

**HET INDICATORENRAPPORT
MET MEER CIJFERS
BOUWEN AAN EEN BELEID TEGEN ARMOEDE**

Oktober 2009

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van

Colofon

v.u. Burgemeester Daniël Termont
Botermarkt 1, 9000 Gent

Teksten:

Departement Stafdiensten / Data-Analyse & GIS
Cel Armoedebestrijding
Data – Analyse & GIS
Oktober 2009

Fotografie:

Stad Gent Dienst Voorlichting
Stad Gent Straathoekwerk

Grafische vormgeving: Basicdesign

Druk: Basicdesign

Wettelijk Depot: D/2009/0341/65

Meer weten

over de dienstverlening van de stadsdiensten en het stadsbestuur van Gent?
Gentinfo 09 210 10 10 of gentinfo@gent.be
Van maandag tot en met zaterdag, van 8 tot 19 uur

www.gent.be

Inhoudstafel

Voorwoord	7
Hoofdstuk 1 Armoede meten – een uitdaging	9
1 1 Armoede definiëren.....	9
1 2 Armoede meten – het gebruik van indicatoren.....	9
1 3 Staat van de stad.....	10
1 4 De naakte waarheid.....	10
Hoofdstuk 2 De demografische context	13
2 1 Gent: bevolkingsstructuur en -evolutie.....	13
2 2 Senioren.....	15
2 2 1 Vergrijzing.....	15
2 2 2 Armoederisico.....	16
2 3 Alleenstaanden en alleenstaande ouders.....	16
2 3 1 Gezinsverdunning.....	16
2 3 2 Armoederisico.....	18
2 4 Etnisch-culturele minderheden.....	18
2 4 1 Algemeen.....	18
2 4 2 Armoederisico.....	21
2 5 Tot slot: indicatorselectie.....	22
Hoofdstuk 3 Inkomen en arbeid	23
3 1 De armoedegrenzen.....	23
3 2 Arbeid en tewerkstelling.....	24
3 3 Fiscale inkomens.....	26
3 3 1 Mediaan inkomen.....	26
3 3 2 Laagste inkomens.....	26
3 3 3 Fiscale inkomens beneden de kritische grens.....	27
3 4 Werkloosheid bij de kansengroepen.....	28
3 4 1 Werkloze jongeren.....	30
3 4 2 Laaggeschoolde werklozen.....	30
3 4 3 Langdurig werklozen.....	31
3 4 4 Allochtone werklozen.....	31
3 5 Het leefloon.....	32
3 6 Pensioensgerechtigde leeftijd en verder.....	33
3 6 1 Het gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO).....	33
3 6 2 Titularissen met voorkeursregeling in de ziekteverzekering.....	36
3 7 Tot slot: indicatorselectie.....	36
Hoofdstuk 4 Moeilijk te registreren kansengroepen	37
4 1 Dringende medische hulp en medische kaart.....	37
4 2 Dak- en thuisloosheid.....	37
4 3 Woonwagenbewoners.....	40
4 3 1 Historische achtergrond.....	40
4 4 Tot slot: indicatorselectie.....	40
Hoofdstuk 5 Ongelijkheid in onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting	41
5 1 Armoederisico en onderwijs.....	41
5 1 1 Kinderen in kansarme gezinnen.....	41
5 1 2 Tienerzwangerschappen.....	42
5 1 3 Schoolvertraging in regulier onderwijs.....	42
5 1 4 Spijbelgedrag in regulier onderwijs.....	44
5 1 5 Ongekwalificeerde uitstroom.....	45
5 1 6 Geletterdheid / basisvaardigheden.....	45

5 1 7	Tot slot: indicatorselectie	46
5 2	Ongelijkheid in gezondheid en gezondheidszorg	46
5 2 1	Inleidend	46
5 2 2	Levensverwachting	47
5 2 3	Subjectieve gezondheid	47
5 2 4	Objectieve fysieke gezondheid	47
5 2 5	Objectieve psychische gezondheid	47
5 2 6	Een gezonde leefstijl	49
5 2 7	Ziektepreventie	49
5 2 8	Gebruik van zorg	50
5 2 9	Betaalbaarheid van de gezondheidszorg	50
5 2 10	Tot slot : Indicatorselectie	50
5 3	Huisvesting en wonen	51
5 3 1	Wie is beter af: de huurder of de eigenaar?	51
5 3 2	Wie woont in kwalitatief slechte huizen?	51
5 3 3	Sociale huur in Gent	52
5 3 4	Betaalbaarheid voor iedereen?	53
5 3 5	Uithuiszettingen	53
5 3 6	Tot slot: indicatorselectie	53
	Hoofdstuk 6 Hulp	55
6 1	Schuld	55
6 2	Voedselbedeling	56
6 3	Tot slot: indicatorselectie	57
	Hoofdstuk 7 Armoede in Gent – Selectie van de indicatoren	59
7 1	Inleidend	59
7 2	De geselecteerde indicatoren in vogelvlucht	60
7 2 1	De demografische context	60
7 2 2	Inkomen en arbeid	61
7 2 3	Moeilijk te registreren kansengroepen	64
7 2 4	Ongelijkheid in onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting	64
7 2 5	Hulp	68
7 3	Slotbeschouwingen	61
	Lexicon	71
	Figuren	81
	Tabellen	82
	Bibliografie	83

Voorwoord

In het Gentse Bestuursakkoord 2007-2012 staat de strijd tegen alle vormen van (sociale) uitsluiting centraal. Het stadsbestuur en het OCMW gaan die strijd samen aan. Eén van de instrumenten die de basis voor het beleid vormen, is de oprichting van de gezamenlijke 'Cel Armoedebestrijding'. Die heeft onder meer de opdracht om de armoede in Gent te becijferen en continu te monitoren.

Dit indicatorenrapport is het eerste werkstuk van de Cel Armoedebestrijding. Het kreeg als titel 'Met meer cijfers bouwen aan een beleid tegen armoede'. Daarmee is meteen ook de ambitie van het rapport bekend: het is een startnota die de feiten over armoede in Gent beter in kaart brengt en die handvaten aanreikt voor een meer gericht armoedebestrijdend beleid op verschillende domeinen. Ook voor het middenveld zal dit rapport een reflecterende en hopelijk ook inspirerende betekenis hebben.

Armoede is geen eenvoudig fenomeen. Integendeel, armoede strekt zich vaak uit over meerdere levensdomeinen en is bijvoorbeeld niet enkel terug te brengen tot een tekort aan financiële middelen.

Het was dan ook een uitdaging om keuzes te maken bij de selectie van indicatoren. In ieder geval beperkt dit rapport zich tot kwantificeerbare aspecten van het complexe fenomeen van de armoede.

Dit indicatorenrapport is geen éénmanswerk. Een leesgroep van experts uit de academische wereld, middenveldorganisaties, armoedeverenigingen, stedelijke diensten en OCMW, en deskundigen werkzaam op hogere bestuursniveaus, heeft in meerdere sessies 'voeding gegeven' aan de auteurs.

We willen allen daarvoor hartelijk danken en nodigen hen uit ook in de toekomst met ons samen te werken.

De Cel Armoedebestrijding werkt ook actief samen met de armoedeverenigingen. Het voeren van een intense en kwaliteitsvolle dialoog dient als aanvullende methodiek te worden beschouwd bij de opmaak van dit rapport.

Ten slotte is dit indicatorenrapport een momentopname, samengesteld met het meest actuele en beschikbare cijfermateriaal.

Het is evident dat de monitoring van de armoede in Gent een dynamisch verhaal is en dat daarom dit indicatorenrapport geregeld zal geactualiseerd worden

Gent, oktober 2009.

Daniël Termont
Burgemeester stad Gent

Tom Balthazar
Schepen Milieu en Sociale Zaken
stad Gent

Geert Versnick
OCMW-voorzitter stad Gent

HOOFDSTUK 1 Armoede meten – een uitdaging

De Cel Armoedebestrijding heeft in de opstartfase aangegeven nood te hebben aan een indicatorenrapport over armoede in Gent. Het gaat dan over een soort staat van de stad in barometeropmaak, met daarin de naakte waarheid, objectief opgetekend. Het zou daarbij interessant zijn om er op termijn een maatschappelijk evolutief perspectief in te zien, waarop een lokaal beleid kan geënt worden.

Op die manier wordt één en ander vastgelegd: niet alleen het thema, het onderzoeksgebied en een periodiciteit van verschijnen, maar ook de methodiek, de manier van presenteren, en de nood aan bruikbaarheid voor lokale beleidsvoering.

1 1 Armoede definiëren

Om armoede te meten is er overeenstemming nodig over het concept armoede. Definities van armoede zijn veelvuldig gepubliceerd. De logische keuze valt op wat de jaarboeken 'Armoede en Sociale Uitsluiting' als definitie hanteren, intussen een algemeen referentiewerk voor dit onderwerp.

Daarin wordt naar armoede gerefereerd als *“Een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.”* (Vranken, 2006) Met andere woorden, armoede is meer dan financiële armoede, het gaat over het samengaan van een gebrek aan voldoende middelen (in termen van financieel, maar ook sociaal of cultureel kapitaal), maatschappelijk uitgesloten worden en meervoudige deprivatie (het gebrek aan middelen en de maatschappelijke uitsluiting versterken elkaar op vele vlakken: gezondheid, wonen, enz.) (Bouverne – De Bie, 2003).

1 2 Armoede meten – het gebruik van indicatoren

Vanuit deze definitie wordt meteen duidelijk dat woorden zoals 'netwerken van sociale uitsluiting' of 'meerdere gebieden van het bestaan' zullen leiden tot een omvangrijk spectrum om te becijferen. Naast het kwantificeerbare zal er ongetwijfeld aanvullend kwalitatief materiaal nodig zijn om armoede als totaalconcept te meten. Ook hier worden keuzes gemaakt.

Een eerste keuze is deze tussen het meten van het totaalconcept van armoede voor Gent en het zich beperken tot het te becijferen deel van armoede. Voor dit rapport houden we het bij de cijfers. Een pragmatische keuze die als vanzelf leidt naar het werken met indicaties van armoede. Het gebruik van indicatoren is dan ook een gekende methodiek. Toch kan werken met indicatoren nog een aantal kanten uitgaan: zo zijn er verschillende types van indicatoren. Voor armoede kan het dan (op strategisch niveau) gaan om indicatoren die armoederisico in kaart brengen, indicatoren die de armoedecontext schetsen, indicatoren die risicogroepen afbakenen, indicatoren die budgetstandaarden bepalen, ... of (op operationeel niveau) kan het dan gaan om indicatoren die operationele doelstellingen opvolgen, indicatoren die concrete acties evalueren

De kunst is om op zoek te gaan in het cijfermateriaal naar een set van indicatoren die als geheel de realiteit wat vereenvoudigt en overzichtelijk maakt.

Een tweede keuze is er één in het omgaan met de verschillende domeinen waarin uitsluiting kan voorkomen. Een netwerk van uitsluiting wijst expliciet op het samen voorkomen van uitsluiting en deprivatie, wat armoede meten gecompliceerder maakt. Gevolg is dat een armoede-indicator meer dan één levensdomein zou moeten omvatten, wat eigenlijk zelden mogelijk is. De keuze om binnen domeinen naar situaties van deprivatie op zoek te gaan, om dan de verschillende domeinen naast elkaar te zetten, en om bijgevolg over 'armoederisico' te spreken, is dan ook de enige mogelijke.

1 3 Staat van de stad

Een logisch startpunt voor de opmaak van een armoede-indicatorenset voor Gent is het werk dat op bovenlokaal niveau is verricht. We zien er twee.

Enerzijds is er het zogeheten Nationaal Actieplan Sociale Insluiting (NAPIncl). Op vraag van de Europese Commissie schrijven alle Europese lidstaten een tweejaarlijks Nationaal Actieplan Sociale Insluiting (NAPIncl). Dit plan bevat verplicht een indicatorenbijlage, waarbij naast de afgesproken indicatoren ook nationale indicatoren kunnen opgenomen worden.

Anderzijds is er de Interfederale Armoedebaarometer (2009). Deze barometer bevat een set aan kansarmoede-indicatoren. Dit instrument heeft als doel te meten hoe armoede in ons land evolueert op federaal niveau.

Grasduinend in de indicatoren van beide instrumenten botsen we op een aantal grenzen. De belangrijkste is databeschikbaarheid: de bronnen waarop indicatoren zijn gebaseerd hebben vaak geen (representatief) materiaal voor Gent.

De meeste indicatoren uit het NAPIncl zijn immers gebaseerd op gegevens uit de EU-SILC-enquête, dat geen representatief materiaal verleent op stedelijk niveau. In NAPIncl worden ook andere databronnen gebruikt. Voor de indicatoren rond werkgelegenheid en werkloosheid wordt voornamelijk een beroep gedaan op de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK); voor de indicatoren rond gezondheid wordt een beroep gedaan op de Nationale Gezondheidsenquête. Een aantal indicatoren (bv. huisvesting, schulden) is gebaseerd op administratieve gegevens. (Welzijnsbarometer Brussels Armoederapport, 2008)

De 15 indicatoren van de Interfederale Armoedebaarometer zijn geselecteerd uit de indicatorenset van het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie (NAPIncl). Voor een inschatting van de (evolutie van de) sociale situatie kan de NAPIncl indicatorenset worden gebruikt ter ondersteuning van de interpretatie van de Interfederale Armoedebaarometer.

Maar zoals gezegd, zijn de meeste indicatoren niet reproduceerbaar op Gents niveau.

Een andere manier van werken dringt zich op. Deze publicatie ordent voor Gent de armoede-indicatoren en -statistieken. Van bovengenoemde instrumenten behouden we de domeinen en vullen deze in met beschikbaar materiaal voor Gent. Om de interpreteerbaarheid te vergroten wordt, waar nuttig geacht en waar mogelijk, de vergelijking gemaakt met Vlaanderen en de andere 12 centrumsteden.

De Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) maakt met het jaarlijks rapport 'Vlaamse Regionale Indicatoren (VRIND)' en de website 'www.lokalestatistieken.be', op dat vlak veel mogelijk. Ook de Vlaamse Stadsmonitor bevat bruikbaar materiaal. Algemeen is de werkwijze per domein als volgt. (1) Inleidend wordt een overzicht geschetst van de keuze van de onderwerpen, waarna (2) deze ook meer uitvoerig, met cijfermateriaal, aan bod komen. Gaandeweg (3) worden, binnen het domein, een aantal onderwerpen aangehaald, gelinkt aan armoede waarvoor geen cijferweergave mogelijk is, om (4) tenslotte de indicatoren voor de Gentse armoede-indicatorenset naar voor te schuiven. Selectie gebeurt op twee criteria: interpreteerbaarheid (zo éénduidig mogelijk) en relevantie (zo dicht mogelijk bij het te meten concept).

Eens alle domeinen de revue zijn gepasseerd, volgt er een synthesehoofdstuk, met de eigenlijke indicatorenset. Dit laatste hoofdstuk zet ook weer een bredere kijk op het geleverde werk. Achteraan is ook een lexicon te vinden dat gebruikte afkortingen beschrijft, vakjargon verklaart en uitgebreide definities een plaats geeft.

1 4 De naakte waarheid

De objectieve statistieken spreken voor zich. Het meeste cijfermateriaal is publiek te verifiëren. Een multidisciplinaire leesgroep van deskundigen werd samengesteld. Hun inzet en constructieve inbreng bij ontwerpversies van deze brochure wordt zeer gewaardeerd. Dank gaat uit naar Annemie Boone (Kind & Gezin); Patricia De Vrieze (OCMW Gent); Odette Soens ('t Vindcentje); Martine Delannoy (Digitaal Talent – Stad Gent); Luc Vanden Berge (Integratiedienst – Stad Gent); Gwendolina De Backer (Samenlevingsopbouw Gent); Brigitte Laceur (CAW Artevelde); Karin Van Mal-

HOOFDSTUK 2 De demografische context

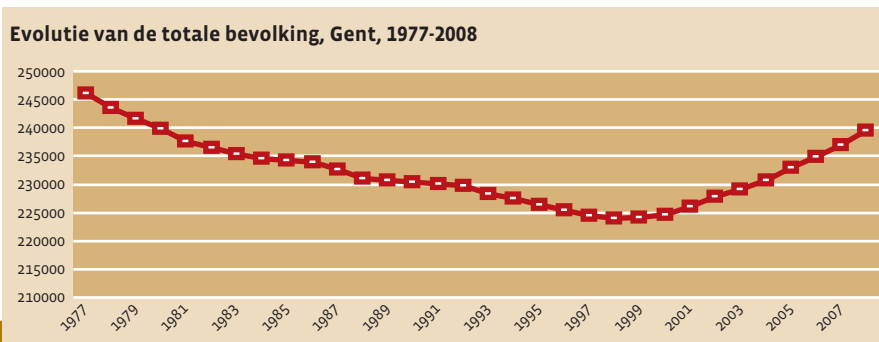
De demografische context is meer dan alleen een interessant algemeen kader. Enkele specifieke bevolkingskenmerken maken het immers mogelijk om een aantal groepen af te bakenen voor wie het risico op armoede groot is. Dit zicht op de demografische aspecten van de Gentse bevolking wil dan ook gaan van een ruim algemeen kader betreffende de stad en haar inwoners, naar het becijferen van enkele armoederisicogroepen. In de Interfederale Armoedebaarometer zijn de bevolkingscategorieën met een verhoogd armoederisico alleenstaande ouders, en bij uitbreiding, alleenstaande vrouwen, personen met een laag opleidingsniveau, personen die niet behoren tot de EU 25, personen met een preciaire relatie ten aanzien van de arbeidsmarkt: werklozen, zieken, invaliden, personen in een gezin waar er geen of weinig inkomen uit arbeid is (POD MI, 2008).

Voor dit domein worden volgende groepen uit de bovenstaande lijst gehaald: alleenstaanden, alleenstaande ouders en etnisch-culturele minderheden. Aanvullend komen de senioren aan bod. Voor elke bevolkingsgroep worden eerst algemene kenmerken op een rij gezet, om daarna dieper in te gaan op hun armoederisico. Inleidend wordt de Gentse bevolkingsstructuur en -evolutie geschetst.

2 1 Gent: bevolkingsstructuur en -evolutie

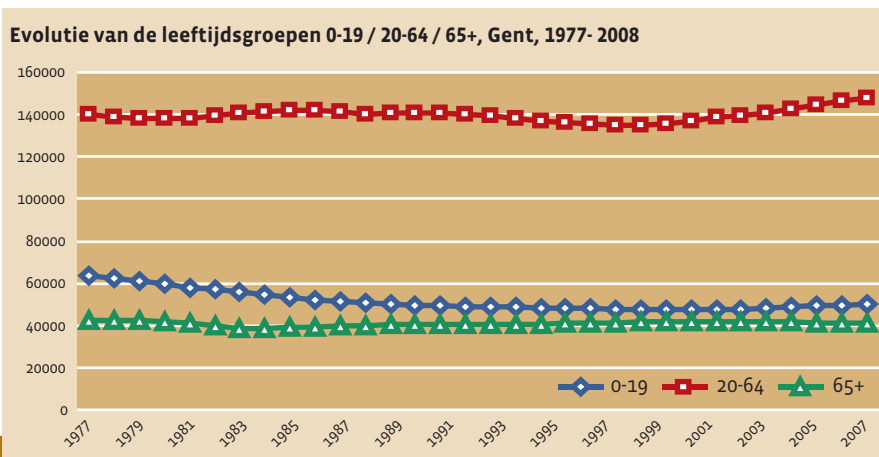
De Gentse bevolking telde 239.905 inwoners op 31/12/2008. Het evolutie perspectief sinds de fusie in 1977 toont een typisch stedelijk patroon: een afname van het bevolkingsaantal met een dieptepunt op het eind van de jaren '90, en een gestage toename tot vandaag, waarbij het niveau van 1977 (nog) niet wordt bereikt.

Gent kent een populatie van 60.664 studenten (academiejaar 2008-2009), waarvan 23.000 officieel geregistreerde kot-/homestudenten (Stad Gent – Departement Onderwijs, 2008). Over het aantal mensen zonder wettig verblijf en dak- en thuislozen bestaan geen betrouwbare gegevens. Informatie over deze groep is terug te vinden onder het hoofdstuk “Moeilijk te registreren kansengroepen”.

Figuur 1

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

Figuur 2

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

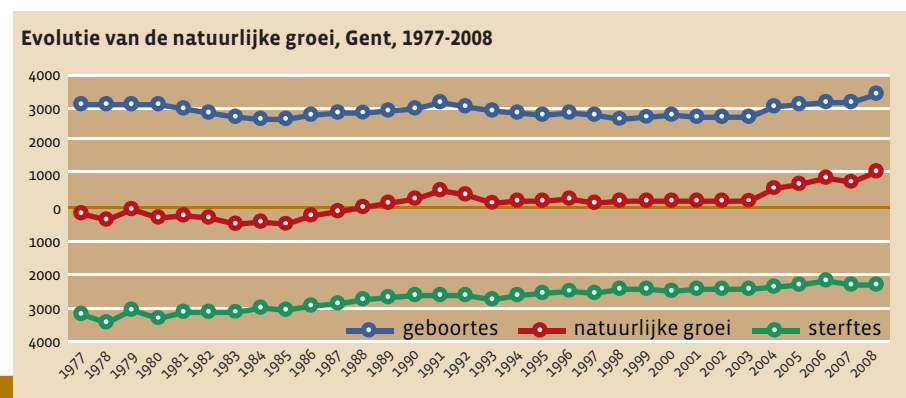
We zien dat de groep 65+ zowat stabiel blijft sinds 1990, de groep 0-19 jarigen is lichtjes aan het groeien, na jaren een achteruitgang te hebben gekend. De 20-64 jarigen groeien gestaag sinds het einde van de jaren '90.

Netto groei

De toe- of afname van het bevolkingsaantal wordt bepaald door verhuisbewegingen (positief of negatief migratiesaldo) en natuurlijke groei (geboorten en sterftes). Vanaf 1977 tot 1999 is er een negatieve netto groei in Gent. Pas sinds het einde van de 20ste eeuw kent de stad Gent een positieve netto groei: de bevolking neemt weer toe. Dit is een gevolg van de positieve natuurlijke groei sinds het begin van de jaren negentig en van een positief migratiesaldo sinds het begin van de 21ste eeuw (Stad Gent, 2008).

Natuurlijke groei

De natuurlijke groei is het aantal geboorten verminderd met het aantal sterftes. Een positieve natuurlijke groei betekent dat er meer geboorten zijn dan sterftes in een bepaald jaar. Een negatieve groei wijst op meer sterftes dan geboorten.

Figuur 3

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

Sinds 1989 is er een positieve natuurlijke groei in Gent. Er worden dus meer kinderen geboren dan dat er mensen sterven. Vanaf 1977 tot 2008 is er een gestage afname van het aantal sterftes. In het aantal geboortes per jaar zijn er wat meer schommelingen. Begin 2003 kenmerkt zich door een stijging van het aantal geboortes, wat doorweegt in de natuurlijke groei.

Migratie

Na Wereldoorlog II kennen alle kernsteden van Vlaanderen een negatief migratiesaldo: er trekken meer mensen weg uit de steden dan dat er mensen in de steden komen wonen. Zo ook in Gent.

Tijdens deze 'stadsvlucht' trokken mensen weg uit de stad richting het omliggende platteland.

Op sociaal vlak had deze migratiebeweging vanuit de stad naar de periferie een duidelijk selectief karakter: welgestelde burgers waren de eersten om de stad te verlaten, later gevolgd door iets minder kapitaalkrachtige leden van de middenklasse. Net zoals de andere Vlaamse kernsteden zag ook Gent de leden van de hogere inkomensgroepen vertrekken. Tijdens de jaren 60 en 70 heeft suburbanisatie de stad uitgebreid tot een stadsgewest dat gekenmerkt werd door een sociaaleconomisch contrast, met ook een demografische en etnische dualiteit. In de periferie wonen hoofdzakelijk Belgische gezinnen met kinderen (of rijkere buitenlanders); de bevolking is er eerder jong en relatief welstellend. In de kernsteden is er een oververtegenwoordiging van jongere en oudere alleenstaanden en van grote migrantengezinnen (Vogelaer, 2002).

Vanaf 2000 is het aantal verhuisbewegingen sterk toegenomen: mensen zijn duidelijk mobieler geworden. Tot eind jaren negentig blijft het migratiesaldo voor Gent overwegend negatief. De stadsvlucht houdt aan. Sinds de eeuwwisseling kent Gent een positief migratiesaldo (Stad Gent, 2008).

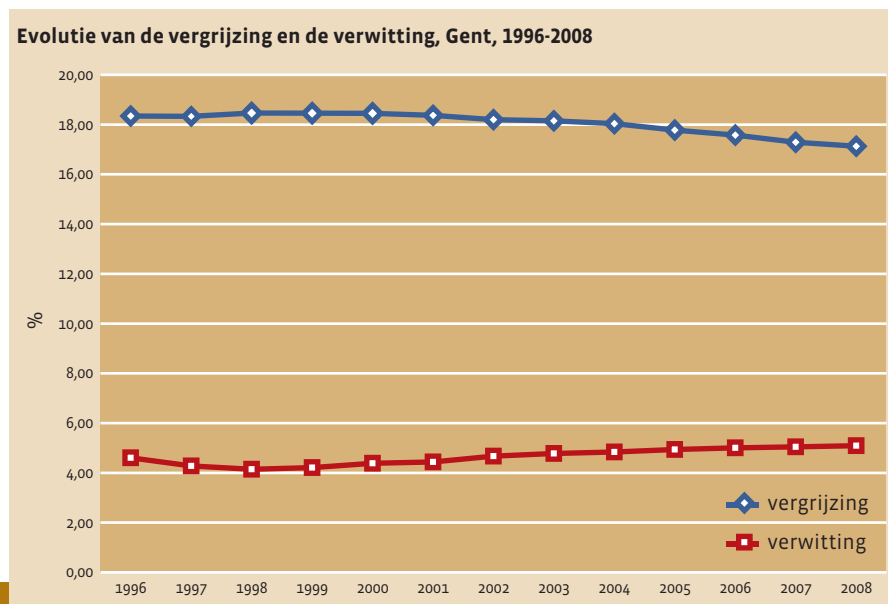
¹ Dit cijfer slaat op het migratiesaldo 1996 – 2006 en geeft het aantal personen weer. In bovenstaande paragraaf is er enkel sprake van positieve migratiesaldo's.

In de afgelopen jaren is het positieve migratiesaldo in de eerste plaats te danken aan de instroom van niet-Belgen. Het migratiesaldo van niet-Belgen is over de periode 1996-2006 positief, terwijl dat van de Belgen meestal negatief blijft (of rond nul schommelt). Een gedetailleerd overzicht van de instroom van vreemde nationaliteiten toont aan dat de meeste nieuwkomers afkomstig zijn uit landen buiten de EU15. Het zijn voornamelijk Turken uit Azië (2.826)¹, Marokkanen (462) en Ghanezen (407) uit Afrika, ex-Joegoslaven (452) uit Europa en personen uit de nieuwste EU-lidstaten, nl. Slowaken (1.010), Bulgaren (591) en Polen (377) (Stad Gent, 2008).

2 2 Senioren

2 2 1 Vergrijzing

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de oudere bevolking van Gent. In aandeel neemt de oudere bevolking lichtjes af, dit dankzij de aangroei van de jongere bevolking in het bijzonder de min 30 – jarigen. De Gentse ouderen worden ouder, zo telt men vandaag meer 80-plussers dan 10 jaar geleden. De verwitting, dit is het aandeel 80-plussers binnen de groep ouder dan 60 jaar, neemt toe. 5 % van de niet-Belgische bevolking is ouder dan 65 jaar, nog geen 1 % is ouder dan 80 jaar. 52 % van de 65-plussers is alleenstaand, voor de 80-plussers stijgt dit naar 66 %.

Figuur 4

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

Grijze druk is een maat die demografische “druk” van de senioren (60+) op de potentiële beroepsactieve bevolking (20-59) in kaart brengt. Deze ratio wordt in een percentage uitgedrukt.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kortrijk	46,47	46,74	46,66	46,69	47,37	48,46	48,95	49,56	50,08
Antwerpen	48,98	48,55	47,35	46,23	45,66	45,55	44,99	44,82	44,2
Gent	43,22	42,64	41,67	40,78	40,43	40,19	39,72	39,75	39,43
Leuven	37,71	36,95	36,28	35,2	35,52	35,53	35,35	35,02	35,01
Vlaams Gewest	40,5	40,6	40,5	40,5	40,9	41,5	42	42,8	43,5

Tabel 1

Grijze druk in 4 centrumsteden en Vlaams Gewest 2000-2008

Bron: Rijksregister – Vlaanderen, SVR, Lokale Statistieken, 2009

In vergelijking met 4 andere centrumsteden, is de grijze druk in Gent eerder laag. In 2008 ligt dit cijfer voor Gent lager dan voor het Vlaams Gewest. Zoals eerder vermeld ligt dit aan het feit dat de groep ouderen stabiel blijft, terwijl de groep 20 tot 59-jarigen gestaag stijgt. Merk op dat grote studentensteden een lagere grijze druk kennen. Studenten domiciliëren zich vooral na het afstuderen.

2 2 2 Armoederisico

In de Sociale Staat van Vlaanderen wordt uiteengezet dat de Vlaming één van de lagere pensioenen in Europa heeft. Bovendien is het aandeel ouderen met een pensioen beneden de armoederisicogrens (<60 % van het mediaan beschikbaar inkomen of 878 euro voor een alleenstaande) hoog: 29 % in Vlaanderen, terwijl dat in vergelijkbare landen minder dan 15 % is.

Toch hebben we de meest welvarende ouderen in Europa. Niet dankzij het wettelijke pensioen, wel omdat ze zelf hebben gespaard voor hun oude dag. Zij die dat niet konden, maken echter veel kans om in de armoede te verzeilen. Volgens berekeningen van Bea Cantillon van het Centrum voor Sociaal Beleid in Antwerpen is in Vlaanderen ruim 11 % van de gepensioneerden 'consistent arm'. (Van den Bosch e.a., 2009).

In de periode 1985 -1997 was er in Vlaanderen geen verbetering meer in de armoedepositie van ouderen. Het armoederisico onder de 65-plussers in Vlaanderen is zo'n 3 keer hoger dan bij min-50-jarigen. In tegenstelling tot wat vaak wordt verwacht, biedt de hoge mate van woningbezit bij ouderen weinig nuancering van dit hoge cijfer. Als we rekening houden met het voordeel van het eigenwoningbezit dan is de uitkomst dat de armoede onder oudere eigenaars enigszins daalt, maar spectaculair stijgt bij de oudere huurders (Van den Bosch e.a., 2009).

Opmerkelijk is dat de welvaart onder de hoogbejaarden (boven 75 jaar) niet langer lager ligt dan onder de jongere bejaarden. Ook het armoederisico lijkt niet meer hoger te zijn voor 75-plussers dan voor jonggepensioneerden. Volgens Van den Bosch (e.a., 2009) lijkt dit te wijzen op een relatieve verzwakking van de welvaartspositie van de nieuwe cohorte gepensioneerden, zowel vergeleken met het actieve deel van de bevolking als vergeleken met de oudste cohorten van 75-plussers.

2 3 Alleenstaanden en alleenstaande ouders

2 3 1 Gezinsverduunning

Steden zijn een aantrekkingspool voor alleenstaande ouders met afhankelijke kinderen omdat de tewerkstellingsmogelijkheden er groter zijn, er meer opvangmogelijkheden voor kinderen zijn en er een groter aanbod aan kleinere huurwoningen is.

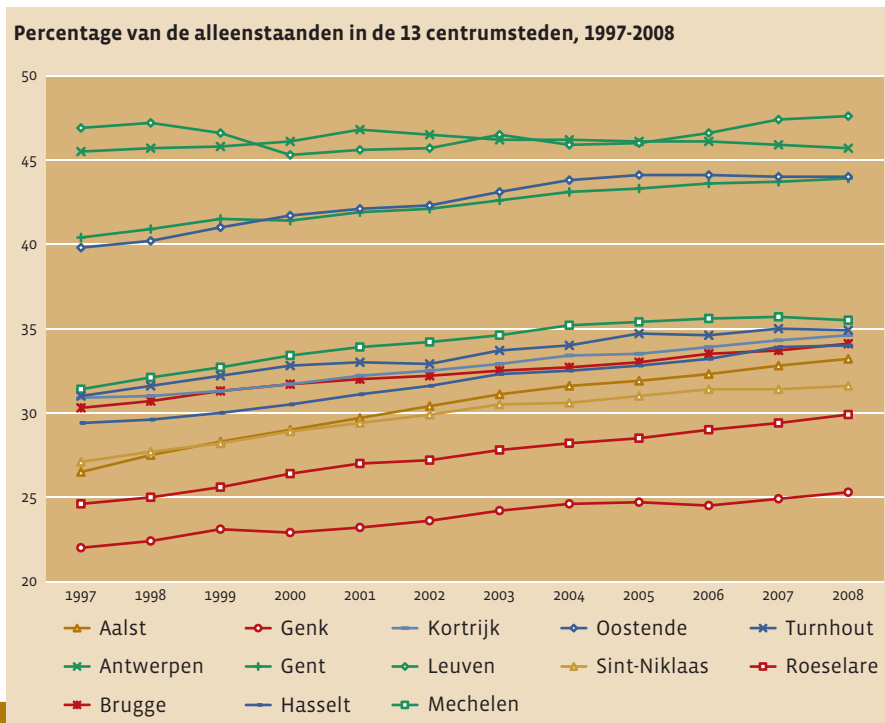
Voor de definiëring van het begrip *gezinnen of* huishoudens wordt hier gebruik gemaakt van het bevolkingsregister. Het aantal gezinnen is dus de groep inwoners die in het bevolkingsregister aangeduid zijn als gezinshoofd. Het betreft dus een administratief gegeven, dat de feitelijke situatie niet voor 100 % weergeeft.

We vergelijken de samenstelling van de huishoudens van Gent met die van de 12 andere centrumsteden.² Het meest duidelijke beeld is deze van het aandeel *alleenstaanden* t.o.v. alle huishoudens.

Antwerpen (voor 2008: 45,7 %), Gent (43,9 %) en Oostende (44,0 %) staan zo goed als op één lijn voor deze indicator. Enkel Leuven scoort hoger met 47,6 %. De andere centrumsteden hebben een veel lager percentage alleenstaanden.

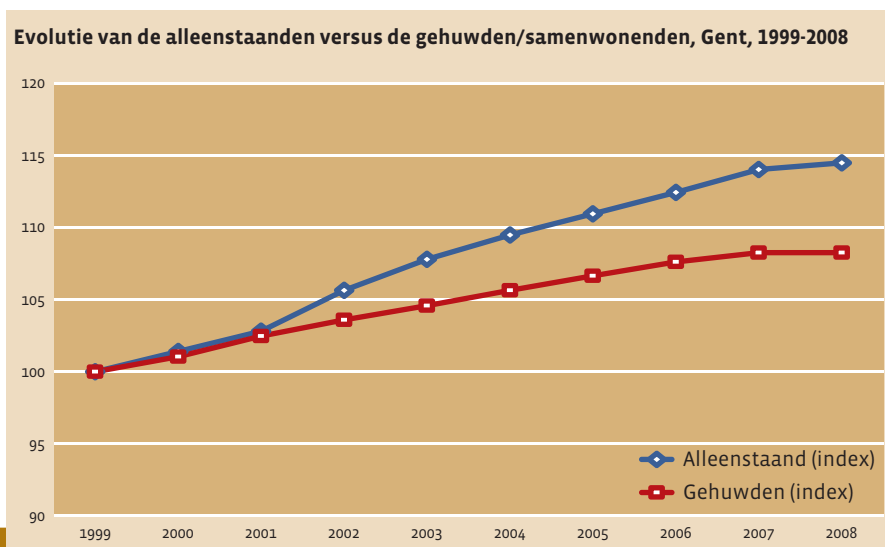
Figuur 6 stelt ons in staat om te zien dat het aantal alleenstaanden sneller toeneemt dan het aantal gehuwden en samenwonenden.

² De gegevens voor de centrumsteden zijn beschikbaar tot en met 2008 en vertrekken vanuit een andere referentiedatum (maart) dan de gegevens uit de bevolkingskubussen (toestand op 31 december).

Figuur 5

Bron: Rijksregister – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2008

Figuur 6

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, 31/12/2008 verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS

Om de groep *alleenstaande ouders* uit het Rijksregister te halen, zijn meer bewerkingen nodig. Vandaar dat er ook uiteenlopende definities in omloop zijn. Onderstaande tabel is berekend op basis van cijfers in het databestand “Lokale statistieken” van Vlaanderen. Deze cijfers geven de verhouding weer tussen het aantal alleenstaande ouders ten opzichte van alle gezinnen bestaande uit meer dan 2 volwassen personen. Bovendien dienen de bewerkingen om de feitelijke realiteit zo veel mogelijk te benaderen.

Het percentage alleenstaande ouders ligt in Gent vrij hoog, maar ligt lager dan in Antwerpen. Dit percentage blijft stabiel de laatste jaren.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aalst	3,86	3,98	4,32	4,57	4,54	4,49	4,66	4,96	5,27	5,45
Antwerpen	8,13	8,41	8,49	8,67	8,72	8,69	8,28	8,52	8,57	8,51
Brugge	4,23	4,56	4,56	4,83	4,91	5,06	5,22	5,27	5,16	5,14
Genk	3,77	3,85	4,00	4,16	4,04	4,26	4,66	4,82	4,73	4,82
Gent	6,32	6,59	6,87	7,06	6,97	7,19	7,50	7,89	7,73	7,74
Hasselt	3,96	4,11	4,19	3,99	3,99	4,06	4,03	4,30	4,57	4,69
Kortrijk	3,98	4,18	4,17	4,49	4,51	4,71	4,85	4,94	5,09	5,21
Leuven	5,12	5,12	4,86	4,78	4,80	4,96	5,19	5,23	5,38	5,48
Mechelen	4,73	5,05	5,35	5,49	5,55	5,68	5,82	5,85	5,97	5,98
Oostende	6,21	6,55	6,56	6,86	6,91	7,06	7,46	7,79	7,66	7,79
Roeselare	3,49	3,50	3,40	3,74	3,88	3,97	4,12	4,23	4,25	4,48
Sint-Niklaas	4,12	4,12	4,31	4,62	4,78	4,84	4,85	4,96	4,99	5,08
Turnhout	5,40	5,59	5,49	5,66	5,81	5,86	6,04	6,34	6,30	6,14

Tabel 2 Percentage van de alleenstaande ouders in de 13 centrumsteden, 1997-2006
Bron: Rijksregister – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2008

2 3 2 Armoederisico

Feiten stellen dat het aantal alleenstaanden stijgend is. Een recent vereenvoudigde echtscheidingsprocedure zal er in de toekomst vermoedelijk voor zorgen dat deze trend wordt verdergezet. Het percentage alleenstaande ouders ligt vrij hoog, maar is de laatste 3 jaar stabiel gebleven.

Eenoudergezinnen vormen economisch een zwakkere groep, omdat ze ten hoogste maar 1 kostwinner tellen. Alleenstaande ouders vinden moeilijk hun weg op de arbeidsmarkt, enerzijds vanwege de zorg voor de kinderen, anderzijds omdat het voornamelijk moeders zijn en zij een zwakkere groep zijn op de arbeidsmarkt (lagere lonen, meer deeltijds werken, meer onderbroken loopbaan). Het psychische welbevinden van kinderen uit éénoudergezinnen ligt lager. Deze kinderen nemen minder deel aan sociale, artistieke en sportieve activiteiten (Studiedienst Vlaamse Regering, 2009, p. 39).

Alleenstaanden en meer in het bijzonder alleenstaande ouders hebben in België een verhoogd armoederisico: 32,5 %. Een alleenstaande vrouw zonder kinderen wordt in de Interfederale Armoedebarmometer apart toegelicht: indien ze jonger is dan 65 draagt het armoederisico 26,0 %; indien ze ouder is 29 % (POD M I, 2009) (ADSEI, Persbericht 2009).

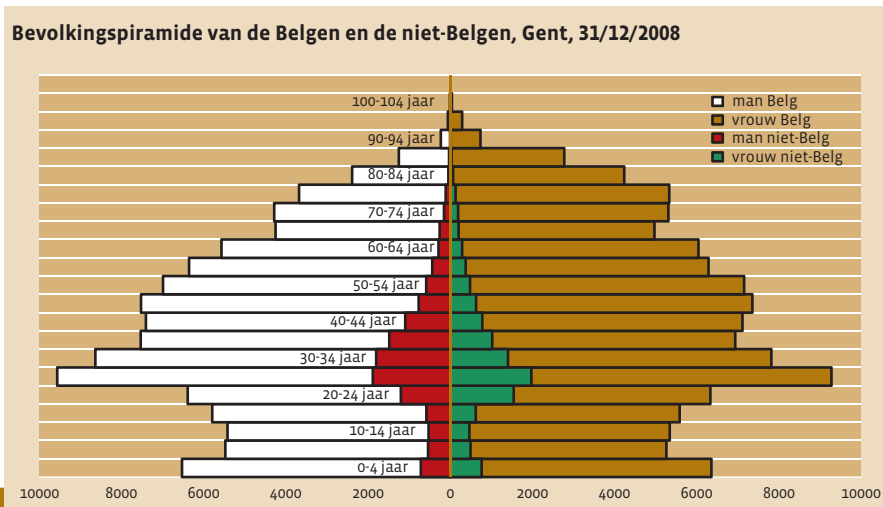
2 4 Etnisch-culturele minderheden

2 4 1 Algemeen

Tot ongeveer 2006 hechtte het armoedeonderzoek weinig belang aan mensen van niet-Belgische afkomst. Er bestonden wel studies die peilden naar hun arbeidsmarktpositie, naar hun kansen in het onderwijs en de discriminatie op het vlak van huisvesting (Van Robaeyns ea., 2006).

De bevolkingspiramide leert ons dat er weinig verschillen zijn in de leeftijdsstructuur van de Belgen en de niet-Belgen.

De belangrijkste nationaliteit blijft de Belgische: ze omvat 90 % van de Gentse burgers. Daarnaast is de Turkse nationaliteit voor 2 % aanwezig in de Gentse bevolking.

Figuur 7

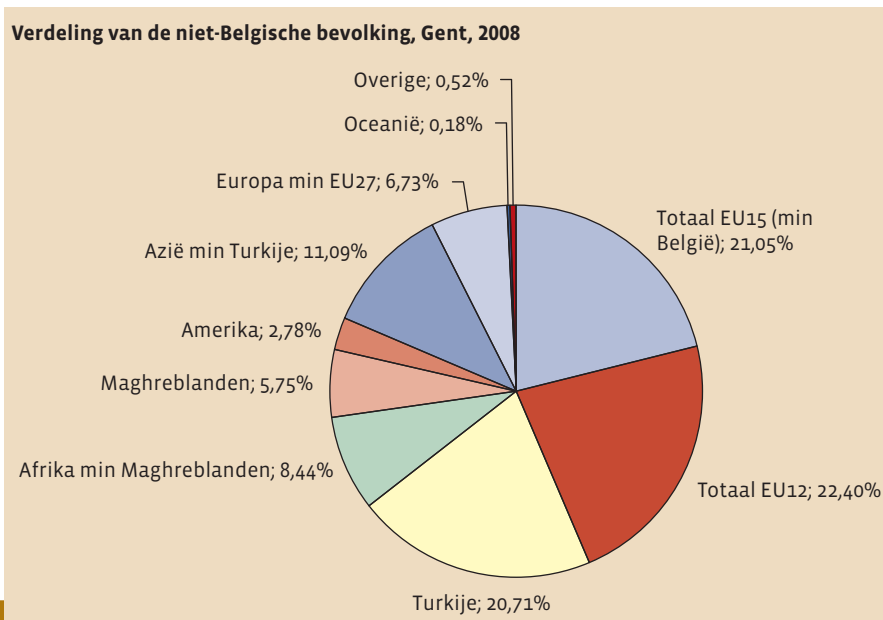
Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, 31/12/2008, verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS

Nationaliteit	Aantal	Percentage
België	215.880	90,0 %
Turkije	4.857	2,0 %
Bulgarije	2.967	1,2 %
Nederland	2.208	0,9 %
Slowaakse republiek	1.195	0,5 %
Marokko	919	0,4 %
Polen	841	0,4 %
Frankrijk	783	0,3 %
Joegoslavië	570	0,2 %
Rusland	523	0,2 %
Ghana	484	0,2 %

Tabel 3

De belangrijkste nationaliteiten, Gent, 31/12/2008

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, 31/12/2008 verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS

Figuur 8

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, 31/12/2008 verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS

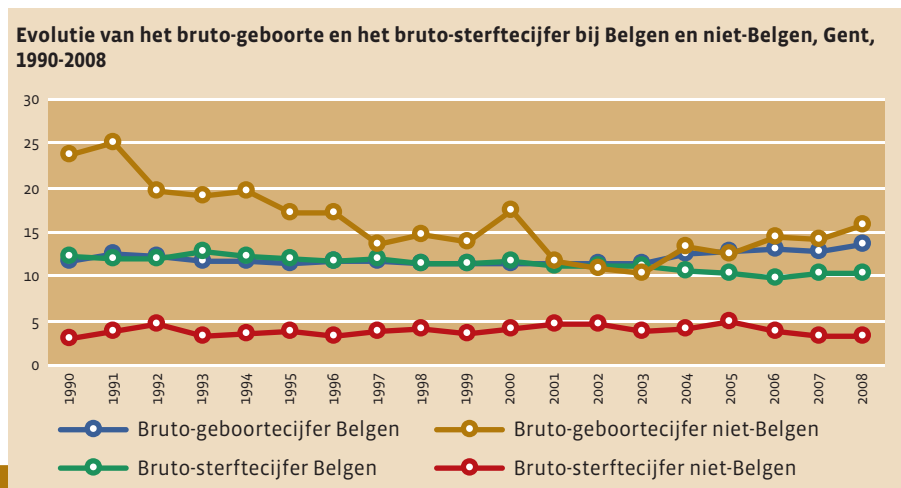
3 EU 15: De samenstelling van de Europese Unie per 1 januari 1995: België, Duitsland, Denemarken, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden.

EU 27: De samenstelling van de Europese Unie per 1 januari 2007: België, Bulgarije, Duitsland, Cyprus, Denemarken, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slowakije, Slovenië, Spanje, Tsjechië, Verenigd Koninkrijk en Zweden.

EU12 (EU27-EU15): Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije, Tsjechië, Bulgarije en Roemenië

Als je de groep van de niet-Belgische bevolking bekijkt, dan zijn de 12 landen die na 2004 bij de EU zijn toegevoegd (in bovenstaande grafiek gemakshalve EU12 genoemd) prominent aanwezig (22,40 %). Daarna volgt de groep EU15 en Turkije.³

Tijdens 2008 is er een vrij omvangrijke groep Bulgaren neergestreken in Gent. In 2005 waren er slechts 536 Bulgaren in Gent, in 2008 zijn dat er 2.967. Deze Bulgaren werken in Gent en in het Gentse. Op het vlak van werk bevinden ze zich vaak in een grijze zone: ze mogen als nieuwe EU-burgers wel werken, maar niet in om het even welke job. De Slowaken kennen eveneens een gelijkaardige evolutie, maar minder uitgesproken: in 2005 waren er 636, in 2008 1.195.

Figuur 9

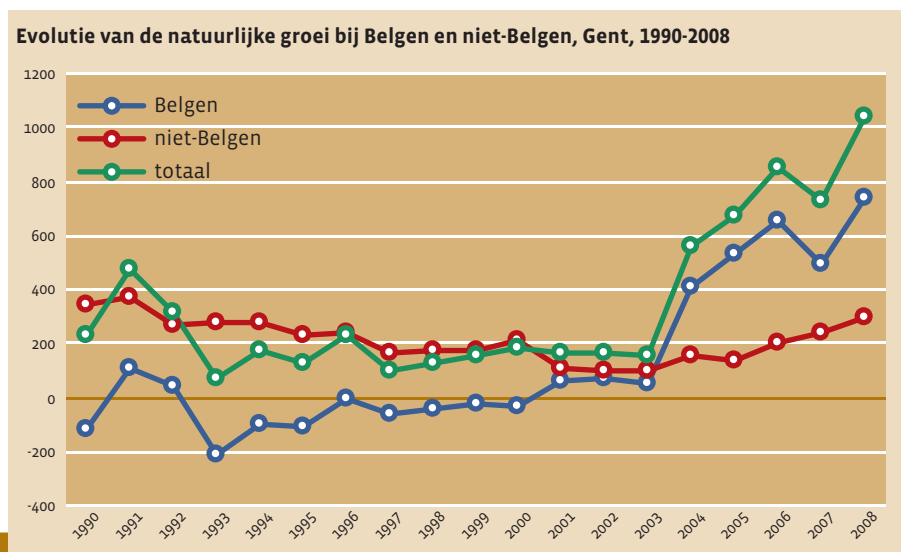
Bron: Rijksregister – Stad Gent, Dienst Burgerzaken, Demografische gegevens 2008

In deze grafiek zien we de evolutie van het bruto-geboortecijfer (d.i. het aantal levend geboren per 1000 van de bevolking) voor Belgen en niet-Belgen. Wat opvalt, is dat voor 2001 het bruto-geboortecijfer bij niet-Belgen hoger was dan dat van de Belgen. Sinds 2001 zien we dat dit cijfer ongeveer hetzelfde is. Terwijl er in de jaren 90 meer kinderen geboren werden bij de niet-Belgen, is dit verschil de laatste jaren nagenoeg verdwenen en staan beide groepen +/- op 1 lijn.

Het bruto-sterftcijfer (of het aantal overlijdens per 1000 van de bevolking) ligt bij de niet-Belgen lager dan bij de Belgen en dit over de hele periode 1990-2008.

De grafiek van de natuurlijke groei vertoont verschillen tussen Belgen en niet-Belgen.

Vanaf 1993 is er een stijging in natuurlijke groei bij de Belgen. De natuurlijke groei bij de niet-Belgen daalt tot ongeveer 2002, vanaf 2004 is de natuurlijke groei kleiner bij de niet-Belgen dan bij de Belgen.

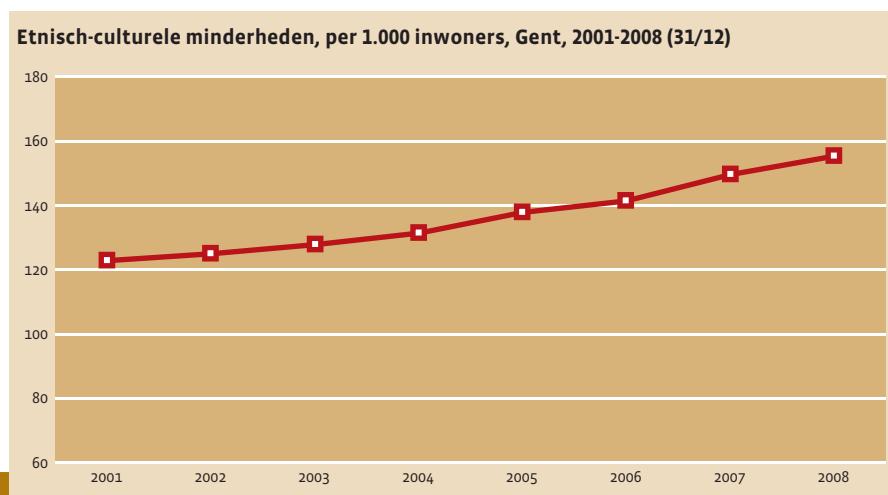
Figuur 10

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Dienst Burgerzaken, Demografische gegevens 2008

Je ziet duidelijk dat de curve van de totale natuurlijke groei voor 2000 positief is dankzij een positief natuurlijk saldo van de niet-Belgen. Vanaf 2004 is het voornamelijk de natuurlijke groei van de Belgen die doorweegt in de totale natuurlijke groei.

De indeling naar nationaliteit, Belg en niet-Belg, is vaak de meest beschikbare maar tevens een eerder rigide indeling, zeker wanneer de allochtone bevolking wordt bedoeld. De confrontatie met maatschappelijke drempels allerhande is eerder gelinkt met herkomst of etnie. Werken met herkomst in plaats van nationaliteit zorgt ervoor dat (1) leden van de Europese Unie (EU15) en andere Westerse landen uit de groep ‘allochtonen’ kunnen worden gehaald. Immers, voor deze groep mensen spelen de eerder vermelde maatschappelijke drempels nauwelijks. (2) Gent kent grote groepen allochtonen van de tweede generatie, die Belg zijn, maar omwille van andere kenmerken nog steeds botsen op (te) hoge maatschappelijke drempels.

Hoewel er nog geen eenduidige definitie van ‘allochtoon’ wordt gehanteerd, werkt de Integratiedienst van de stad Gent met een definitie etnisch-culturele minderheden (ECM) die zich meer op herkomst baseert dan op nationaliteit en zo in de Gentse bevolking een groep afbaken die in se erg heterogeen is, maar qua confrontatie met maatschappelijke drempels eerder homogeen te noemen is.

Figuur 11

Bron: Rijksregister – Stad Gent, bevolkingskubussen, 31/12/2008, verwerking Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS

2 4 2 Armoederisico

Naar nationaliteit

We vergelijken tot slot het armoederisico van Belgen met een aantal groepen van niet-Belgische herkomst.

Armoedegrens 60 % mediaan % BI 99 %			
	Percentage	Min	Max
Personen van Belgische herkomst	10,16	9,6	10,8
Personen van Europese herkomst	14,99	12,1	17,9
Personen van niet-Europese herkomst	29,85	25	34,6
Personen van Turkse herkomst	58,94	51,1	66,7
Personen van Marokkaanse herkomst	55,56	47	64
Personen van Italiaanse herkomst	21,49	16,1	26,9
Totale bevolking	12,66	12,20	13,20

Tabel 4 Het armoederisico volgens herkomst, België, 2001 (gewogen %)

Bron: Van Robaey, Perrin, Levecque en Dewilde, 2006, p. 314.

Onderzoek stelt dat de werkloosheid de Turkse en Marokkaanse burgers het zwaarst treft: in vergelijking met de Belgen blijken dubbel zoveel personen van Turkse en Marokkaanse herkomst geen of slechts lager onderwijs hebben gevolgd en zijn er vier keer zo weinig hoogopgeleiden.

Betreffende huisvesting, zijn het de mensen van Marokkaanse afkomst die slechts voor 28,5 % eigenaar zijn van hun woning, mensen van Turkse herkomst voor 49,9% en bij de Belgen ligt dit percentage op 68 (Van Robaey, Perrin, Levecque en Dewilde, 2006, p. 311).

Naar herkomst/etnie

De Integratiedienst van de Stad Gent schenkt in haar beleidsplan 2009-2011 (“Anders kan ook samen”) aandacht aan kansarmoede bij etnisch-culturele minderheden. In dit document wordt vastgesteld dat de etnisch-culturele minderheden gemiddeld achterstand hebben op het vlak van onderwijs, opleiding en tewerkstelling. Zoals in de volgende hoofdstukken van dit armoederapport aan bod zal komen, zijn opleiding en werk twee sleuteldomeinen als het om armoederisico gaat.

Het armoederisico daalt met het stijgend opleidingsniveau. Volgens de resultaten van PISA, een internationale studie (OESO) rond wiskunde, taal en wetenschap bij 15-jarigen, zijn het niet alleen de leerlingen van de eerste generatie immigranten (geboren in het buitenland uit ouders die geboren zijn in het buitenland) die zwak scoren op leestesten, maar evengoed de leerlingen van de tweede generatie (geboren in België uit ouders die geboren zijn in het buitenland) (Hirtt e.a., 2007). Anders gesteld, geboren zijn in België en deelnemen aan het schoolstelsel lijkt de positie van allochtone kinderen in het onderwijs niet substantieel te verbeteren (Van Robaey e.a., 2007).

Niet-deelname aan de arbeidsmarkt (werklozen, gepensioneerden en andere inactieven) wordt vaker gelinkt aan armoederisico dan deelname (werkenden). Zo ligt bijvoorbeeld de activiteitsgraad van niet-Europeaanen een stuk lager dan de activiteitsgraad van autochtonen, wat een negatieve invloed heeft op hun armoederisico (Van Robaey e.a., 2007).

2 5 Tot slot: indicatorselectie

Van de bestudeerde bevolkingsgroepen zijn de alleenstaanden, alleenstaande ouders en de etnisch-culturele minderheden de groepen waar het armoederisico hoog is. Senioren zijn als groep meer heterogeen en niet eenduidig af te bakenen als een bevolkingsgroep met verhoogd armoederisico en haalt als indicator dan ook de eindselectie niet.

Voor Gent neemt de groep alleenstaanden toe in omvang, zowel absoluut als relatief. Ook de etnisch-culturele minderheden, met een expliciete filtering van nationaliteiten in de definitie, is een sterk aanwezige groep in de stedelijke Gentse realiteit.

HOOFDSTUK 3 **Inkomen en arbeid**

Voor de actieve bevolking is het interessant om het multifactoriële van armoede in te delen in 3 domeinen en circuits. Of, armoede ontstaat als 3 beschermingsmechanismen falen (Van den Bosch, e.a., 2009).

Het eerste domein valt onder demografische ontwikkelingen en gezinsvorming, zoals voor Gent in het vorige hoofdstuk beschreven. Gezinsvorming is van groot belang voor inkomens- en welvaartsverdeling. Ook personen zonder eigen inkomen kunnen bestaanszekerheid mijden door samen te wonen met andere personen met voldoende inkomen.

Het tweede domein omvat inkomsten uit arbeid en maatschappelijke participatie via het hebben van werk, welke bestaanszekerheid en relatieve welvaart verzekert.

Inkomen en de verdeling ervan zijn steevast eerste insteken als het om het meten van armoede gaat. Zo zijn er groepen mensen zonder inkomen uit arbeid.

Een derde mechanisme is dat van de sociale zekerheid in ruime zin, naast werkloosheidsuitkeringen ook sociale bijstand, leefloon en levensminimum.

Het tweede en het derde domein worden in dit hoofdstuk uitgewerkt voor Gent. Uiteraard staan deze 3 domeinen/beschermingsmechanismen niet op zichzelf. Gezinsvorming beïnvloedt de arbeidsmarktparticipatie, deze beiden hebben een invloed op de sociale zekerheid, terwijl omgekeerd uitkeringen mensen kunnen ontmoedigen om werk te zoeken, of om met een andere persoon te gaan samenwonen (Van den Bosch, e.a., 2009).

In de loop van dit hoofdstuk wordt een dubbele insteek aangehouden: enerzijds worden een aantal becijferbare groepen getoond die in inkomensarmoede verkeren, samen met de evolutie van de grootorde van deze groepen. Anderzijds wordt telkens een vergelijking opgezet tussen de hoogte van de bedragen van de uitkeringen van deze groepen en de armoedegrenzen uit de budgetstandaard. Dit laat ons toe om 2 soorten besluiten te formuleren: (1) een schets over de omvang en de evolutie van deze groepen, en (2) armoede wordt minder abstract door inkomen aan de armoedegrenzen te koppelen.

Dit hoofdstuk wordt ingezet met een beknopt overzicht omtrent armoedegrenzen.

3 1 **De armoedegrenzen**

Armoedegrenzen kan je niet op een exacte manier bepalen: het blijft een kwestie van afspraken. Voor het bepalen van deze armoedegrens is binnen de Europese Unie afgesproken dat er een inkomensgerelateerde definitie wordt gehanteerd: 60 % van het mediaan nationaal equivalent inkomen als maat van relatieve armoede.

De tabel hieronder geeft het absolute bedrag weer van de armoedegrenzen. We geven u deze bedragen mee omdat we later in deze publicatie bedragen van uitkeringen gaan vergelijken met deze grenzen om een idee te krijgen hoe deze bedragen zich tot elkaar verhouden.

	per maand	per jaar
Alleenstaande	878 €	10.538 €
huishouden bestaande uit twee volwassenen en twee kinderen	1.844 €	22.129 €

Tabel 5 Absolute waarde van de armoederisicogrenzen op basis van EU-SILC (inkomens 2006), België, 2009

Bron: ADSEI: EU-SILC 2007, Persbericht 2009

Recent onderzoek (Storms & Van den Bosch, 2009) wijst uit dat het totaal budget – om minimaal, maar menswaardig deel te nemen aan de Vlaamse samenleving – voor een

alleenstaande 976 euro bedraagt. Voor een koppel bedraagt dit budget 1.296 euro, wat slechts 33 % meer is dan een alleenstaande. Deze eerder beperkte meerkost wordt vooral veroorzaakt door de kosten voor voeding, gezondheidszorg, kleding en mobiliteit. De noodzakelijke meerkost van een kind kan oplopen van 259 euro tot 564 euro afhankelijk van de leeftijd en de gezinssituatie (één of twee oudergezinnen).

Indien het totaal budget wordt berekend voor gezinnen die volledig hun rechten uitputten én het geluk hebben een woning te kunnen huren in de sociale huisvesting, dan zie je dat het noodzakelijk budget gemiddeld met een kwart daalt.

	Budgetstandaard			Vergelijking SILC – norm		Vergelijking wettelijk minimum			
	Zonder sociale voordelen (ZSV)	Met sociale voordelen (MSV)	Met sociale voordelen en sociale huur (MSV/SH)	SILC-norm 2006 (1)	Budget-standaard / SILC-norm	Wettelijk minimum (2)	Budget-standaard (ZSV)/ Wettelijk minimum	Budget-standaard (MSV) / Wettelijk minimum	Budget-standaard (MSV, SH) / Wettelijk minimum
Alleenstaande vrouw	976,2	952,2	701,1	939	104 %	697,6	140 %	136 %	100 %
Alleenst. vrouw + jongen 2 j.	1.274,1	1.247,6	949,9	1.220,8	104 %	1.011,9	126 %	123 %	94 %
Alleenst. vrouw + jongen 2 j. en meisje 4 j.	1.507,2	1.476,7	1.104,8	1.502,5	100 %	1.163,2	130 %	127 %	95 %
Koppel + jongen 8 j. en meisje 15 j.	2.139,7	2.086,8	1.715	2.159,8	99 %	1.287	167 %	162 %	133 %

Figuur 12 Totalen van de budgetstandaard en vergelijking met de SILC-armoedenorm en met het wettelijk minimum

(1) Geïndexeerd naar juni 2008 obv consumptieprijsindex, index = 1,0923

(2) Leefloon + eventueel Gewaarborgde Kinderbijslag + eventueel studietoelage voor het secundair onderwijs

Bron: Verkorte tabel – B. Storms; K. Van den Bosch, 2009, p. 24

De onderzoekers die bovenstaande tabel opmaakten, stelden een volledige korf samen van goederen en diensten die minimaal nodig zijn om te participeren aan onze samenleving, en dit voor zestien typegezinnen. Zij berekenden ook de totale kostprijs van deze korf; dit totaalbedrag is de budgetstandaard. Bovenstaande tabel leert ons dat het budget om op een menswaardige manier aan onze samenleving deel te nemen vaak hoger is dan de armoedegrenzen.

Wat de samenstelling van het budget betreft, merken we op dat 2 soorten kosten doorslaggevend zijn voor alle gezinsvormen (zowel alleenstaanden als gezinnen met of zonder kinderen), namelijk de kosten voor huisvesting en voor voeding.

Daar wringt net het schoentje: in de Gentse huisvestingsmarkt is er niet echt sprake van een daling van huur- noch verkoopprijzen. Voeding kent echter – in tegenstelling tot huisvesting – geen of geringe schaalvoordelen: het is moeilijker om gezond te koken voor 1 persoon dan voor 2 en het komt duurder uit, waardoor een stijging van de voedingsprijzen een grote impact zou hebben op deze budgetstandaard.

De budgetstandaard is in de meerderheid van de gevallen hoger dan de armoedenorm. Vergelijken we de budgetstandaard met het wettelijk minimum, dan kunnen we besluiten dat in de aangegeven situaties het wettelijk minimum ontoereikend is om ten volle aan de hedendaagse maatschappij te participeren.

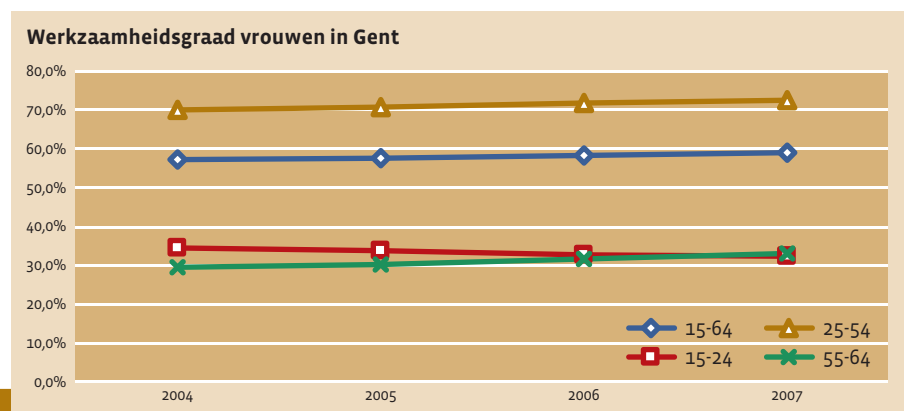
3 2 Arbeid en tewerkstelling

Werk hebben is uiteraard de belangrijkste manier om inkomen te verwerven, als bron van bestaanszekerheid, en niet alleen materiële zekerheid. Werken is eveneens een belangrijke vorm van sociale participatie. Geen werk hebben kan één of meerdere vormen van uitsluiting tot gevolg hebben.

De officiële tewerkstellingsgegevens zijn van het Steunpunt Werk en Sociale Economie, deze cijfers worden gebruikt om de evolutie van de werkzaamheidsgraad te bekijken. Een nadeel van deze cijfers is de late ontsluiting. Daarom wordt hier niet verder ingezoomd op alle details in de cijfers.

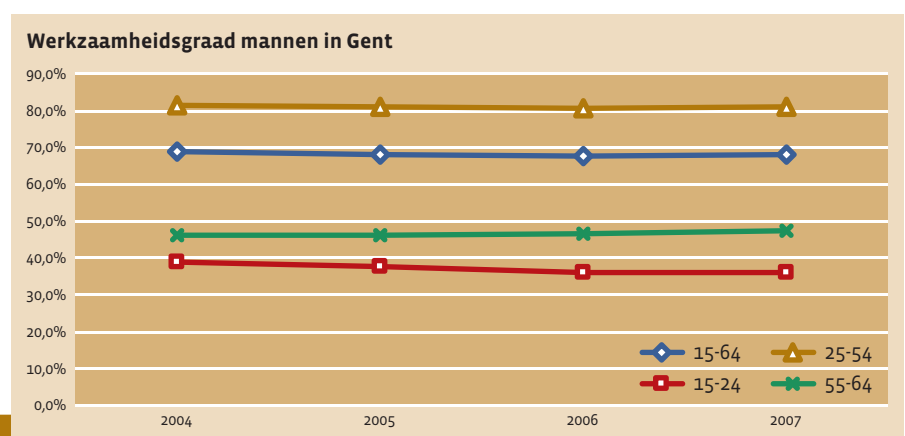
De werkzaamheidsgraad wordt berekend door het aantal werkenden te delen door de bevolking op beroepsactieve leeftijd. De werkzaamheidsgraad blijft in Gent zo goed als onveranderd in de periode 2004-2007 (63 %). De werkzaamheidsgraad voor Vlaanderen verloopt in diezelfde periode iets anders. Opvallend is de toename voor het totaal van 64 % naar 66 %.

Het is echter zo dat het werk niet gelijk verdeeld is. Vrouwen, ouderen, allochtonen en arbeidsgehandicapten participeren in veel mindere mate aan de arbeidsmarkt, ondanks de beleidsinspanningen om die groepen naar de arbeidsmarkt te brengen. Toch wordt er door de verschillende groepen vooruitgang geboekt: op Vlaams niveau is dit onder meer het geval voor vrouwen: wat hun aanwezigheid op de arbeidsmarkt betreft is er de vaststelling dat ze aan een inhaalbeweging bezig zijn, al blijft hun werkzaamheidsgraad lager dan bij mannen. Met andere woorden: vrouwen zijn de motor achter de groei van de werkzaamheid. (Van Hootegem, e.a., 2009). Op Gents niveau is de evolutie van de werkzaamheidsgraad van vrouwen ook positief, maar lang niet zo uitgesproken als in Vlaanderen.

Figuur 13

Bron: SWSE, 2009

Figuur 14

Bron: SWSE, 2009

“De cijfers van het Steunpunt Werk en Sociale Economie (SWSE) tonen de precare arbeidsmarktsituatie van allochtonen aan op basis van administratieve databanken. Deze databanken bevatten enkel informatie over nationaliteit. Een allochtoon wordt in dit geval gedefinieerd als ‘een persoon die geen nationaliteit heeft uit een van de landen van de Europese Economische Ruimte’ (EER). Hoewel veel (terechte) kritiek kan gegeven worden op het gebruik van nationaliteit als enige criterium (Tielens, 2005), geven deze administratieve cijfers toch een eerste indicatie van de situatie van allochtonen op de arbeidsmarkt.” (Van Hootegem, e.a., 2009).

Voor België (2006) bedroeg de werkzaamheidsgraad van Belgen 62 %. Voor niet-Belgen, zowel EU15-burgers als niet-EU15-burgers, lagen deze percentages lager, respectievelijk 58,8 % en 35,8 %. Opgesplitst naar regio is de situatie voor niet-EU15-burgers iets gunstiger in Vlaanderen (41,3 %) dan in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest (34,9 %) en Wallonië (27,7 %). Hoewel er nog een zeer lange weg te gaan is naar het streefdoel om de nationaliteitskloof volledig weg te werken tegen 2010 (Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, 2007) zien we een evolutie in positieve zin. Sinds 1999 is de werkzaamheidsgraad bij niet-EU15-burgers in België gestegen met 6,4 procentpunten". (Van Hootegem, e.a., 2009).

Het Steunpunt voor Werk en Sociale Economie (SWSE) ontsluit geen werkzaamheidsgraden naar nationaliteit op het stedelijke niveau.

Armoederisico

Om armoederisico voor dit domein bevattelijk te maken, wordt gewerkt met het concept "werkintensiteit". Als je als huishouden een jaar niet hebt gewerkt, is je werkintensiteit voor dat jaar 0. Als alle leden van het huishouden 12 maand voltijds hebben gewerkt, is de werkintensiteit gelijk aan 1 (zie lexicon).

Voor gezinnen met werkintensiteit gelijk aan nul, is het armoederisico voor een persoon in een dergelijk gezin gelijk aan 33,3 %; in een gezin zonder kinderen bedraagt dit risico 72,0 %.(Interfederale Armoedebaarometer, 2009).

3 3 Fiscale inkomens

Onderzoeksmateriaal uit de fiscale gegevens heeft als voordeel dat het gebaseerd is op de totale populatie en op een onveranderde definitie van inkomen doorheen de tijd. Een nadeel is dat deze gegevens geen informatie geven over het inkomen van alle huishoudens.

3 3 1 Mediaan inkomen

De gemiddelde en mediane inkomens	Gent			Vlaams Gewest		
	Inkomens	GI Inwoner	GI Aangifte	Mediaan	GI Inwoner	GI Aangifte
1999	11.639	21.971	17.196	11.277	24.155	18.860
2000	12.105	22.553	17.669	11.788	24.639	19.132
2001	12.858	23.373	18.142	12.542	25.565	19.667
2002	13.269	22.445	17.247	13.002	25.620	19.764
2003	13.617	22.850	17.442	13.485	25.163	19.384
2004	14.044	23.169	17.612	14.026	25.220	19.313
2005	14.416	23.606	17.995	14.483	25.609	19.560
2006	14.924	24.304	18.652	15.032	26.187	19.991

Tabel 6 De gemiddelde en mediane inkomens, Vlaanderen en Gent, 1999-2006
Bron: ADSEI, Fiscale statistieken

Het mediane fiscale (netto belastbare) inkomen in Gent ligt systematisch onder dat van Vlaanderen. De evolutie van de Gentse fiscale inkomens voor de periode 1999-2006 verloopt quasi gelijk met de evolutie in het Vlaamse Gewest.

3 3 2 Laagste inkomens

Inzicht in de inkomensspreiding geeft extra informatie. Onderstaande figuur toont de aangiften kleiner dan 10.000 € (of gemiddeld 833€/maand). Mensen die zich in deze categorie bevinden hebben een verhoogd risico op armoede.

Ook al blijft de normering voor de jaren 2001 tot 2005 op 10.000€ staan en houdt deze normering dus geen rekening met bijvoorbeeld loonindexatie of koopkracht, toch blijft de vaststelling dat voor Vlaanderen het aandeel laagste inkomens is toegenomen van 14,8 % in 2001 naar 19,1 % in 2005. Voor Gent nam dit toe van 19,5 % in 2001

naar 22,4 % in 2005. Het Gentse aandeel 'laagste inkomens' is systematisch hoger dan het Vlaamse aandeel 'laagste inkomens'. Dat is ook zo voor de hieronder geschetste centrumsteden (Antwerpen, Kortrijk en Leuven), wat wijst op een algemene stedelijke realiteit.

Vlaanderen	percentage 2001	percentage 2002	percentage 2003	percentage 2004	percentage 2005
Aandeel aangiften kleiner dan 10.000 euro	14,8	15,8	17,7	19,2	19,1
Aandeel aangiften groter dan 50.000 euro	9,1	9,6	9,7	10,0	10,5

Tabel 7 Aandeel laagste en hoogste inkomens, Vlaanderen, 2001-2005
Bron: ADSEI – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2009

Gent	percentage 2001	percentage 2002	percentage 2003	percentage 2004	percentage 2005
Aandeel aangiften kleiner dan 10.000 euro	19,5	23,4	22,6	22,9	22,4
Aandeel aangiften groter dan 50.000 euro	7,5	7,4	7,7	8,2	8,5

Tabel 8 Aandeel laagste en hoogste inkomens, Gent, 2001-2005
Bron: ADSEI – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2009

Antwerpen	percentage 2001	percentage 2002	percentage 2003	percentage 2004	percentage 2005
Aandeel aangiften kleiner dan 10.000 euro	20,0	20,3	20,0	21,2	21,4
Aandeel aangiften groter dan 50.000 euro	6,1	6,4	6,6	6,7	6,9

Tabel 9 Aandeel laagste en hoogste inkomens, Antwerpen, 2001-2005
Bron: ADSEI – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2009

Kortrijk	percentage 2001	percentage 2002	percentage 2003	percentage 2004	percentage 2005
Aandeel aangiften kleiner dan 10.000 euro	14,9	15,9	18,6	19,9	21,5
Aandeel aangiften groter dan 50.000 euro	8,8	9,2	9,0	9,6	9,5

Tabel 10 Aandeel laagste en hoogste inkomens, Kortrijk, 2001-2005
Bron: ADSEI – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2009

Leuven	percentage 2001	percentage 2002	percentage 2003	percentage 2004	percentage 2005
Aandeel aangiften kleiner dan 10.000 euro	13,1	13,9	16,7	21,3	21,5
Aandeel aangiften groter dan 50.000 euro	12,3	13,1	12,7	12,4	12,9

Tabel 11 Aandeel laagste en hoogste inkomens, Leuven, 2001-2005
Bron: ADSEI – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2009

Voor de andere kant van de inkomensverdeling, de groep hoogste inkomens, geldt de volgende vaststelling: er is een toename in aandeel hoogste inkomens, zowel voor Vlaanderen als voor Gent, voor de periode 2001-2005. Het aandeel Gentse hoogste inkomens is systematisch lager dan het aandeel Vlaamse hoogste inkomens. Bij vergelijking met 3 centrumsteden heeft Antwerpen een kleiner aandeel hoogste inkomens.

Een in de tijd toenemend aandeel laagste én hoogste inkomens, doet voor Vlaanderen en de steden besluiten dat de inkomenskloof een blijvende realiteit is.

3 3 3 Fiscale inkomens beneden de kritische grens

Onderstaande tabel geeft een indicatie van financiële armoede in een stad. Het gaat meer specifiek om het aandeel fiscale inkomens beneden de kritische grens, zijnde het aandeel inkomens van alleenstaanden onder 60 % van het mediaaninkomen. Deze grens bedraagt voor een alleenstaande 878 euro op maandbasis. Deze indicator concentreert zich op de alleenstaanden omdat dit de potentieel meest kwetsbare groep is.

Voor Antwerpen, Gent, Kortrijk ligt het aandeel rond 22 %. Leuven heeft het hoogste aandeel, maar is ook de stad met het hoogste mediaaninkomen. Voor Leuven is er doorheen de jaren een toename van het aandeel fiscale inkomens beneden de kritische grens. Tussen 2000 en 2004 daalt het in Gent, om uiteindelijk in 2006 boven het aandeel van 2000 te stranden. Ook Kortrijk kent een afname, om uiteindelijk in 2006 boven het aandeel van 2000 te eindigen. Enkel Antwerpen behoudt doorheen de jaren een relatief stabiel aandeel alleenstaanden met een inkomen onder de 60 % van het mediaaninkomen.

	2000	2002	2003	2004	2006
Antwerpen	21,1	20,9	21,2	21,4	21,8
Gent	22,1	21,5	20,7	19,9	22,4
Kortrijk	20,4	18,9	19,9	20,9	22,5
Leuven	21,2	21,3	22,1	24,1	26,9

Tabel 12 Fiscale inkomens beneden de kritische grens (alleenstaanden), 4 centrumsteden, 2000, 2002, 2000-2004, 2006

Bron: ADSEI, in *Stadsmonitor 2008*, p. 242

Met inkomen kunnen goederen en diensten betaald worden. Zonder inkomen of met een laag inkomen worden mensen gedwongen keuzes te maken. Dit kan impliceren dat ze niet alles kunnen betalen wat tot een standaard consumptiepatroon behoort. Onderzoek op Vlaams niveau (Van den Bosch, et al., 2009) heeft aangetoond dat onder gezinnen met een inkomen beneden de armoedelijjn materiële deprivatie⁴ aanzienlijk meer voorkomt dan onder de bevolking als geheel. Omgekeerd heeft een meerderheid van de gedepriveerde gezinnen een inkomen boven de armoedelijjn. Deze ‘mismatch’ tussen deprivatie en inkomensarmoede is een verschijnsel dat in alle onderzoeken wordt vastgesteld en verschillende mogelijke redenen heeft (niet-gemeten inkomen, het vermogen, fluctuaties in inkomen over jaren, fouten in de meting van inkomen én deprivatie, verschillende preferenties van huishoudens).

Deze vaststelling duidt op het multifactoriële en complexe karakter van het concept ‘armoede’ en, bijgevolg, de operationalisatie en meetbaarheid ervan. Het is goed mogelijk dat subjectieve inkomensbeleving een ander verloop kent dan de tot hertoe geschetste ‘objectieve’ gegevens.

Naast het verhaal van het fiscale inkomen levert de manier hoe je je inkomen ervaart een extra dimensie aan het verhaal van het inkomen. Subjectieve inkomensbeleving becijferen vraagt een andere methodiek en stoelt bijgevolg op enquêtemateriaal. Voor Gent komt deze informatie uit het Leefbaarheidsonderzoek. In de Gentse Leefbaarheidsmonitor (Stad Gent, 2006) wordt gepeild naar het totale beschikbare inkomen per maand. Het gaat hier om zowel de netto inkomens uit arbeid of bedrijfsinkomen, als sociale uitkeringen en bijkomende uitkeringen, en dit voor alle personen uit het gezin. Dit zijn steekproefgegevens, representatief voor Gent, en voor deze specifieke vraag is een non-respons van 10 %, wat opmerkelijk goed is. 12 % van de Gentenaars moet rondkomen met een beschikbaar gezinsinkomen van minder dan 1.000 € per maand. 20 % doet het met een beschikbaar inkomen tussen 1.000€ en 1.500€ per maand.

Op de vraag “Kan je met het totale beschikbare inkomen van je gezin per maand, zoals het nu is, rondkomen?” (non-respons: 3 %); 13 % zegt moeilijk of zeer moeilijk te kunnen rondkomen; 17 % zegt ‘eerder moeilijk’.

Het blijft vooralsnog koffiedik kijken wat de impact van de crisis is/zal zijn op de inkomensverdeling en de inkomensbeleving: gezien de meest recente cijfers het aanslagjaar 2006 (inkomens 2005) betreft, zal deze impact pas te becijferen vallen vanaf 2013.

3 4 Werkloosheid bij de kansengroepen

Als mensen hun plaats op de arbeidsmarkt niet (meer) vinden, is er het sociale vangnet aan uitkeringsmaatregelen. Hun individueel inkomen is laag, wat niet noodzakelijk betekent dat hun levensstandaard laag is, want vaak leven ze in een huishouden dat nog inkomen uit arbeid kent.

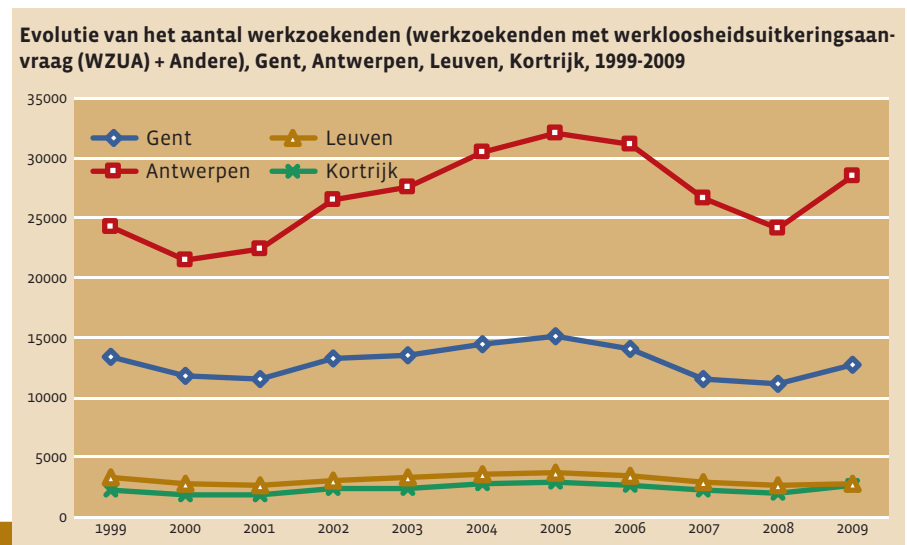
Toch geeft onderzoek aan dat werklozen een traditioneel kwetsbare categorie zijn. Er wordt zelfs aangegeven dat er na 1992 een groeiende kloof is tussen gemiddeld

⁴ Materiële deprivatie indicatoren worden vaak gepresenteerd als complementair aan financiële deprivatie (of armoede). Deze indicatoren geven zicht op een ongewild gebrek aan bepaalde goederen en diensten die tot het gangbare consumptiepatroon van huishoudens in een bepaalde maatschappij behoren. (Van den Bosch, e.a., 2009)

arbeidsinkomen en gemiddeld vervangingsinkomen (Van den Bosch, e.a., 2009). Selectieve verhogingen van deze inkomens na het jaar 2000 hebben deze trend tijdelijk kunnen afremmen maar niet kunnen doorbreken. Het gevolg is dat we een duidelijke toename zien van de armoede bij de gezinnen op actieve leeftijd die uitsluitend van uitkeringen moeten leven. Deze trend is bijzonder pregnant bij de huishoudens waar een werkloosheidsuitkering de enige bron van inkomsten is. Ook armoedepercentages onder werklozen vertonen een vrij sterk stijgende lijn.

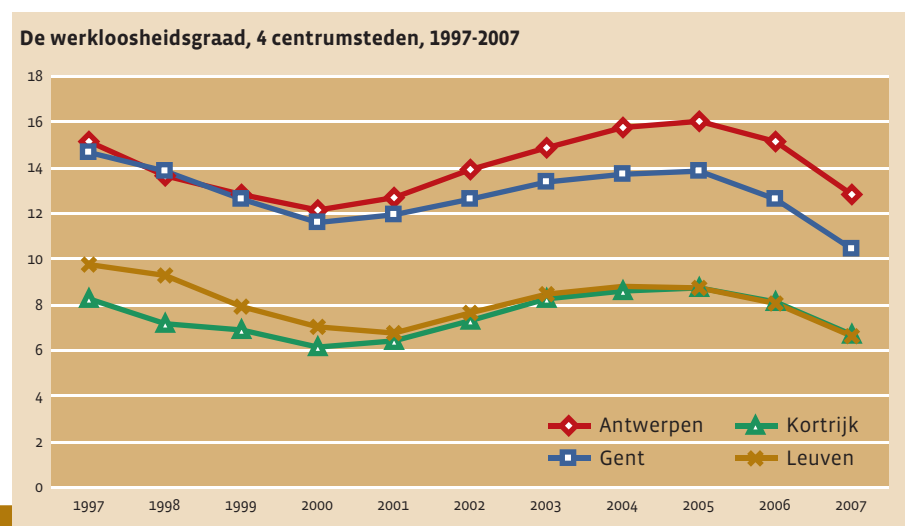
De financiële situatie van werkzoekenden ziet er als volgt uit: de werkloosheidsuitkeringen bedragen (bedragen geldig vanaf 01/01/2009) minimaal 622,18 € (voor samenwonenden); 830,18 € voor alleenstaanden en 988 € voor gezinshoofden. Het maximumbedrag is voor alle groepen gelijk en bedraagt 1.323,92 €. Er zijn anciënniteitstoeslagen mogelijk die deze uitkering verhogen.

Algemeen is de werkloosheid in Vlaanderen en Gent afgenomen voor de periode 1999-2008. Deze daling van werkloosheidsgraad is grotendeels een conjunctureel gegeven. 2009 (31 maart) toont een toename; de crisis laat zich hier voelen.

Figuur 15

Bron: VDAB, Arvastat

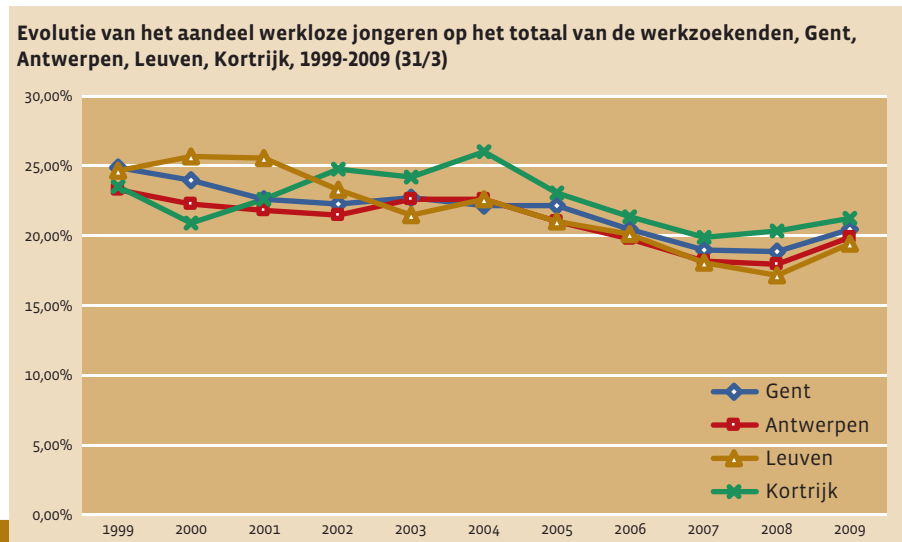

Figuur 16

Bron: SVR, Lokale Statistieken, 2009

We zoomen in het verdere verloop van dit hoofdstuk in op die groepen werklozen waar het risico op armoede het grootst is: jongeren, laagopgeleiden, langdurig werklozen, en personen van Turkse en Marokkaanse herkomst en van de EU+12. De keuze voor deze kansgroepen boven andere (50-plussers en personen met een arbeids handicap) wordt uiteengezet in het lexicon.

3 4 1 Werkloze jongeren

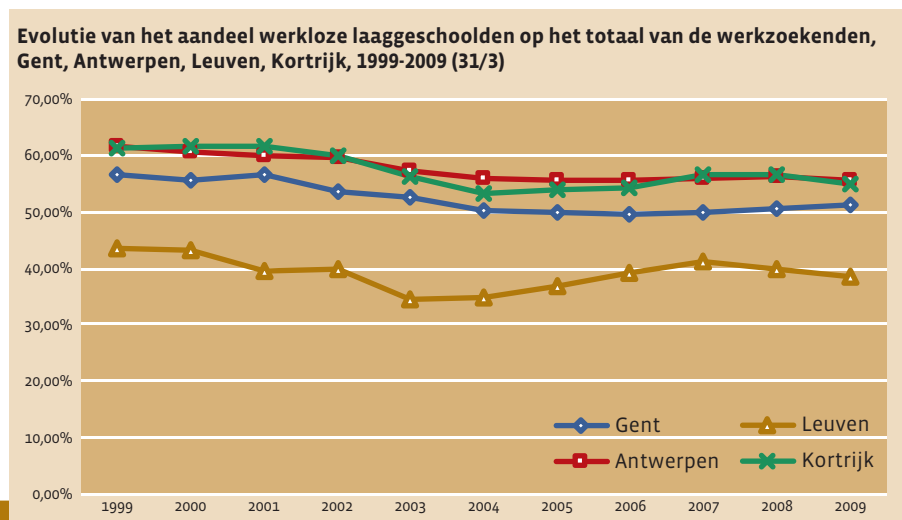
Figuur 17

Bron: VDAB, Arvastat

We merken op dat de werkloosheid van Gentse jongeren (-25 jaar) gestaag gedaald is van 25 % in 1999 tot minder dan 19 % in 2008. Ook hier laat het cijfer van 2009 (31 maart) de eerste effecten van de economische crisis zien. Globaal genomen verschilt Gent qua omvang en evolutie in jongerenwerkloosheid niet van Antwerpen, Kortrijk en Leuven. In Gent, in 2009, is 20 % van de werklozen jonger dan 25 jaar.

3 4 2 Laaggeschoolde werklozen

Een algemeen beeld voor laaggeschoolden, middengeschoolden en hooggeschoolden toont, voor de periode 1999-2009 een toename van het aandeel hooggeschoolden onder de werkloze bevolking en een afname van de laaggeschoolden. Met onderstaande figuur plaatsen we Gent naast Antwerpen, Kortrijk en Leuven voor wat het aandeel van de laaggeschoolde werklozen betreft.

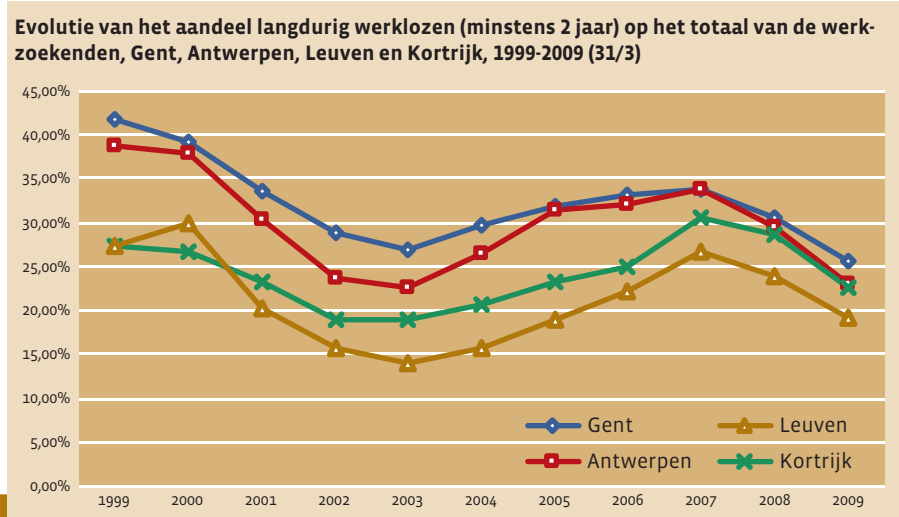

Figuur 18

Bron: VDAB, Arvastat

Het aandeel laaggeschoolde werklozen varieert voor Gent van 57 % in 1999 naar 51 % in 2009 en kent een dalend verloop tot 2006, om daarna terug toe te nemen. Antwerpen en Kortrijk zijn qua omvang en evolutiepatroon te vergelijken met de Gentse situatie. Leuven springt er wat uit met een algemeen lager aandeel laaggeschoolde werklozen. In Gent, in 2009, is iets meer dan de helft van de werkloze bevolking laaggeschoold.

3 4 3 Langdurig werklozen

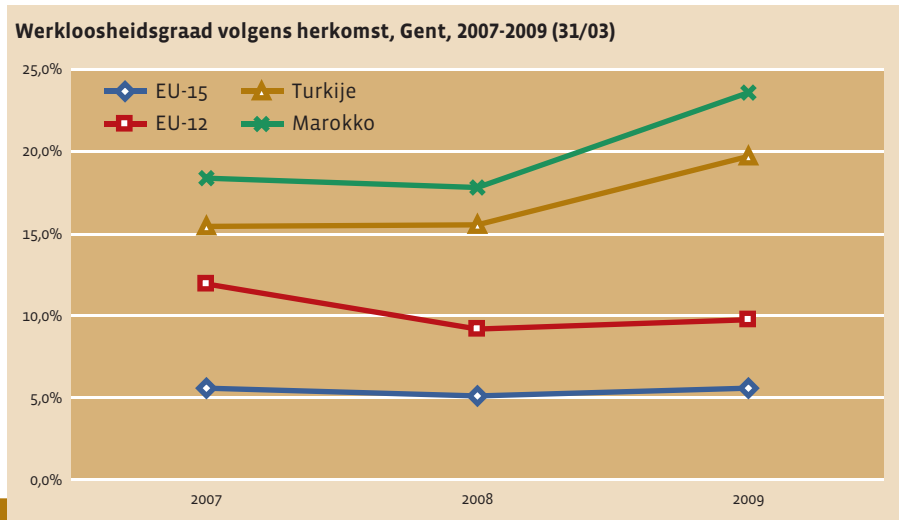
Figuur 19

Bron: VDAB, Arvastat

Het aandeel langdurig werklozen kent voor de periode 1999-2009 een evolutie voor Gent van 42 % in 1999 naar 26 % in 2009, met daartussen een grillig verloop van afname, toename en terug afname. Antwerpen, Kortrijk en Leuven zijn qua evolutiepatroon te vergelijken met de Gentse situatie. Qua aandeel langdurig werklozen zijn de percentages voor Leuven het laagst. In Gent, in 2009, is één op vier werklozen dat al meer dan 2 jaar.

3 4 4 Allochtone werklozen.

De VDAB neemt sinds 2007 een bevolkingskenmerk naar herkomst op in haar databanken.

Figuur 20

Bron: Arvastat en Rijksregister, Stad Gent, Bevolkingskubussen, verwerking Stafdiensten, ABIS - Data-Analyse & GIS, 2009

Voor de werkloosheidsgraad is de verhouding van het aantal niet werkende werkzoekenden op de potentiële actieve bevolking (groep 18-64) berekend. Het valt op dat de werkloosheidsgraad bij personen van Turkse en Marokkaanse herkomst hoger is en sneller toeneemt dan de werkloosheidsgraad bij de EU 12 of de EU 15.

3 5 Het leefloon

Hoewel het leefloon een deelaspect is van de OCMW-werking blijft het de meest voor de hand liggende indicator. Er wordt verder ingegaan op de grootte van de groep begunstigden van het leefloon en het levensminimum in Gent.

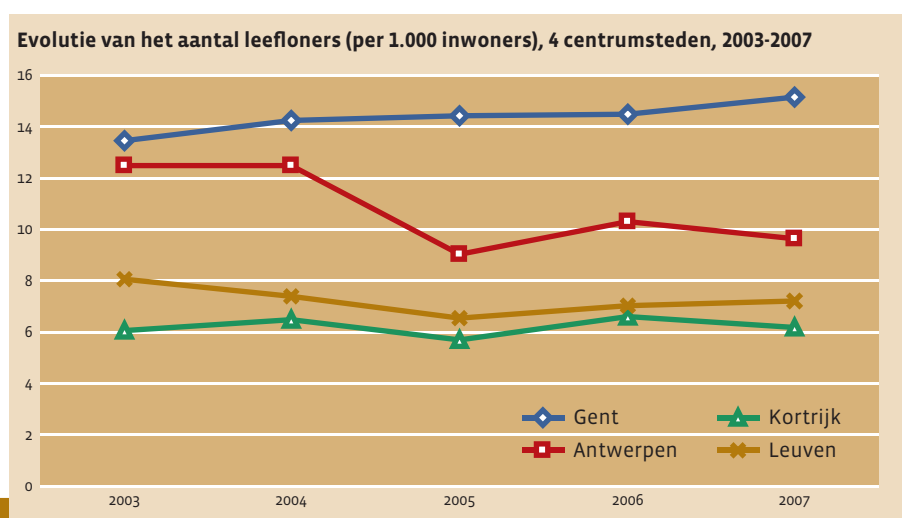
Wat de grootte van de uitkeringen betreft kunnen we beknopt zijn: de bedragen van het leefloon variëren sinds 1 juni 2009 van 483,86 € per maand voor een samenwonende persoon tot 967,72 € voor een persoon met gezinslast, dit laatste betekent samenwonen met minstens 1 minderjarig kind en eventueel een partner of anderen. Voor een alleenstaande persoon bedraagt het leefloon 725,79 €.

Het aantal begunstigden bedroeg op 31/12/2008 18,5 personen per 1000 inwoners. Berichtgeving in verschillende media spreken van een stijging van het aantal leefloners, wat bevestigd wordt door de onderstaande tabel. In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de leeftijdsstructuur van de leefloners en vergelijken we de situatie van Gent met de centrumsteden.

Wanneer je de leeftijdsstructuur van de begunstigden bekijkt, dan stel je vast dat de categorieën 60-64 en 65+ zijn gedaald. De categorieën tussen 30 en 39 en tussen 40 en 59 blijven eerder stabiel: de stijging van het aantal begunstigden is met andere woorden zo goed als volledig toe te schrijven aan de groep ≥ 24 tot en met 29 jaar.

Datum (31/12)	Leefloon/aantal begunstigden	Levensminimum/aantal begunstigden	Totaal leefloon + levensminimum	Gent totale bevolking	Begunstigden leefloon en levensminimum per 1000 inwoners
2005	3.257	772	4.029	232.961	17,29
2006	3.377	738	4.115	234.867	17,52
2007	3.565	774	4.339	237.000	18,31
2008	3.731	701	4.432	239.524	18,50

Tabel 13 Aantal begunstigden van het leefloon en levensminimum per 1000 inwoners, Gent, 2005-2008
Bron: OCMW Gent, 31/12/2008 / Rijksregister, Stad Gent, 31/12/2008 en eigen berekening
Bron: POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid

Figuur 21

Bron: SVR, Lokale Statistieken

Het aantal leefloners per 1.000 inwoners is het grootst in Gent in vergelijking met de andere centrumsteden. OCMW Gent wijst op de volgende mogelijke verklaringen.

De laagdrempeligheid van het OCMW Gent gecombineerd met de samenwerking met derden is een eerste verklaring. Negen welzijnsbureaus zijn ingeplant in de verschillende Gentse wijken en verzekeren het aanbod van hulp- en dienstverlening in de

directe omgeving mensen. Ook andere diensten zijn ondergebracht in de welzijnsbureaus en werken op die manier drempelverlagend om naar het OCMW te stappen. De samenwerking met andere organisaties actief in het welzijnsoverleg zorgt ervoor dat er ook doorverwijzingen gebeuren vanuit die organisaties naar het welzijnsbureau en het OCMW. Op die manier kunnen meer mensen hun recht op maatschappelijke integratie opnemen.

Een andere verklaring is gelinkt aan de talrijke aanwezigheid van studenten in Gent. Gent heeft de hoogste studentenpopulatie in vergelijking met andere centrumsteden. OCMW Gent heeft niet alleen een hoger aantal leefloonsstudenten, maar ook het hoogste aandeel. Zo telde Gent de laatste 3 jaar gemiddeld 13 % studenten onder de leefloners, terwijl deze groep in Antwerpen 4 % en in Leuven 7 % vertegenwoordigde onder de leefloners (POD Maatschappelijke Integratie, 2009).

De aantrekkingskracht van OCMW Gent in het beleid dat ze voert, geeft een volgende verklaring. OCMW Gent vervult haar rol van allerlaatste vangnet en draagt de doelstelling in zich om iedereen recht te geven op een menswaardig bestaan. Ook voor mensen die niet meteen klaar zijn om door te stromen naar arbeid of arbeidsprojecten, worden trajecten opgezet in de vorm van sociale activering. Het OCMW Gent voert bovendien geen streng schorsingsbeleid maar poogt wel de mensen in het wederzijds verhaal van rechten en plichten te activeren, en dit ruimer dan alleen naar tewerkstelling. De (sociale) activeringstrajecten met de zwakste doelgroep duren doorgaans lang waardoor die zwakke cliënten langer in begeleiding zijn.

Tenslotte wordt aangedragen dat er een aantrekkingskracht bestaat omwille van het beleid voor nieuwe EU-burgers waarvoor het OCMW Gent een uitgebreid aanbod aan activeringstrajecten heeft. In absolute aantallen en ook procentueel trekt Gent meer nieuwe EU burgers (onder meer Bulgaren en Slovaken) aan dan Antwerpen. Ook voor deze groep geeft het OCMW Gent steun in de vorm van intensieve begeleiding, eerder dan snel te schorsen.

3 6 Pensioengerechtigde leeftijd en verder

In dit onderdeel wordt een stap in de marge van de hier boven geschetste beschermingsmechanismen gezet. Tot nog toe verwijzen de beschermingsmechanismen naar de (potentiële) *actieve* bevolking. Hier wordt die grens af en toe overschreden. Het gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) zijn beschermingsmechanismen voor niet (meer) actieve bevolking en worden hier aangehaald vanuit de link met de demografische context: de kwetsbare senioren.

Titularissen met voorkeursregeling in de ziekteverzekering omvatten een deel senioren en een aantal groepen van mensen die onder een bepaalde inkomensdrempel vallen⁵ en daarom recht hebben op een voorkeursregeling. Deze indicator vindt daarom ook hier aansluiting.

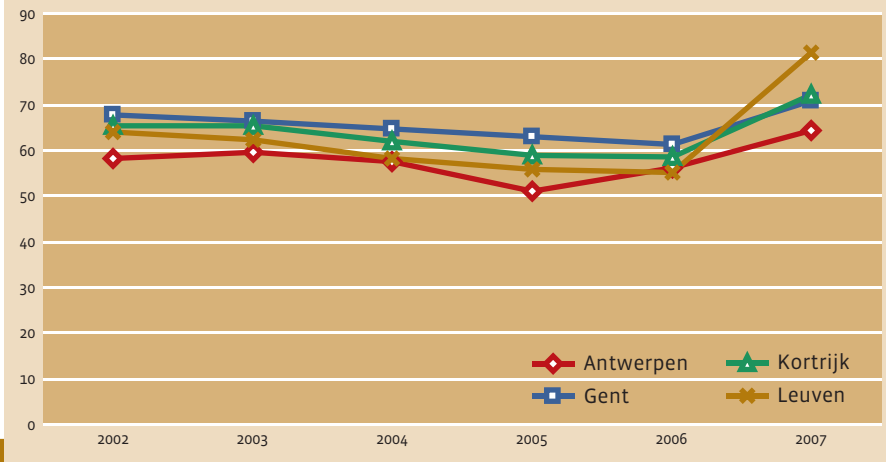
3 6 1 Het gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO)

De inkomensgarantie voor ouderen is een financiële hulp voor ouderen die niet over voldoende middelen beschikken. De inkomensgarantie kan worden toegekend vanaf de leeftijd van 65 jaar. Om in aanmerking te komen, moet je daadwerkelijk in België wonen.

De evolutie van de uitdovende regeling van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB), en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO), dat het stelsel van het gewaarborgd inkomen vervangt, worden in de grafiek hieronder gepresenteerd.

⁵ Het recht kan pas toegekend worden voor zover het belastbare bruto gezinsinkomen op jaarbasis van het jaar voordien het bedrag van 14.057,18 euro (01/01/2008) voor de gerechtigde (titularis), verhoogd met 2.602,36 euro (01/01/2008) voor elke persoon ten laste, niet overschrijdt.

Aandeel gerechtigden op een GIB en IGO per 1000 inwoners, vanaf 65 jaar, 4 centrumsteden, 2002-2007

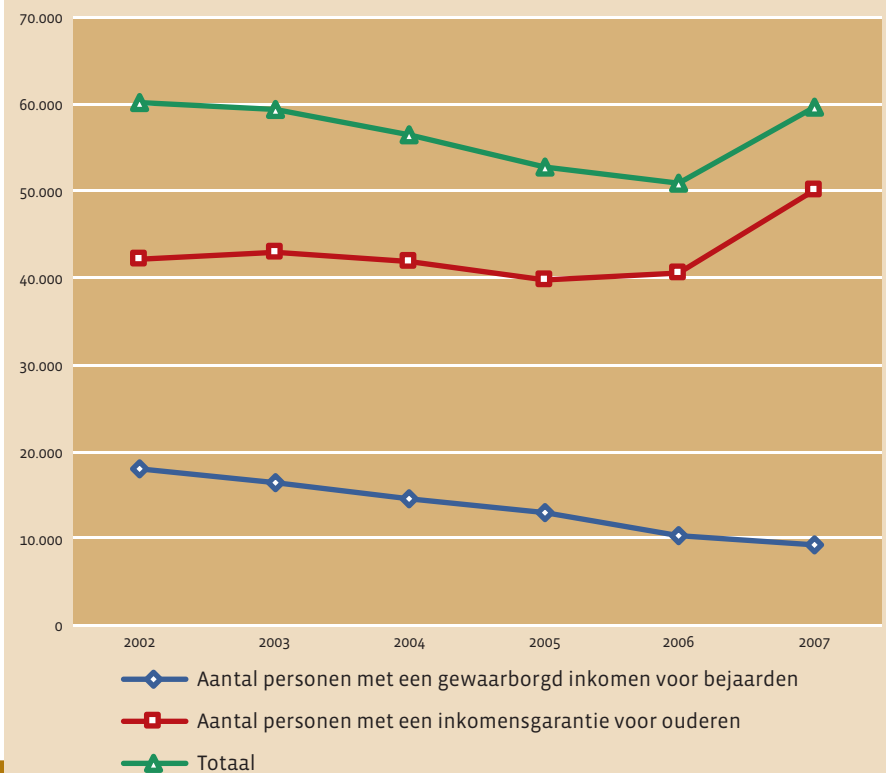

Figuur 22

Bron: Rijksdienst voor Pensioenen – Lokale statistieken, 2009

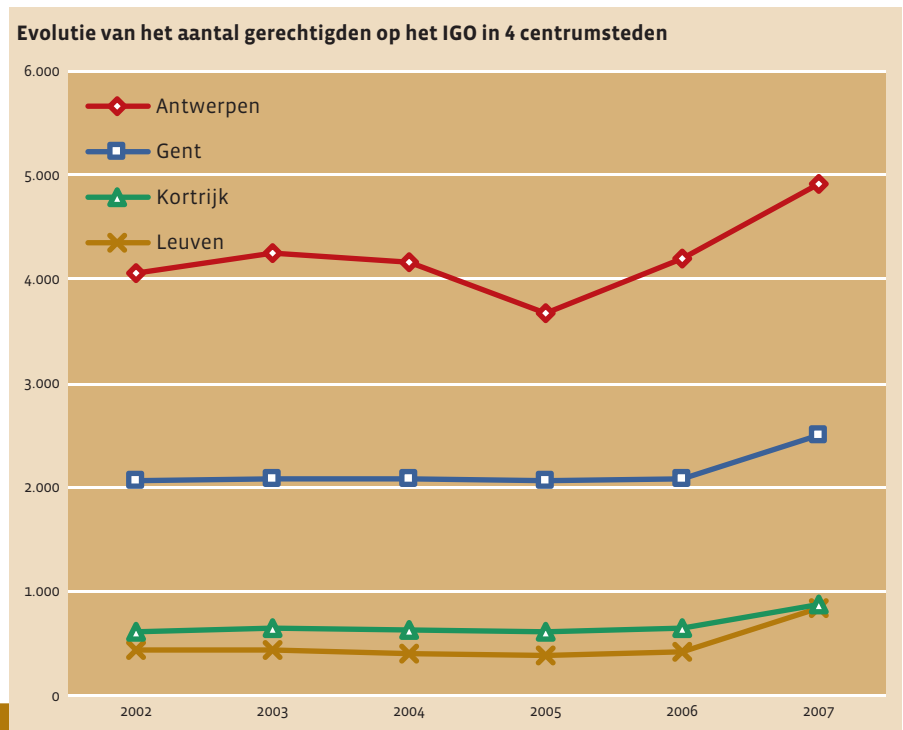
Er tekent zich een stijging af voor het totale aantal gerechtigden, dit is een logisch gevolg van de toenemende vergrijzing. Deze trend neemt men waar in Vlaanderen alsook in de 4 centrumsteden.

Evolutie van het aantal gerechtigden op het GIB en het IGO in Vlaanderen

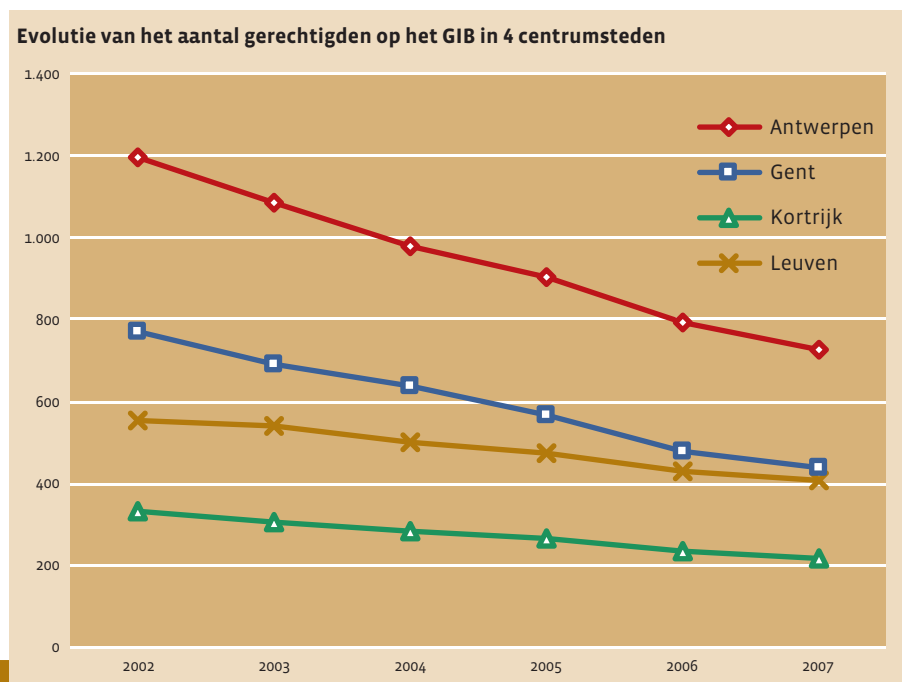
Figuur 23

Bron: Rijksdienst voor Pensioenen – Lokale statistieken, 2009

Figuur 24

Bron: Rijksdienst voor Pensioenen – Lokale statistieken, 2009

Figuur 25

Bron: Rijksdienst voor Pensioenen – Lokale statistieken, 2009

Maandbedragen minimumpensioenen voor een volledige loopbaan vanaf 01.06.2009	Werknemers	Zelfstandigen
Rustpensioen gezinsbedrag	1.255,7	1.158,1
Rustpensioen bedrag alleenstaande	1.004,9	873,8
Overlevingspensioen	989,1	873,8

Tabel 14

Maandbedragen minimumpensioenen

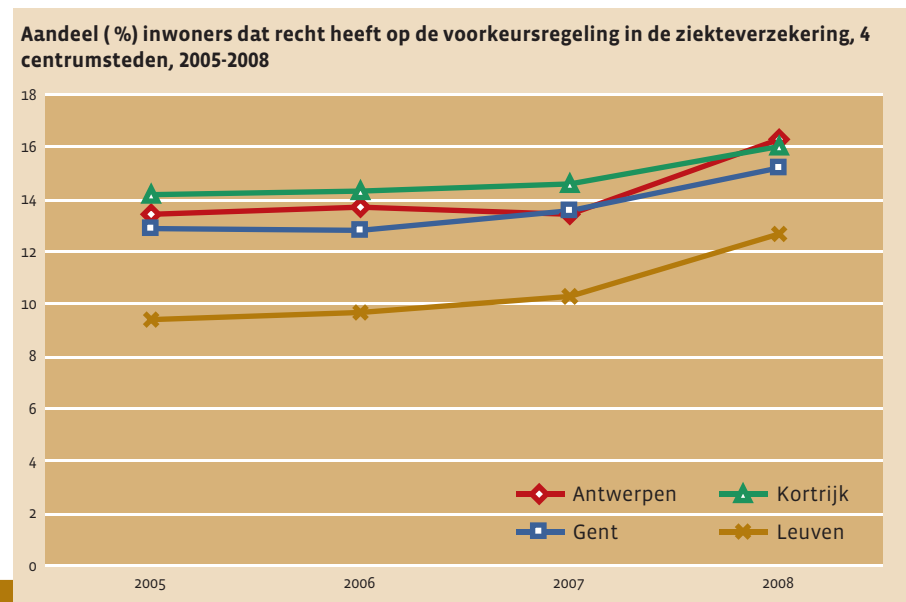
Bron: Rijksdienst voor Pensioenen, 2009

6 Geïndexeerd naar Juni 2008 o.b.v. consumptieprijzen, index = 1,0923

De bedragen van de pensioenen benaderen amper de armoedegrens. Voor werknemers bedraagt de verhouding tussen het gezinsbedrag en de SILC norm 2006 89 % voor een gezin⁶, een rustpensioen voor een alleenstaande 107 % en voor een overlevingspensioen 105 %.

3 6 2 Titularissen met voorkeursregeling in de ziekteverzekering

“Personen die de voorkeursregeling in de ziekteverzekering genieten, krijgen een verhoogde tegemoetkoming voor geneesmiddelen en geneeskundige verzorging (consultaties, bezoeken, hospitalisaties, verpleegkundige verstrekkingen, ...). Er zijn tal van rechtgevendende categorieën, onder andere vroegere WIGW's, leefloners, residenten, ... Sinds midden 2007 hebben ook mensen met een inkomen onder een bepaalde inkomensgrens (omnio) er recht op. Zowel de titularis, dat is de persoon die de inkomstenbron is van het gezin (werknemer, zelfstandige, werkloze en andere), als de personen te zijnen laste worden vergeleken met de totale bevolking.” (Stadsmonitor, 2008).

Figuur 26

Bron: KSZ en RIZIV, Stadsmonitor 2008

In alle steden stijgt in de periode 2005-2008 de verhouding van het aantal gerechtigden met een voorkeursregeling in de gezondheidszorg tegenover het aantal inwoners. Het laatste jaar wordt de verhoging van de stijging grotendeels verklaard door de invoering van een nieuwe categorie rechthebbenden, namelijk de omnio's. Dit zijn mensen met een inkomen onder een bepaalde inkomensgrens. (Stadsmonitor, 2008).

3 7 Tot slot: indicatorselectie

Voor het deeldomein inkomen uit arbeid, is het aandeel fiscale inkomens beneden de kritische grens (het aandeel inkomens van alleenstaanden onder 60 % van het mediaan inkomen), de weerhouden indicatie van financiële armoede in een stad.

Voor niet-deelname aan arbeid wordt de werkloosheid bij kansengroepen naar voor geschoven als indicator, eerder dan te opteren voor werkzaamheidsgraad, vooral omdat bij werkloosheid ook met herkomst in plaats van nationaliteit wordt rekening gehouden. In de eindselectie wordt met werkloosheidsgraden gewerkt voor deze kansengroepen.

Tenslotte worden twee indicatoren geselecteerd waarbij een minimum aan inkomensgarantie geboden wordt aan mensen die niet over voldoende middelen beschikken: (1) leefloongerechtigden en (2) ouderen die recht hebben op inkomensgarantie. De titularissen met voorkeursregeling in de ziekteverzekering hebben de laatste jaren qua definitie veranderingen ondergaan. Eenduidige interpreteerbaarheid is daardoor moeilijker.

HOOFDSTUK 4

Moeilijk te registreren kansengroepen

Een aantal groepen is moeilijk te registreren omdat ze “onzichtbaar” zijn in administratieve databanken, zoals mensen zonder wettig verblijf, of dak- en thuislozen of omdat hun feitelijke situatie verschilt van hoe ze staan geregistreerd. Een woonwagenebewoner wordt niet als dusdanig opgenomen in administratieve databanken. Deze groepen worden in de volgende paragrafen geschat: hoewel deze cijfers slechts benaderingen zijn, is het toch belangrijk om ze mee te geven in het kader van deze publicatie om de grootorde ervan in kaart te kunnen brengen. De werkgroep dak- en thuislozen van het Lokaal Sociaal Beleid heeft net de oefening gemaakt om de Europese typologie over thuisloosheid en sociale uitsluiting op vlak van wonen (EHTOS) toe te passen op de Gentse situatie. Dit model, afkomstig van de koepelorganisatie Feantsa (European Federation of National Organisations Working with the Homeless), zal ons vermoedelijk in staat stellen om in de toekomst deze verschillende groepen dak- en thuislozen beter te monitoren..

4 1 **Dringende Medische Hulp en Medische Kaart**

Mensen zonder wettig verblijf kunnen zich voor dringende medische hulp wenden tot het plaatselijke OCMW. De voorwaarden om in Gent gebruik te kunnen maken van de regeling van Dringende Medische Hulp (gelinkt aan de medische kaart) zijn: onwettig verblijf in België (bijvoorbeeld asielzoekers die uitgeprocedeerd zijn, clandestiene vreemdelingen) en wonen of verblijven in Gent maar onvoldoende financiële middelen bezitten. Het aantal personen dat van een medische kaart gebruik maakt, geeft een beeld van het aantal mensen zonder wettig verblijf. Toch blijft dit beeld een onderschatting omdat niet ieder persoon zonder wettig verblijf gebruik maakt van deze regeling.

Deze regeling is gestart op 01.09.2007, de gegevens van het eerste werkjaar zien er als volgt uit (voor de periode 3 september 2007 tot en met 31 augustus 2008):

Het Gentse OCMW heeft 2.213 aanvragen ontvangen, namelijk 979 schriftelijk en 1.274 persoonlijk aangemeld. Deze aanvragen resulteerden in 1.902 personen die, minstens voor een bepaalde periode, een medische kaart ontvingen. Er zijn 1.685 huisbezoeken afgelegd en 3.579 bureelgesprekken gepland geweest. In 613 gevallen ging het gesprek niet door.⁷

Voor het huidige werkjaar zijn enkel gegevens beschikbaar op het niveau van het aantal aanvragen (niet het aantal personen), zo zijn er voor het eerste semester van 2009 net geen 700 aanvragen geregistreerd. Doordat het OCMW nog volop werk aan het maken is van een aangepast registratiesysteem voor deze regeling, en voornamelijk doordat de 2 periodes waarover hierboven sprake is, verschillend zijn, is niet mogelijk om de cijfers te vergelijken.

4 2 **Dak- en thuisloosheid**

Dat dak- en thuisloosheid moeilijk te registreren valt, ligt niet zozeer aan het feit dat het registreren zélf een huzarenstuk zou zijn, maar veeleer aan de eigenheid van de problematiek van de dak- en thuislozen. Deze groep blijft vaak liever anoniem, en een gedeelte van deze groep vertoont zwerfgedrag. Andere kenmerken zijn dat sommigen geen officieel inkomen hebben en niet kunnen aankloppen bij het OCMW voor een leefloon. Nog een ander gedeelte van deze groep is niet gekend bij de hulpverlening of het welzijnswerk, gewoonweg omdat deze mensen zich in een fase bevinden waar ze niet willen of niet kunnen verder geholpen worden.

Een definitie van thuisloosheid is: een problematiek van die groep mensen waarbij ten gevolge van een aftakelingsproces de noodzakelijke ankerpunten met de samenleving werden verbroken. Daardoor zijn ze beland in een toestand van persoonlijke, relationele en maatschappelijke kwetsbaarheid. Thuisloosheid uit zich vooral in het ontbreken van een woonst, van werk, van bestaansmiddelen en van relationele verbanden, waardoor de thuisloze meestal niet meer in staat is zich verder zelfstandig te handhaven in de samenleving.⁸ Wat is het verschil met dakloosheid? Bij dakloosheid gaat het over iemand die niet over een eigen woongelegenheden beschikt, die niet de middelen heeft om op eigen kracht hiervoor te zorgen en die dus geen verblijfplaats heeft (Van Menxel, 2003). Thuisloosheid is meer dan enkel een woonprobleem.

⁷ OCMW Gent, Themawerking Gezondheidszorg

⁸ www.thuisloos.be

Cijfers vanuit de hulpverlening van het algemeen welzijnswerk over de dak- en thuisloosheid in Vlaanderen vind je bij het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW). Dit betekent dat deze cijfers handelen over personen die in de hulpverlening terecht gekomen zijn. Deze cijfers hebben geen betrekking op dienstverlenende initiatieven vanuit het algemeen welzijnswerk, zoals bijvoorbeeld de nachtopvang en het inloopcentrum van CAW Artevelde. In de studie 'Verbinding verbroken' geeft het SAW een overzicht van het socio-economisch profiel van de thuislozen. Zonder hier teveel in detail te treden, geven we hier de belangrijkste besluiten uit deze studie weer:

De meest opvallende tendens in Vlaanderen is dat het aandeel vrouwen voor de periode 1982-2007 is gestegen van 18 % naar 33 %. Het aandeel thuislozen dat enkel lager onderwijs volgde, blijft gelijk; terwijl het aandeel thuislozen dat enkel secundair onderwijs volgde voor diezelfde periode wordt is gehalveerd. Voor hun inkomen zijn thuislozen vooral afhankelijk van een uitkering (meer dan 1 op 3 in 2007). Het is opvallend dat het aandeel thuislozen dat gesteund wordt door het OCMW daalde van 28 % naar 18 %. (Van Haarlem, 2008)

Kenmerk	1982	2002	2004	2005	2006	2007
Mannen	82	67	65	64	63	67
Vrouwen	18	33	35	36	37	33
< 30 jaar	50	41	52	51	51	52
30-50 jaar	31	40	37	34	38	34
> 50 jaar	19	17	11	13	13	14
Allochtonen*	9	15	21	30	31	27
Ongehuwden	66	57	64	65	65	66
Gescheiden	13	20	17	19	20	19
Geen of alleen lager onderwijs voltooid	44	24	-	31	30	30
Alleen lager secundair**	30	36	-	51	52	23
Tewerkstellingsgraad	21	21	9	11	15	12
Belangrijkste inkomen uit arbeid	24	12	10	11	12	13
Werkloosheidsuitkering***	19	27	37	38	36	37
Bijstand (OCMW)	28	27	17	17	18	18
Schuldenlast	25	60	-	-	-	-
Inkomen gelijk of lager dan leefloon	-	-	54	54	52	54
Geen inkomen****	-	-	30	29	29	29

Tabel 15 Socio-economisch profiel van thuislozen (in %), 1982-2002-2004-2005-2006-2007, Vlaanderen
 * In 2004 gemeten volgens definitie ECM, minderhedendecreet; vanaf 2005 volgens "origine" gedefinieerd als "Eén van beide ouders of grootouders is geboren buiten België." Het gaat hier om een ruime definiëring.
 ** In de cliëntregistratie Tellus wordt geen onderscheid gemaakt tussen lager en secundair onderwijs; vanaf 2007 is dit wel het geval.
 *** Alle socialezekerheidsuitkeringen met uitzondering van Tegemoetkoming voor Gehandicapten en Bijstand
 **** Thuislozen zonder inkomen betreffen: kinderen die nog financieel afhankelijk zijn van hun ouder(s) (hun aandeel in de totale populatie bedraagt ongeveer 10 %); personen, voornamelijk vrouwen, die economisch afhankelijk zijn van het inkomen van de partner, bijvoorbeeld vrouwen zonder eigen inkomen die opgenomen worden in een vluchthuis; ten slotte, personen die effectief geen inkomen hebben en het grootste aandeel vormen in deze categorie.
 Bron: Van Menxel e.a., 2003

Op lokaal vlak staat het vast dat er geen sprake is van een uniform registratiesysteem binnen de verschillende organisaties die actief zijn in de dak- en thuislozensector, waardoor gefundeerde uitspraken op lokaal vlak zo goed als onmogelijk zijn. De CAW sector bezit wel een uniform registratiesysteem: Tellus. Algemeen wordt vastgesteld door de CAW's dat hun deelwerkingen kampen met een vol huis voor het grootste deel van het jaar.

De organisaties die werken met dak- en thuislozen geven aan dat deze problematiek in geen geval afneemt. Het Straathoekwerk van de Stad Gent getuigt dat een grote meerderheid (het Straathoekwerk spreekt van 65 %) van hun doelpubliek niet of op een gebrekkige manier in aanraking staat met het welzijnswerk. Andere trends zijn de toename van het aantal jongeren, een stijgend aantal mensen zonder wettig verblijf en een vrij omvangrijke groep Roma (de totale groep Roma zou volgens een schatting van de Integratiedienst van de stad Gent 2.100 personen tellen) die vaak dak- en thuisloos zijn. Daarnaast is het opvallend dat schizofrenie en psychoses evenals verslavingsproblemen vaak worden aangetroffen bij de groep dak- en thuislozen. Het is onmogelijk om een degelijke indicator te filteren uit de veelheid van gegevens die de registratiesystemen van de verschillende organisaties oplevert. Ter illustratie nemen we 2 initiatieven onder de loupe om een idee te krijgen van de evoluties binnen deze sector: namelijk de acute nachtopvang van Huize Triest en de Nachtopvang van CAW Artevelde.

Laten we kijken naar de gegevens van de acute nachtopvang van Huize Triest: de acute nachtopvang is er voor daklozen, kansarmen, thuislozen, vluchtelingen en mensen in acute nood. Maandagnacht, dinsdagnacht, woensdagnacht en donderdagnacht kan je er momenteel met maximaal 16 mensen terecht.

Er is echter een nieuw convenant afgesloten tussen de Stad Gent en Huize Triest, hierdoor is de beschikbaarheid sinds 1 september 2009 gevoelig uitgebreid. Voor de onderstaande berekeningen geven we de situatie weer van vóór 1 september 2009. Een snelle rekensom geeft ons de maximale jaarlijkse bezetting: 3.328 overnachtingen.

Werkjaar september 2006 tot en met augustus 2007

Acute Nachtopvang:

Aantal overnachtingen: 1.892

Aantal verschillende personen: 409

Aantal kinderen: 103, waarvan 73 Roma-kinderen, waaronder 62 uit Oost-Slowakije.

Werkjaar september 2007 tot en met augustus 2008

Acute Nachtopvang:

Aantal overnachtingen: 2.743

Aantal verschillende personen: 811

Aantal kinderen: 349, waarvan 329 Roma-kinderen, waaronder 287 uit Oost-Slowakije.

Werkjaar september 2008 tot en met augustus 2009

Acute Nachtopvang:

Aantal overnachtingen: 3.443

Aantal verschillende personen: 1.091

Aantal kinderen: 423, waarvan 382 Roma-kinderen, waaronder 342 uit Oost-Slowakije.

Deze cijfers laten ons niet enkel zien dat de huidige capaciteit overschreden wordt, maar ook dat er een grote groep Roma wordt opgevangen.

De Nachtopvang van CAW Artevelde biedt een occasionele noodoplossing voor onderdak en had in 2007 508 unieke cliënten en in 2008 701. Het aantal overnachtingen bedroeg 5.170 in 2007 en 6.411 in 2008.⁹ Het CAW geeft echter aan dat het aantal weigeringen blijft stijgen: voor 2007 bedroeg het aantal weigeringen wegens volzet 671, wat wijst op een grote behoefte. Deze weigeringen betekenen dat er 671 maal geen bed kon aangeboden worden, mogelijk hebben deze weigeringen gedeeltelijk betrekking op dezelfde personen.

⁹ 16 bedden (tot 16/03/08) 20 bedden (vanaf 17/03/08)

We kunnen enkel besluiten dat het aantal dak- en thuislozen in Gent stijgend is en dat de druk op de diensten die opvang organiseren steeds groter wordt.

¹⁰ Bron: Vlaams Minderhedencentrum (VMC) / Integratiedienst stad Gent

4 3 Woonwagengewoners¹⁰

4 3 1 Historische achtergrond

De woonwagengewoners bestaan niet uit een homogene groep: er zijn deelgroepen die verschillen van herkomst en van historische achtergrond. Bovendien wordt er een onderscheid gemaakt tussen de residentiële woonwagengewoners en de doortrekkers: de residentiële woonwagengewoners wonen in een woonwagen op een vast terrein en bezitten doorgaans de Belgische nationaliteit, doortrekkers daarentegen zijn op doortocht en komen vaak vanuit de omliggende landen.

Hoewel er weinig literatuur bestaat over de relatie tussen armoede en woonwagengewoners, zijn er signalen uit het middenveld (van bijvoorbeeld Vroem vzw) die erop wijzen dat een belangrijk deel van deze groep in armoede leeft.

De residentiële woonwagengewoners hebben sinds 01/03/2009 een residentieel woonwagenterrein (Vosmeers) waar er in totaal 27 standplaatsen zijn. Deze plaatsen zijn momenteel allen toegewezen aan Belgische voyageurs en bezitten de nodige infrastructuur zoals sanitair en nutsvoorzieningen.

De doortrekkers kunnen zich momenteel tijdelijk in Gent vestigen op een pleisterplaats: dit is een terrein dat er zich niet toe leent om woonwagens te ontvangen, maar tijdelijk wordt ingericht om dienst te doen als doortrekkersterrein. De standplaatsen van dit goed uitgeruste doortrekkersterrein zullen niet meer volledig gratis zijn en de maximale verblijfsduur bedraagt 1 week. Op deze (voorlopige) pleisterplaats zijn er momenteel 25 woonwagens toegelaten.

Het Vlaams Minderhedencentrum (VMC) telde in 2003 het aantal mensen dat in een woonwagen woont. Ongeveer 850 woonwagengezinnen (of 2.500 mensen) wonen in Vlaanderen in een caravan of woonwagen, 300 daarvan zijn Rom of Manoesj van herkomst, de meeste woonwagengewoners die permanent in Vlaanderen wonen zijn Belg. Daarnaast is een 1000-tal gezinnen uit het buitenland op doortocht in Vlaanderen. Er is ook een aantal gezinnen dat zichzelf woonwagengewoner noemt, maar in een huis woont, het VMC schat hun aantal op 7.500 personen.

Deze cijfers zijn ramingen: exacte cijfers over woonwagengewoners zijn er weinig omdat zij juridisch-administratief niet als woonwagengewoner staan geregistreerd.

In het voorjaar van 2010 is een nieuw doortrekkersterrein voorzien, waar men 2 weken zal mogen verblijven. Dit terrein zal plaats bieden aan 30 woonwagens.

4 4 Tot slot: indicatorselectie

De titel van het hoofdstuk 'moeilijk te registreren kansengroepen' draagt meteen ook argumentatie aan voor het niet selecteren van een Gentse armoede-indicator. Dit hoofdstuk brengt de grootorde aan en de stijgende evolutie, via schattingen, van mensen die feitelijk in Gent leven maar door niet-registratie nergens in de statistieken gevat worden.

Toch is er de relatief nieuwe registratie (sinds 1/9/2007) van mensen zonder wettig verblijf die dringende medische hulp nodig hebben en zich wenden tot het OCMW. In die zin kan de "medische kaart" als armoede-indicator worden opgenomen, omdat hier een groep mensen opgenomen wordt, die nauwelijks in andere statistieken omvat worden, én gekenmerkt worden door een verhoogd armoederisico.

HOOFDSTUK 5

Ongelijkheid in onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting

Een ongelijke verdeling van arbeid en inkomen heeft uiteraard zijn weerslag op tal van andere domeinen. Inkomen dat te laag is om te kunnen meedoen met de rest van de samenleving is eigenlijk zowel oorzaak als gevolg van een aantal problemen: lage scholing, een zwakke gezondheid, slechte huisvesting en kleinere sociale netwerken die zich bovendien vaak beperken tot personen die zelf ook met armoede worden geconfronteerd (Van den Bosch e.a., 2009).

Dit hoofdstuk licht onderwijs, gezondheid en huisvesting eruit, ook hier met de focus op ongelijke verdeling en armoederisico.

5 1 Armoederisico en Onderwijs

Sociale ongelijkheid in de moderne samenleving wordt voor een groot deel bepaald door de kloof tussen laaggeschoolden en hooggeschoolden. De weerslag daarvan wordt zichtbaar in verschillende maatschappelijke domeinen, zoals de arbeidsmarkt, inkomen, vrijetijdsbesteding, sociale contacten en sociaal netwerk.¹¹ Onderwijs en ongelijkheid in onderwijs leggen met andere woorden directe linken met armoederisico.

De kloof tussen sterke en zwakke leerlingen is bijna nergens zo groot als in Vlaanderen.¹² Het is welgekend dat de kans om uit armoede te breken vaak gepaard gaat met het behalen van een diploma, om toetreden tot de diplomagerichte arbeidsmarkt mogelijk te maken en de kans op inkomen door werk te realiseren. In dit hoofdstuk wordt gefocust op (1) schoolse achterstand, (2) spijbelgedrag en (3) geletterdheid ('literacy') bij 15-jarigen en volwassenen.

Toch 'ontstaat' ongelijkheid niet op school. Kinderen worden in gezinnen geboren met verschillende sociale achtergrond. Dit hoofdstuk start dan ook met een rubriek over kinderen in kansarme gezinnen en tienerzwangerschappen.

5 1 1 Kinderen in kansarme gezinnen

De best geplaatste organisatie om het fenomeen kinderen in kansarme gezinnen te monitoren is Kind en Gezin. Kind en Gezin hanteert een definitie van armoede die aansluit bij het model van de zes perspectieven op armoede van Vranken (Vranken, 2006) en waarbij armoede wordt bekeken als gevolg van de manier waarop onze samenleving is georganiseerd.

Uit deze definitie zijn zes toetsingscriteria afgeleid waarmee wordt nagegaan of een gezin al dan niet als kansarm kan worden beschouwd: het beschikbaar maandinkomen, de opleiding en de arbeidssituatie van de ouders, het stimulatie-niveau van de kinderen, de huisvesting en de gezondheid van de gezinsleden.

Onderzoek wijst uit dat een kind tot de leeftijd van 6 jaar het sterkste potentieel heeft om zich aan te passen. Indien een kind niet wordt gestimuleerd tijdens deze levensfase is het risico groot dat bepaalde capaciteiten zich niet zullen ontwikkelen.

Dit maakt de evolutie van deze indicator des te prangender: sinds 2004, waar het percentage van de kinderen geboren in kansarme gezinnen gedaald was tot een historisch dieptepunt van 9,4 % is er de laatste jaren een omgekeerde beweging aan de gang: in 2007 zijn 15,4 % van de geboortes, geboortes in kansarme gezinnen.

Het verloop in Antwerpen ziet er anders uit. In 2006 zijn daar 21,4 % van de geboortes, geboortes in kansarme gezinnen

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aantal geboortes in kansarme gezinnen	271	301	334	329	342	286	252	276	345	443	462

Tabel 16 Aantal geboortes in kansarme gezinnen, Gent, 1997-2007

Bron: Kind & Gezin, 2008

¹¹ Cantillon, B. (Red.) (1999) De Welvaartstaat in de Kering, Uitgeverij Pelckmans, Kapellen.

¹² Geert Campaert, Jaarboek armoede en sociale uitsluiting, p89, 2008.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aandeel geboortes in kansarme gezinnen op het totaal aantal geboortes in Gent (in %)	10,1	11,5	12,7	12,2	12,6	10,9	9,5	9,4	11,5	14,2	15,4
Aandeel geboortes in kansarme gezinnen op het totaal aantal geboortes in Antwerpen (in %)	8,9	9,0	10,2	12,2	19,2	19,1	17,8	20,2	22,7	21,4	

Tabel 17 Aandeel geboortes in kansarme gezinnen op het totaal aantal geboortes (in %), Gent, 1997-2007

Bron: Kind & Gezin, 2008

K&G kiest om maatschappelijk kwetsbare gezinnen onder de loupe te nemen omdat er manifeste gezondheidsverschillen zijn. Uit onderzoek van het Brussels Observatorium voor Welzijn en Gezondheid blijkt bijvoorbeeld dat kinderen die geboren worden in een huishouden zonder inkomen uit arbeid 2 keer meer kans hebben op dood geboren te worden of te sterven in de eerste levensmaand, dan kinderen die geboren worden in een huishouden met twee inkomens uit arbeid (Brussels Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 2008).

5 1 2 Tienerzwangerschappen

Qua profiel is er weinig gekend. Toch zijn er aanwijzingen dat tienerzwangerschap gelinkt is aan armoederisico. Het Centrum voor Relatievorming en Zwangerschapsproblemen (CRZ) stelt dat er een grote vertegenwoordiging is van meisjes uit het beroepsonderwijs en de voorzitter van het Brussels Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie stelt dat vele van de tienermoeders alleenstaand zijn, met verhoogd armoederisico voor moeder en kind.

In 2008 kregen in Vlaanderen 1.321 meisjes onder de 20 jaar een of meerdere kinderen. Dat zijn er een veertigtal minder dan in 2007. Per 1.000 meisjes tussen 10 en 20 jaar werden net geen vier meisjes moeder of: één op 260 tieners kreeg een kind. De lichte stijging die werd opgetekend in 2007 zette zich niet door in 2008. Het bevallingscijfer voor tieners ligt in 2008 rond het gemiddelde van de afgelopen twaalf jaar. (De Wilde, 2009).

Een schatting van de situatie op Gents niveau leert dat het aantal tieners dat in de loop van het jaar 2008 tienermoeder is geworden op 46 gesteld kan worden. Een schatting van het aantal moeders dat in de loop van 2007 23 jaar of jonger was en voor hun 20ste bevallen is, komt uit op 146. Deze schattingen zijn eigenlijk onderschattingen; ze zijn gebaseerd op het bevallingscijfer van Vlaanderen. Wellicht ligt in Gent het bevallingscijfer onder tieners hoger dan in andere delen van Vlaanderen. Daarvoor zijn drie mogelijke redenen (De Wilde, 2008). (1) Het armoedegehalte ligt in een grote stad hoger dan elders en tienerouderschap komt meer voor in arme gezinnen / wijken / steden. (2) Gent is een scholieren- en studentenstad. Deze studenten hebben vaak hun hoofdverblijfplaats buiten de stad en zijn niet opgenomen in het aantal tieners tussen 10 en 19 jaar van ADSEI. Toch zullen studenten die zwanger worden en ervoor kiezen de zwangerschap uit te dragen vaak bevallen en wonen in de stad. (3) In de ADSEI cijfers is slechts een klein aandeel van de illegale tieners opgenomen. Deze bevolkingsgroep is echter wel een risicogroep voor tienerouderschap.

5 1 3 Schoolvertraging in regulier onderwijs

Leerplicht op 6 jaar

Op 1/6/2009 lopen 9.800 kinderen school in het kleuteronderwijs in Gent; 8 % van de kleuters is niet-Belg. 14.367 zijn leerling in het Gents lager onderwijs; 11,5 % is niet-

Belg. Deze cijfers wijzen als vanzelf, maar indicatief, naar de leerplichtleeftijd van 6 jaar, en naar een deel van de niet-Belgen dat niet participeert in het kleuteronderwijs – wetend dat het aandeel niet-Belgen in de bevolking licht stijgend is over de jaren. (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2009)

Thuis taal niet-Nederlands

Ruimer dan nationaliteit, is 'het gebruik van een andere taal dan het Nederlands (TNN-thuis taal niet-Nederlands)' een leerlingkenmerk dat het armoederisico vergroot. Van alle leerlingen in het Vlaamse basisonderwijs (2008) spreekt 13 % thuis een vreemde taal; voor Gent is dat 23,6 % (Verhaeghe, 2008). Ruim 1 op vijf kinderen moet de taal op school leren. Cijfers uit het stedelijk onderwijsnet Gent stellen dat, voor het kleuteronderwijs 2007-2008, bijna de helft van de kleuters thuis ook of enkel een andere taal dan het Nederlands horen.

Nog voor de schoolleeftijd, is vastgesteld dat een peuter uit een kansarm milieu gemiddeld 400 woorden kent, terwijl een even oud kind uit een hoger opgeleide familie er 1.200 kent. Driemaal meer woordenschat dus en een ongelijke start nog voor de eigenlijke schoolloopbaan aanvangt (Peeters, 2009).

Schoolachterstand basisonderwijs

Schoolse vertraging of schoolachterstand is een schoolloopbaan kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. De indicator wijst erop dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking (Stadsmonitor).

De leeftijd van de kinderen en het studiejaar waarin ze zich bevinden geven aan of er sprake is van een normaal schoolverloop, schoolvoorsprong of schoolachterstand. In de meeste gevallen gaat het bij een schoolachterstand effectief om "zittenblijvers", maar het kan ook betekenen dat kinderen op een hogere leeftijd dan normaal aan het lager onderwijs beginnen. Dit laatste is vooral bij niet-Belgische kinderen het geval, en het verklaart meteen waarom de schoolachterstand hoog kan oplopen. Andere oorzaken waardoor een leerling een schoolachterstand kan oplopen zijn ziekte, leerstoornissen, familiale moeilijkheden, onvoldoende taalbeheersing, atypische studieovergangen enzovoort.

Van het totale aantal leerlingen in het lager onderwijs (2008-2009) heeft 26,9 % een achterstand opgelopen. Het schoolvorderingsproces blijkt bij Belgische jongens en meisjes vrij gelijkaardig te verlopen. Een ander beeld zie je bij nationaliteit. Bij leerlingen van niet-Belgische nationaliteit is het percentage met schoolachterstand 52 %. Meer dan de helft van de niet-Belgische leerlingen heeft dus tenminste één jaar schoolachterstand. (23,7 % voor de Belgische kinderen)

Verder valt op dat bij de niet-Belgische schoolbevolking de verschillen tussen jongens en meisjes meer uitgesproken zijn dan bij de Belgische kinderen. (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2009)

Een vergelijking met de 13 centrumsteden gebeurt voor het schooljaar 2007-2008. Schoolse achterstand in het 5e leerjaar is voor Gent 26,6 %; voor Antwerpen 30,5 %, wat het hoogst is van alle centrumsteden. Gent scoort met 26,6 % als tweede hoogste van de centrumsteden.

Schoolachterstand secundair onderwijs

De Vlaamse Stadsmonitor geeft meer uitgebreide informatie over schoolachterstand voor secundair onderwijs, ASO, BSO, TSO (2007-2008 en eerder).

De schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs is veel lager dan deze in het technisch secundair onderwijs, die op zich weer lager is dan deze in het beroepssecundair onderwijs. In Roeselare en Sint-Niklaas heeft in het schooljaar 2007-2008 minder dan 5 % van de leerlingen in het derde jaar algemeen secundair onderwijs één of meerdere jaren achterstand. In Turnhout en Brugge ligt dit aantal ook onder de 10 %. In Kortrijk, Leuven, Aalst, Hasselt en Oostende hebben 10 % tot 14 % schoolse vertraging opgelopen. Gent, Genk en Mechelen blijven onder de 18 %, terwijl Antwerpen de hoogste schoolse vertraging kent met bijna 23 % van de leerlingen.

Voor het technisch en beroepsonderwijs tekent zich een gelijkaardig beeld af: in Antwerpen is het percentage het hoogst en Gent is bij de koplopersgroep, met 47,8 % voor het technisch onderwijs, en 71,8 % voor het beroepsonderwijs. Door de schommelingen tussen de verschillende schooljaren is het niet eenvoudig om eenduidige tendensen te benoemen.

5 1 4 Spijbelgedrag in regulier onderwijs

Spijbelgedrag in cijfers omvatten de meldingen van scholen wanneer leerlingen meer dan 20 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Er zijn geen spectaculaire evoluties waar te nemen, wat niet wegneemt dat de percentages sprekend zijn.

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	0,9	0,9	0,7	0,7	0,7
Antwerpen	1,7	1,5	1,9	1,9	1,8
Brugge	0,5	0,4	0,6	0,5	0,5
Genk	0,9	1	1,2	0,8	1,2
Gent	1,2	1,1	1,3	1,7	1,8
Hasselt	0,8	0,5	1,2	0,7	1
Kortrijk	0,3	0,5	0,6	0,3	0,6
Leuven	0,4	0,2	0,2	0,2	0,3
Mechelen	0,7	0,9	0,9	0,8	1,1
Oostende	0,6	0,9	1,2	1,8	2,6
Roeselare	0,3	0,4	0,5	0,6	0,5
Sint-Niklaas	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4
Turnhout	0,2	0,3	0,3	0,5	0,5

Tabel 18 Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs (in %), centrumsteden, 2003-2008
Bron: Departement Onderwijs en Vorming – Stadsmonitor 2008

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	24	22,9	25,9	19,9	29,7
Antwerpen	17,3	19,5	18,5	22,2	24,9
Brugge	27,6	32,3	42,9	48,6	65,7
Genk	3,9	8,5	6,5	4,5	11,5
Gent	37,1	41	51,4	46,3	52,9
Hasselt	11,4	16,7	38,8	30	32,1
Kortrijk	14,6	13,1	19,1	20,7	20,5
Leuven	34,2	31,6	40	33,3	39,2
Mechelen	22,4	25,4	26,4	27,2	29,3
Oostende	39,7	32	38	57,7	57,6
Roeselare	14,3	14	24	18,3	22,7
Sint-Niklaas	30,1	33,6	34,5	32,4	43,0
Turnhout	10,8	15,9	13,9	8,7	7,9

Tabel 19 Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs (in %), centrumsteden, 2003-2008
Bron: Departement Onderwijs en Vorming – Stadsmonitor 2008

In het voltijds secundair onderwijs is in Gent de evolutie van het spijbelgedrag licht stijgend: Gent staat voor het schooljaar 2007/2008 op gelijke hoogte met Antwerpen. De schommelingen in de cijfers laten evenwel niet toe om algemene tendensen te detecteren.

Spijbelen in het deeltijds secundair onderwijs kent een ander grootorde: liefst 75,3 % van de leerlingen wordt bestempeld als regelmatig spijbelaar (voor DBSO: leerlingen die minstens 20 halve dagen ongewettigd afwezig waren). Vergeleken met 2005-2006 kan je zien dat Gent een grote toename kent aan regelmatige spijbelaars, maar Gent staat niet alleen: door de band genomen kan je vaststellen dat het spijbelgedrag de laatste jaren zo goed als in alle centrumsteden is toegenomen.

5 1 5 Ongekwalficeerde uitstroom

Elk jaar verlaten heel wat jongeren de schoolbanken zonder diploma van het hoger secundair onderwijs. Deze jongeren worden beschouwd als onvoldoende gekwalificeerd om sterk te staan op de arbeidsmarkt. Dit probleem werd door de Europese Unie ook aangekaart in de Lissabondoelstellingen, waarbij de Europese lidstaten zich engageerden om de ongekwalificeerde uitstroom tegen 2010 te laten dalen tot maximaal 10 %.

Het Vlaams Gewest bereikte die Europese doelstelling reeds in 2006, en zag de ongekwalificeerde uitstroom sindsdien steeds verder dalen. In 2008 bedroeg de ongekwalificeerde uitstroom in het Vlaams Gewest nog 8,5 %. Er bestaan zeer grote verschillen tussen de gewesten: in het Waals Gewest bedroeg de ongekwalificeerde uitstroom 15,2 %, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zelfs 19,9 %. Dit levert België een totale ongekwalificeerde uitstroom van 12 % op. De ongekwalificeerde uitstroom is merkkelijk hoger bij jongens dan bij meisjes, al wordt het verschil steeds kleiner. In 2008 bedroeg de ongekwalificeerde uitstroom bij Vlaamse jongens 9,6 % en bij Vlaamse meisjes 7,5 % (Bron: ADSEI – EAK, Eurostat LFS (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)).

Het aandeel Vlaamse 20 tot 24-jarigen dat het hoger secundair onderwijs wél beëindigd heeft, bedroeg in 2008 87,7 %. Ook hier blijft het Vlaams Gewest vooruitgang boeken terwijl de andere gewesten stabiliseren of zelfs stagneren. Meisjes scoren weer iets beter dan jongens (89,1 % t.o.v. 86,4 %), maar ook hier is er een inhaalbeweging zichtbaar. (Bron: ADSEI – EAK, Eurostat LFS (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)).

Ongekwalificeerde uitstroom is te becijferen vanuit de bovenlokale statistieken. Stedelijk materiaal is tot op vandaag nog niet ontsloten. Ongekwalificeerde uitstroom zou nochtans een krachtige indicator zijn om armoederisico vast te grijpen. Het risico op ongekwalificeerde uitstroom is sterk geconcentreerd bij sociaal-achtergestelde doelgroepen (Groenez, 2009).

Het Lokaal Overlegplatform (LOP) Gent voor basisonderwijs en secundair onderwijs kan een partner zijn bij het laten ontsluiten van meer lokale onderwijsstatistieken.

5 1 6 Geletterdheid / basisvaardigheden

De feiten

Eens het regulier onderwijs is doorlopen, kan verwacht worden dat een set basisvaardigheden is verworven. Over de invulling van 'basisvaardigheden' kan worden gediscussieerd. Grofweg gaat het over de vaardigheden die je als individu in staat stellen om in het dagelijkse leven te bewegen tussen allerhande soorten informatie; over hoe je je handhaaft in de informatiemaatschappij van vandaag.

Het wereldwijde PISA-onderzoek test bij 15-jarigen taal, wiskunde en wetenschap. Vlaanderen (2006) positioneert zich hoog in de rangorde, maar toont (1) een hoog percentage scholieren met lage scores, en (2) een immense kloof tussen prestaties van allochtonen en autochtonen (Hirtt e.a., 2007).

De International Adult Literacy Survey (IALS) levert voor het eerst een betrouwbare en internationaal vergelijkbare meting op van de lees- en rekenvaardigheden van de Vlaamse volwassen bevolking (Van Damme e.a., 1997). Onderzoeksgegevens over het geletterdheidsniveau van volwassenen zijn niet voorhanden voor Gent, maar verondersteld wordt dat de percentages voor Vlaanderen van toepassing zijn: 15,3 tot 18,4 % volwassenen heeft te lage basiscompetenties (IALS niveau 1) en 39,5 tot 46,6 % volwassenen scoort onder het geletterdheidsniveau dat nodig is om vlot in de kennismaatschappij te functioneren (IALS niveau 1 en 2).¹³ Mensen met geletterdheids-

¹³ The International Adult Literacy Survey (IALS), 1994-1996-1998. Vlaanderen nam deel in 1996.

The Adult Literacy and Life Skills Survey (ALL), 2003-2006, is de opvolger waaraan Vlaanderen niet deelnam.

Het derde opzet, Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC), waarbij Vlaanderen deelneemt in de pilootstudie, voorziet een rapport in 2013.

niveau 1 kunnen bijvoorbeeld in een eenvoudige bijsluiter van aspirine niet afleiden wat het maximum aantal dagen is dat aspirine mag genomen worden; in een korte tekst met kleine getallen kunnen ze geen enkelvoudige som maken (bijvoorbeeld eender welke prijslijst). Een grove extrapolatie voor Gent (15,3 % en 18,3 % van de Gentse 16- tot 65-jarigen, 1996) geeft aan dat er in Gent tussen 22.000 en 26.000 volwassenen op het IALS niveau 1 zijn.

Opleidingsniveau is de belangrijkste voorspeller voor geletterdheidsvaardigheden (Verhasselt, 2002). Na een eeuw leerplicht, zijn er ook hier kansengroepen te vinden.

en mogelijk remediëring

De voorbije jaren groeide ook in Vlaanderen het besef dat het verwerven of verhogen van geletterdheid moet gebeuren in het bredere kader van alle vaardigheden die van belang zijn in de maatschappij van vandaag. De Vlaamse regering heeft in 2005 een strategisch plan 'geletterdheid verhogen' goedgekeurd. Eén van de prioriteiten is een snelle en systematische screening van de geletterdheid van kansengroepen, zodat zij indien nodig kunnen worden doorverwezen voor een intensieve opleiding en trajectbegeleiding. Een goede samenwerking tussen de Centra voor Basiseducatie, de beroepsopleidingen van VDAB en Syntra en de beroepsgerichte opleidingen in het onderwijs sociale promotie zijn daarbij van primordiaal belang. De doelstellingen uit het plan geletterdheid worden tot slot ook geïntegreerd in de uitvoering van het lokaal sociaal beleid. (Bron: www.basiseducatie.be)

5 1 7 Tot slot: indicatorselectie

Zoals gesteld zou 'ongekwalificeerde uitstroom', als het percentage scholieren dat de school verlaat zonder kwalificatie, de meest krachtige indicator zijn voor dit domein. Niet-kwalificatie betekent dat deze groep in het volwassen leven in de statistieken verschijnt als 'laagopgeleid', met enkel een kwalificatie lager secundair onderwijs op zak. In alle domeinen hebben laagopgeleiden een verhoogd armoederisico. Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs wordt op stedelijk niveau niet ontsloten.

Een volgende mogelijk krachtige indicator zou zijn 'het percentage van de volwassen bevolking dat blijft steken in het laagste niveau van laaggeletterdheid'. Onderzoek verwerft inzicht in geletterdheidsniveaus op Vlaams niveau en niet op stedelijk niveau. Bovendien is dit een indicator die een grotere periodiciteit van actualisatie vraagt, niet in het minst omwille van de kostprijs van een dergelijk onderzoek.

Schoolachterstand in het basisonderwijs kan naar voor geschoven worden als een 'second best' indicator.

5 2 Ongelijkheid in gezondheid en gezondheidszorg

5 2 1 Inleidend

Het laatste grote onderzoek rond dit thema is de Belgische gezondheidsenquête uit 2004.¹⁴ Uit dit onderzoek blijkt dat de gezondheidstoestand gelinkt is met de socio-economische status en dat een persoon die zich lager op de socio-economische ladder bevindt en een lagere opleiding heeft over het algemeen een slechtere gezondheid heeft.

Gezondheid bestaat uit vele componenten en voor elk van deze componenten vinden we ongelijkheid. We bespreken sterfte en ziekte en hoe je dit kan tegengaan met een gezonde leefstijl en door ziektes snel op te sporen. We kijken ook naar het gebruik van gezondheidszorg, want ook daar is er grote ongelijkheid.

Vaststellingen van ongelijkheid op Vlaams niveau, worden als uitgangspunt genomen. Hierbij baseren we ons op De sociale staat van Vlaanderen (Bracke e.a., 2009) die alle Vlaamse cijfers en onderzoek bij elkaar in een helder overzicht plaatst. Waar het kan geven we Gentse cijfers mee. Het Leefbaarheidsonderzoek (Stad Gent, 2006) geeft een beeld van de Gentenaars en het onderzoek rond het gezondheidsprofiel

¹⁴ De gezondheidsenquête van 2004 werd uitgevoerd door het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid, in samenwerking met de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.

¹⁵ Volgens de rangschikking “dynamische analyse van de buurten in moeilijkheden in de Belgische stadsgewesten” wordt deze wijk als ‘buurt in lichte moeilijkheden’ gedefinieerd.

van de Bloemekenswijk (2007) geeft een beeld van de inwoners van de Bloemekenswijk (Stad Gent, 2007), een licht achtergestelde buurt.¹⁵

5 2 2 Levensverwachting

Als je in België geboren wordt, kan je verwachten oud te worden en driekwart van je leven in goede gezondheid te verkeren. De levensverwachting in 2004-2006 is voor mannen ongeveer 78 jaar en voor vrouwen 83 jaar. Er zijn echter nog verschillen in levensverwachting. Zo leven gehuwden gemiddeld langer dan alleenstaande, gescheiden en verweduwd mensen. Een huwelijk bevordert immers de leefomstandigheden en biedt een sociaal en emotioneel vangnet (Waldron e.a., 1996 in Bracke P, e.a., 2009). Gezondheid is ook erg ongelijk verdeeld naargelang de sociaaleconomische status. De levensverwachtingscijfers berekend in 2000, gaven aan dat een 25-jarige man zonder diploma 5,5 jaar vroeger sterft dan een 25-jarige met een diploma hoger onderwijs van het lange type (Bossuyt e.a., 2004).

Als we kijken hoe lang we in goede gezondheid leven, zonder chronische ziekte of functiebeperkingen, zijn de verschillen naar opleidingsniveau nog groter. Op de leeftijd van 25 jaar is er tussen het hoogste en laagste opleidingsniveau een verschil van 24,7 jaar voor vrouwen en 17,8 jaar voor mannen (Bossuyt e.a., 2004). Hoogopgeleiden kunnen dus ongeveer 20 jaar langer van het leven genieten in een goede gezondheid. Deze ongelijkheid is groter bij vrouwen dan bij mannen.

5 2 3 Subjectieve gezondheid

De subjectieve evaluatie van de eigen gezondheid wordt nog steeds als één van de beste gezondheidsindicatoren beschouwd. Leeftijd is hierbij een bepalende factor (hoe ouder, hoe meer mensen hun gezondheid als onbevredigend beschouwen), evenals opleidingsniveau. Ongenuanceerd kan men stellen dat hoe hoger het opleidingsniveau is, hoe gezonder mensen zich voelen. Alleenstaanden en alleenstaande ouders rapporteren een slechtere gezondheidstoestand dan gehuwden met kinderen, wat het belang van een familiale situatie bevestigt (Bracke e.a., 2009).

Het Leefbaarheidsonderzoek (Stad Gent, 2006) toont dat Gentenaars die vinden dat hun leefomstandigheden minder goed zijn dan deze van hun kennissen, significant vaker met een gezondheidsprobleem worden geconfronteerd dan Gentenaars die zeggen het even goed of beter te hebben dan hun kennissen.

Naar opleiding en beroepsactief zijn, kunnen significante verschillen worden vastgesteld : hoger opgeleide Gentenaars kampen minder frequent met gezondheidsproblemen, alsook personen die over een betaalde job beschikken.

De cijfers uit de Bloemekenswijk (Stad Gent, 2007) tonen aan dat significant minder inwoners van de Bloemekenswijk hun gezondheid bevredigend vinden dan gemiddeld voor Vlaanderen (71 % versus 79 %). Dit werd ook verwacht voor deze licht achtergestelde wijk.

Tevens voelt 14 % van de inwoners van de Bloemekenswijk zich voortdurend belemmerd door langdurige ziektes, langdurige aandoeningen of handicaps ten opzichte van 9 % in Vlaanderen.

5 2 4 Objectieve fysieke gezondheid

Uit cijfers over chronische en tijdelijke ziektes en aandoeningen blijkt terug dezelfde ongelijkheid. In 2004 verklaarde 21 % van de Vlamingen minstens één langdurige aandoening te hebben. Voor de Bloemekenswijk geeft meer dan één derde (36 %) aan één of meerdere langdurige ziektes, langdurige aandoeningen of handicaps te hebben, significant meer dus dan in Vlaanderen. Langdurige aandoeningen komen in Vlaanderen vaker voor bij lager opgeleiden en bij ouderen.

5 2 5 Objectieve psychische gezondheid

Het maatschappelijk belang van goede geestelijke gezondheid mag niet worden onderschat. Wereldwijd is bv. depressie op weg om tegen 2020 de 2^e belangrijkste ziek-

maker te worden. In de top 10 van de meest voorkomende aandoeningen staan al 5 psychische stoornissen (WHO, 2004 in Bracke P, e.a., 2009). Psychische klachten veroorzaken persoonlijk leed, belasten de directe omgeving en leiden vaak tot sociaal isolement (Symoens & Bracke, 2007)

In Vlaanderen hebben sommige groepen van de bevolking meer psychische klachten of meer risico op stemmingsstoornissen dan anderen. Zo hebben geslacht, de sociaaleconomische status, leeftijd, etniciteit, burgerlijke staat en woonplaats een invloed op de mentale gezondheid. Hooggeschoolden hebben doorgaans minder klachten van angst en depressiviteit (Bracke & Wauterickx, 2003). Armoede en psychische problemen worden alsmaar vaker gelinkt. Depressieve klachten komen frequenter voor bij personen die zich onder de armoedegrens bevinden (Levecque, 2003). Omdat arbeid een bron is van zelfvoorziening, erkenning en sociale contacten, heeft werkloosheid bijgevolg een diepgaande impact op mentale gezondheid. Er is ook een verband tussen leeftijd en depressie: met een hogere prevalentie bij jongeren en senioren (Wauterickx & Bracke, 2005)

Bij allochtonen en etnische minderheden liggen sociaaleconomische achterstelling en stress omwille van discriminatie, verlies van sociaal netwerk, onvervulde jobaspiraties en aanpassingsproblemen, aan de basis van psychische problemen. Allochtonen van Turkse en Marokkaanse herkomst lopen meer risico op depressie- en angstsymptomen dan personen van Belgische of een andere Europese nationaliteit. Allochtone vrouwen zijn de kwetsbaarste groep (Levecque e.a., 2008).

Eenzaamheid vormt een risicofactor voor mentale problemen. Wie een levenspartner heeft, kent doorgaans een betere mentale gezondheid en dit ongeacht officiële burgerlijke staat. Echtscheiding kan een oorzaak zijn van mentale problemen (Wauterickx e.a., 2005)

Ook voor Gent (Stad Gent, 2006) kunnen, wat het psychisch welbevinden betreft, verschillen worden vastgesteld naargelang de achtergrond van de Gentenaars. Er is een significante relatie tussen het psychisch welbevinden van de respondent en zijn levensomstandigheden in vergelijking met kennissen, waarbij respondenten die het minder goed hebben dan hun kennissen ook minder goed functioneren op affectief vlak. Hoe ouder men is, hoe beter men functioneert op affectief vlak. Voorts geldt, hoe meer men verdient, hoe beter men functioneert op affectief vlak.

Eén vierde van de Gentenaars uit de Bloemekenswijk (Stad Gent, 2007) gaf aan, in de weken voor de afname van de enquêtes, mentale problemen te hebben ervaren. Uit het onderzoek blijkt dat mensen die in de Bloemekenswijk wonen meer kans hebben op ernstige somberheid of depressie dan mensen in Vlaanderen, vrouwen meer dan mannen, en mensen met een lager inkomen meer dan mensen met een hoger inkomen.

Een stapje verder, voor zelfdoding is België samen met Finland koploper in Europa met 18 % zelfdodingen, als officiële doodsoorzaak. In 2006 maakten 980 Vlamingen zelf een eind aan hun leven, wat neerkomt op ongeveer 3 personen per dag. Dat is meer dan het dagelijks aantal dodelijke verkeersslachtoffers. (Bracke e.a., 2009)

In Gent waren er in 2006 18 zelfdodingen per 100.000 inwoners. Het cijfer blijft schommelen. Op het einde van het registratiejaar 2007 bedroeg het totaal aantal suïcidepogingen in Gent 487. Hierbij waren in totaal 476 personen betrokken. (De Munck e.a., 2007)

Gent positioneert zich in de top 3 van Europese steden uit het onderzoek met de meeste zelfmoordpogingen bij jonge mannen (15 tot 19 jaar). Voor meisjes in dezelfde leeftijdscategorie positioneert Gent zich in de top 4. Bij vergelijking met Nederlandse jongeren wordt copinggedrag naar voor geschoven als verklaring. In vergelijking met Nederlandse jongeren, communiceren Vlaamse jongeren minder met volwassenen (ouders en leerkrachten), gebruiken ze meer middelen (cannabis en alcohol), reageren ze angstiger op probleemsituaties, en pakken ze minder het probleem aan. (Van Rijsselberghe e.a., 2009)

5 2 6 Een gezonde leefstijl

Door een gezonde leefstijl en het vermijden van risicogedrag kan men zijn gezondheid in stand houden of verbeteren. We denken dan bijvoorbeeld aan gezonde voeding en bewegen en het weren van tabak, alcohol en drugs of veilig vrijen.

Preventie van gezondheidsproblemen wordt actueler dan ooit. Maar de toevloed van gezondheidsinformatie over gezond gedrag bereikt lang niet iedereen.

Is het een kwestie van wel weten en niet doen (Kooiker & Van de Velden, 2007) of dragen bepaalde structuren in de samenleving ertoe bij dat gezond gedrag voor sommige groepen veel moeilijker haalbaar is (Bracke et al, 2008)?

Niet roken – Ongeveer 1 op 4 Vlamingen rookt elke dag. Onder de dagelijkse rokers zijn er meer mannen, meer jongeren en meer laagopgeleiden. Personen die onder de armoedegrens leven, besparen op alle posten behalve op tabak (ADSEI, 2007).

43 % van de bewoners van de Bloemekenswijk stelt in een woning te wonen waarin bijna elke dag wordt gerookt.

Geen of beperkt alcoholgebruik – Volgens de gezondheidsenquête 2004 vertoont 6 % van de Vlamingen problematisch alcoholverbruik (alcoholafhankelijkheid door chronisch overmatig gebruik), wat beduidend meer voorkomt bij mannen en bij personen die geen hoger onderwijs volgden (Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, 2006). 15 % van de inwoners van de Bloemekenswijk drinkt elke dag alcoholische dranken en gemiddeld 2,5 eenheden per dag. Zorgverstrekkers uit achtergestelde buurten in Gent geven aan dat problematisch alcoholgebruik veelvuldig voorkomt.

Geen druggebruik – Op Vlaams niveau komen gebruik en risicovol gebruik het meest voor bij mannen en bij leerlingen uit het BSO en TSO.

Gezonde voeding en voldoende beweging – 32 % van de Vlamingen kampt met overgewicht; overgewicht komt meer voor bij personen met een lager opleidingsniveau. Dat is ook te zien in de cijfers voor de Bloemekenswijk: meer dan de helft (51 %) van de bewoners heeft een probleem van zwaarlijvigheid. Er is alsmaar meer sprake van een link tussen armoede en zwaarlijvigheid. In Vlaanderen bewegen personen met een lager opleidingsniveau ook minder in hun vrije tijd.

Mondhygiëne – Volgens de Gezondheidsenquête 2004 heeft een derde van de jongeren tussen 0 en 14 jaar nog nooit een tandarts bezocht. Mensen met een lagere opleiding poetsen minder vaak hun tanden en gaan minder vaak naar de tandarts dan personen met een hogere opleiding. Voor de Bloemekenswijk is tandartsbezoek nochtans parallel aan het tandartsbezoek in Vlaanderen, evenals het poetsgedrag.

Veilig vrijen – De gezondheidsenquête (2004) toont aan dat er bij personen met een lage opleiding nog heel wat inspanningen nodig zijn om de kennis over aids te verhogen, de houding tegenover hiv- en aidsgeïnfecteerden bij te stellen en de risico's op seksueel overdraagbare aandoeningen te beperken.

5 2 7 Ziektepreventie

Via vaccinatie, screening en vroegtijdige opsporing van ziekten kunnen ziekten voorkomen of beter behandeld worden. Lager opgeleiden en mensen met een lager inkomen gaan minder over tot vaccinatie of screening en hebben op deze manier minder kans op een goede gezondheid. Enkele voorbeelden worden toegelicht.

Deelname aan screening en vroegtijdige opsporing van aandoeningen (bv. borstkankerscreening) is lager voor kansarme vrouwen dan vrouwen in betere sociaal-economische situaties. De cijfers van het centrum voor borstkankeropsporing voor 2005-2006¹⁶ geven aan dat in Gent de deelname aan de gratis borstkankerscreening lager ligt dan in Vlaanderen, 35 % versus 42 %, waarbij vooral achtergestelde buurten lager scoren.

In Vlaanderen is er in 2008 voor de basisvaccins bij jonge kinderen (18-24 maanden) een vaccinatiegraad van 95 %. De vaccinatiegraad van jongeren wordt echter mede bepaald door het opleidingsniveau en de werksituatie van de ouders en het globale netto-inkomen van het gezin.

¹⁶ Stad Gent, Departement Milieu en Gezondheid, eigen verwerking.

5 2 8 Gebruik van zorg

Bij een gezondheidsprobleem wensen patiënten toegang tot een kwalitatieve zorg. Toch is het niet altijd gemakkelijk om je weg te vinden in het zorglandschap en zijn er ondanks ons gezondheidszorgsysteem nog veel verschillen in gebruik van zorg (Bracke e.a., 2008).

Gebruik van medische zorg

In Vlaanderen gaan lager opgeleiden meer naar de huisarts dan hoger opgeleiden. Hoger opgeleiden doen dan weer relatief meer een beroep op specialisten en nemen daartoe ook vaker zelf het initiatief. Culturele en financiële drempels kunnen hier voor een verklaring zijn (Vancorenland, 2006 in Bracke P, e.a., 2009)

95 % van de mensen in de Bloemekenswijk heeft een vaste huisarts. 64 % heeft gedurende de twee voorgaande maanden contact gehad met de huisarts. Voor Vlaanderen is dat 49 %. Anders dan in de Vlaamse bevolking (20 %) hebben de inwoners van de Bloemekenswijk (30 %) in de voorgaande twee maanden, vaker contact gehad met de specialist.

In Vlaanderen, worden lager opgeleiden twee keer vaker opgenomen voor een klasieke hospitalisatie dan voor een daghospitalisatie. De gemiddelde opnameduur is het hoogst bij personen zonder een diploma of met enkel een diploma lager onderwijs (WIV, 2006).

Gebruik van geestelijke gezondheidszorg

Het beroep doen op geestelijke gezondheidszorg is sociaal gelaagd in België. Uit de nationale gezondheidsenquêtes blijkt dat mannen, jongeren, ouderen en werklozen minder snel professionele zorgverleners raadplegen (Gouwy e.a., 2008 in Bracke P, e.a., 2009). Ook allochtonen brengen hun huisarts niet vlug op de hoogte van psychische klachten.

Gedwongen opname komt meer voor bij werklozen, allochtonen en alleenstaanden (Lorant e.a. 2007 en CM 2008 in Bracke P, e.a., 2009). Het risico op gedwongen opname is ook tweemaal zo groot bij personen met de laagste inkomens dan bij personen met de hoogste inkomens (CM 2008).

5 2 9 Betaalbaarheid van de gezondheidszorg

De Belgen geven steeds meer geld uit voor gezondheid en gezondheidszorg, waardoor meer mensen deze uitgaven moeilijk kunnen inpassen in hun budget. Het moeilijk tot onmogelijk kunnen inpassen van gezondheidsuitgaven in het budget, komt in Vlaanderen het meest voor bij inkomensarmen (56 %), werklozen (41 %), zieken of gehandicapten (63 %), eenoudergezinnen (35 %), alleenstaanden (26 %) en allochtonen (45 %). Steeds meer mensen moeten hun gezondheidszorg uitstellen of afstellen om financiële redenen. (Bracke e.a., 2009).

30 % van de Gentenaars uit de Bloemekenswijk rapporteert dat de kosten voor gezondheidszorg moeilijk of helemaal niet binnen het budget past. 7 % heeft medische zorg uitgesteld wegens financiële redenen.

5 2 10 Tot slot : Indicatorselectie

De cijfers hierboven geven aan dat er tal van gezondheidsverschillen zijn die samenhangen met de sociaal-economische status. Een krachtige indicator zou 'het aantal jaren in gezonde levensverwachting' kunnen zijn. Voor het stedelijke niveau is deze echter moeilijk te becijferen.

Zoals aangegeven is 'subjectieve ongezondheid' een sterke indicator omdat het psychisch welbevinden hierin meegenomen wordt. Voor Gent wordt naar deze perceptie van de eigen gezondheid gepeild in het Leefbaarheidsonderzoek. Voor het domein gezondheid wordt 'subjectieve gezondheid' dan ook als eerste indicator naar voor geschoven.

De tweede indicator komt uit het subthema 'objectieve psychische gezondheid', vanwege de toenemende prevalentie in het algemeen en de grote verschillen tussen bevolkingsgroepen. Ook hier is het Leefbaarheidsonderzoek de bron.

5 3 Huisvesting en wonen

De belangrijkste basis voor de beschrijving van de huidige Vlaamse woonsituatie zijn twee bronnen: de 'Woonsurvey 2005' en de 'Uitwendige Schouwing 2005'. Het schetsen van historiek in deze gebeurt op basis van de Socio-Economische Enquête (2001) en de volkstellingen die daaraan voorafgegaan zijn.

Voor Gent heeft er in 2008 een grootschalige woonstudie gelopen, bestaande uit 4 deelstudies, voorgesteld in "Samenvatting van de Gentse Woonstudie" (2009). De private huurmarkt voor het stadscentrum (postcode 9000) werd in 2007 doorgelicht; naast een bevraging van de huurders werd een interne schouwing van de woning georganiseerd.

Ook voor dit domein wordt een selectie gemaakt uit het totale pakket woonaspecten. Focus is ook hier ongelijkheid in wonen en armoederisico voor groepen Gentenaars.

5 3 1 Huurders en eigenaars

In de feiten is er een toenemend eigen woningbezit en een droom bij de helft van de bevraagde Vlaamse huurders om een eigen woning te hebben (Woonsurvey 2005).

Eveneens in de feiten, is er een reeds lang gekend verschil in socio-economisch profiel als het over huurders en eigenaars gaat (Winters en De Decker, 2009). Vooreerst is er een sterk inkomensverschil. Verder, hoe hoger de opleiding, hoe hoger het aandeel eigenaars. Eigenaarschap ligt ook qua aandeel minder in huishoudens met een werkloze referentiepersoon, dan in huishoudens met een werkende referentiepersoon. Eenzelfde verhouding is duidelijk in het eigenaarschap bij alleenstaanden en eenoudergezinnen versus koppels aan het hoofd van een huishouden. Tenslotte is er een groot verschil naar nationaliteit. Deze kenmerken hangen nauw samen, maar onderzoek heeft uitgewezen dat elk van de facetten afzonderlijk ook een invloed uitoefenen op eigenaarschap (Heylen e.a., 2007).

5 3 2 Wie woont in kwalitatief slechte huizen?

Zonder in te gaan op de definitie van woningkwaliteit (bouw fysische kwaliteit, comfortniveau, woonomgeving, bezettingsgraad, duurzaamheid), geven de volkstellingen duidelijk aan dat de woningkwaliteit in Vlaanderen de laatste decennia grote sprongen voorwaarts heeft gemaakt.

Wat ook hier duidelijk blijft zijn de verschillen tussen groepen, met een harde kern van slechte woningen bij zwakke huishoudens. *"Vlaanderen heeft een relatief oude woningenvoorraad, tengevolge van de relatief vroege industrialisatie van ons land. Toen werden rond tewerkstellingscentra snel veel woningen van lage kwaliteit gebouwd. Het begrip 19e eeuwse gordel verwijst daarnaar. Deze slechte woningen op de private huurmarkt zitten vooral geconcentreerd in de steden. Ze bieden er een toevluchtsoord voor lagere inkomensgezinnen, alleenstaande jongeren, allochtonen."* en (2) *"Het gecombineerde effect van het ontbreken van een structureel en blijvend vernieuwingsbeleid (door Vlaanderen) en een laag nieuwbouwvolume zorgt voor een tekort aan goede en betaalbare woningen en heeft tot gevolg dat de oude woningen in gebruik blijven."* zijn twee citaten uit de Sociale Staat van Vlaanderen (2009), die een kern van slecht woningbestand goed verklaren.

De Vlaamse uitwendige woningschouw is één ding. Gent heeft voor haar stadscentrum ook een inwendige woningschouw laten uitvoeren in een representatieve steekproef van woningen uit de private huurmarkt in het stadscentrum (Stad Gent, 2007). Stadscentrum in deze studie omvat het grondgebied van Gent waar alle adressen de postcode 9000 hebben. Stadscentrum omvat hier dan ook de kernstad, de stationsbuurt en de 19e eeuwse gordel.

Een conclusie als "De algemene tevredenheid over de huurwoning is hoog. Eén op tien zegt ontevreden te zijn." staat naast "36 % van de Gentse private huurwoningen voldoet niet aan de minimumnormen voor bewoonbaarheid volgens de Vlaamse Wooncode". Qua huurdersprofiel zijn er ook een aantal sprekende cijfers: "27 % van

de private huurders hoort bij de doelgroep voor het sociale huisvestingsbeleid: volgens gezinssamenstelling en inkomen hebben ze recht op een sociale huurwoning.”, terwijl “Eén op tien private huurders effectief op een wachtlijst staat voor een sociale huurwoning”.

5 3 3 Sociale huur in Gent

Gent telt momenteel bijna 140.000 wooneenheden. Goed 11% van het woonbestand van Gent bestaat uit sociale woningen. Gent scoort in Vlaanderen dan ook vrij goed qua sociale huisvesting: het gemiddelde in Vlaanderen ligt tussen 6 en 7%. Op 1/1/2007 waren er dus 15.483 wooneenheden sociale huur aan de aanbodsijde.

Tijdstip	Totaal aantal woningen*	Totaal aantal sociale woningen*	Verhouding aantal sociale woningen/aantal woningen
1/01/2008	138.978	Nvt	
1/01/2007	136.744	15.483	11,32 %
1/01/2006	136.114	15.182	11,15 %

Tabel 20 Verhouding aantal sociale woningen op het aantal woningen, Gent, 2006-2008.

* Woningen omvatten zowel huizen als appartementen

Bron: Stad Gent, Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, 2008.

De vraagzijde telt het aantal mensen dat in aanmerking komt voor een sociale woning. De verhouding van vraag en aanbod geeft een idee over hoe groot de nood is aan bijkomende sociale woningen.

Deze cijfers zijn gebrekkig maar voor 2003 en 2004 zie je aan het aantal toegewezen dossiers dat het toewijzen van de sociale huurwoningen niet onmiddellijk kan opgelost worden. Voor 2004 bijvoorbeeld waren er 6.162 kandidaat-huurders, terwijl er in dat jaar 848 woningen zijn toegewezen.

Gemeente: Gent	Midden					
	2003	2004	2005	2005	2006	2007
Aantal kandidaat-huurders	5.078	6.162	4.909	5.751	6.666	5.757
	2003	2004				
Aantal dossiers dat is toegewezen in de loop van het jaar	884	848				

Tabel 21 Aantal kandidaat huurders van sociale woningen, Gent, 2003-2007

Bron: Statistisch Bulletin Kandidaat-huurders Editie 1e jaarhelft 2007, Vlaamse Maatschappij Voor Sociaal Wonen

	30-06-2005	30-06-2007
Antwerpen	1 jr – 5 mnd	1 jr – 9 mnd
Gent	1 jr – 4 mnd	1 jr – 11 mnd
Kortrijk	2 jr – 10 mnd	2 jr – 5 mnd
Leuven	6 jr – 2 mnd	1 jr – 5 mnd

Tabel 22 Wachttijden voor toewijzing sociale huurwoning (mediaan), 4 centrumsteden, 2005-2006

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Deze tabel geeft de mediaan weer van de wachttijd van dossiers voor een sociale huurwoning toegewezen in de loop van het jaar. In Antwerpen, Gent en Leuven liggen de mediaanwachttijden het laagst van de 13 centrumsteden. In Brugge, Genk, Hasselt, Oostende en Sint-Niklaas het hoogst. (Stadsmonitor, 2008)

	30-06-2005	30-06-2007
Antwerpen	1 jr – 1 mnd	1 jr – 6 mnd
Gent	11 mnd	1 jr – 5 mnd
Kortrijk	1 jr – 3 mnd	1 jr – 7 mnd
Leuven	1 jr – 2 mnd	1 jr – 10 mnd

Tabel 23 Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen (mediaan) 4 centrumsteden, 2005-2006
Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Bovenstaande tabel geeft de mediaan weer van de wachttijd op de wachtlijst voor een sociale huurwoning in de stad. In de 4 steden merkt men op dat deze mediaan een 5-tal maanden is gestegen tussen 2005 en 2007. Een lange wachttijd van actieve dossiers wijst niet noodzakelijk op een groot aandeel wachtenden. Het betekent vooral dat voor een aantal huishoudens er een langdurige problematische situatie is: er is een tekort aan sociale huurwoningen of een te kleine doorstroming in de sociale huurwoningen. (Stadsmonitor, 2008)

5 3 4 Betaalbaarheid voor iedereen?

Woningprijzen stijgen. De Vlaamse stadsmonitor becijfert de betaalbaarheid voor wonen voor eigenaars. Daar kan je zien dat, voor Gent, het een huishouden 4,7 keer een jaarinkomen kost om een flat te kopen in 2000; terwijl dat in 2005 al 7,2 inkomens zijn (zie Stadsmonitor voor de samenstelling van deze indicator).

Terug naar de cijfers voor het stadscentrum¹⁷ van Gent (Stad Gent, 2007), waar 27 % van de private huurders tot de doelgroep van het sociale huisvestingsbeleid behoort. “De betaalbaarheid van de huurwoning staat voor deze doelgroep onder druk: ondanks dat ze de goedkopere woningen huren bedraagt de huur meer dan 30 %¹⁸ van het inkomen voor 2 op 3 huishoudens. Deze huurders ondervinden meer uitsluiting op de huurmarkt, voelen zich minder woonzeker, hebben meer betaalbaarheidsproblemen en zijn minder tevreden over hun woning. Er wordt vaker overbewoning vastgesteld.”

¹⁷ Dit onderzoek combineert een inwendige schouwing en een vragenlijst bij een representatieve steekproef van het stadscentrum, dat in dit onderzoek alle adressen met postcode 9000 bevat, zijnde de kernstad, de stationsbuurt en de 19e eeuwse gordel.

¹⁸ Deze ‘30 %’ is de maximum ‘woonquote’: het maximum aandeel dat, in een huishouden, voor woonuitgaven mag gespendeerd worden in het totaal te besteden budget.

5 3 5 Uithuiszettingen

Over de gerechtelijke procedures tot uithuiszetting zijn er gegevens beschikbaar op het niveau van Gent: in 2008 zijn 741 uithuiszettingen opgestart.

Jaar	Aantal uithuiszettingen	Aantal huishoudens Gent	Aantal uithuiszettingen per 1000 huishoudens
2006	650	111.556	5,8
2007	701	112.661	6,2
2008	741	113.847	6,5

Tabel 24 Aantal uithuiszettingen, Gent, 2006-2008
Bron: OCMW Gent, Jaaroverzicht 2008 – SVR, Lokale statistieken – eigen berekening

We merken op dat het aantal uithuiszettingen per 1000 huishoudens ieder jaar toeneemt, met andere woorden een steeds groter aandeel huishoudens wordt geconfronteerd met uithuiszettingen.

5 3 6 Tot slot: indicatorselectie

Met de sterke link tussen huur en armoederisico, en beperkt materiaal over de private huurmarkt, valt de keuze voor het selecteren van een indicator op de deelmarkt van de sociale huur en het aandeel kandidaat-huurders.

Indien het cijfermateriaal over de uithuiszettingen ook op stedelijk niveau beschikbaar zou zijn, valt te onderzoeken in welke mate deze indicator ook hier kan geselecteerd worden.

HOOFDSTUK 6 Hulp

Het 'Adresboek 2009 – met Weinig Geld (over)leven in Gent' biedt toegankelijke informatie rond hulp- en dienstverlening voor mensen met weinig geld. Hulpverleningsinstellingen zijn divers. Niet alleen bouwen hulpverleningsinstellingen en –organisaties hulpverlening uit op verschillende domeinen; ze zijn ook verschillend georganiseerd met professionelen of vrijwilligers, of een combinatie van beide. Cijfers en registraties zijn voor de ene organisatie een decretale verplichting en voor een andere niet. De zoektocht naar cijfers (systematisch bijgehouden, voor het volledige grondgebied Gent) geeft niet zoveel resultaat. Dit hoofdstuk zet een aantal duidelijke absolute cijfers op een rij voor Gent, eens mensen de weg naar bijstand en hulpverlening, al dan niet verplicht, hebben gevonden.

6 1 Schuld

In Gent zijn er 2 erkende organisaties voor schuldbemiddeling: het OCMW en het CAW Visserij. Het Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling heeft voor de 2e keer cijfermateriaal verzameld over deze problematiek waardoor we nu gegevens hebben voor 2007 en 2008.

OCMW	2007	2008
Budgethulpverlening zonder schulden		
Budgetbegeleiding (zonder schuldbemiddeling)	1.355	300
Budgetbeheer (zonder schuldbemiddeling)	507	255
Totaal aantal dossiers (zonder schuldbemiddeling)	1.862	555
Schuldhulpverlening		
Schuldbemiddeling + budgetbegeleiding	224	1.644
Schuldbemiddeling + budgetbeheer	423	703
Collectieve schuldenregeling	262	355
Totaal aantal dossiers schuldhulpverlening	909	2.702

Tabel 25 Budget en schuldhulpverlening OCMW Gent, Gent, 2007-2008
Bron: Vlaams Centrum Schuldbemiddeling

CAW Visserij	2007	2008
Budgethulpverlening zonder schulden		
Budgetbegeleiding (zonder schuldbemiddeling)	74	63
Budgetbeheer (zonder schuldbemiddeling)	98	33
Totaal aantal dossiers (zonder schuldbemiddeling)	172	96
Schuldhulpverlening		
Eenmalige schuldhulpverlening	100	68
Schuldbemiddeling	173	101
Schuldbemiddeling + budgetbegeleiding	46	70
Schuldbemiddeling + budgetbeheer	41	46
Collectieve schuldenregeling	13	28
Totaal aantal dossiers schuldhulpverlening	373	313

Tabel 26 Budget en schuldhulpverlening CAW Visserij, Gent, 2007-2008
Bron: Vlaams Centrum Schuldbemiddeling

Totaalbeeld OCMW Gent + CAW Visserij	2007	2008
Budgethulpverlening zonder schulden		
Budgetbegeleiding (zonder schuldbemiddeling)	1.429	363
Budgetbeheer (zonder schuldbemiddeling)	605	288
Totaal aantal dossiers (zonder schuldbemiddeling)	2.034	651
Schuldhulpverlening		
Enmalige schuldhulpverlening	100	68
Schuldbemiddeling	173	101
Schuldbemiddeling + budgetbegeleiding	270	1.714
Schuldbemiddeling + budgetbeheer	464	749
Collectieve schuldenregeling	275	383
Totaal aantal dossiers schuldhulpverlening	1.282	3.015

Tabel 27 Budget en schuldhulpverlening OCMW Gent + CAW Visserij, Gent, 2007-2008
Bron: Vlaams Centrum Schuldbemiddeling

Bovenstaande tabellen laten ons zien dat er tussen 2007 en 2008 een verschuiving merkbaar is van budgethulpverlening zonder schulden naar schuldhulpverlening: in 2007 bedroeg het totale aantal dossiers zonder schuldbemiddeling 2.034 en het totaal aantal dossier met schuldhulpverlening 1.282, waar dit in 2008 respectievelijk 651 en 3.015 dossiers bedroeg.

Voor wat het aantal nieuwe kredietovereenkomsten (consumentenkredieten en hypothecaire kredieten) betreft, is er op Belgisch niveau een duidelijke breuk te zien tussen de eerste drie trimesters en het laatste trimester van 2008. Van januari tot september 2008 zijn 8,7 % meer nieuwe kredieten geregistreerd dan in dezelfde periode van 2007. In het vierde trimester lag dit percentage 8,4 % lager dan in het vierde trimester van 2007.

Het aantal wanbetalingen neemt toe in het vierde trimester van 2008. Eind 2008 telde de Centrale 344.072 kredietnemers met een betalingsachterstand en 495.089 achterstallige kredieten, een stijging met respectievelijk 1,5 % en 0,9 %. Het totale achterstallige bedrag is met 4,4 % toegenomen tot 1.856 miljoen euro.¹⁹

¹⁹ www.centrumschuldbemiddeling.

6 2 Voedselbedeling

In Gent zijn er tal van verenigingen die voedselpakketten en goedkope maaltijden aanbieden, om er maar enkele te noemen: de Kras-diensten, Huize Triest, Poverello, enzovoort.

Om een idee te krijgen van hoe de vraag naar voedselpakketten evolueert, wordt er op 2 organisaties ingezoomd: de Kras-diensten en Huize Triest.

Uit de gegevens van Kras blijkt dat de vraag naar voedselondersteuning is toegenomen.

Voor de periode van 01/01/2007 tot 31/08/2007 is er 20.261 keer een beroep gedaan op voedselondersteuning (gegevens van 6 van de 13 Krasdiensten). Voor dezelfde periode in 2008 (01/01/2008 – 31/08/2008) loopt dit cijfer op tot 23.241. Een toename van 14,7 %.

Huize Triest neemt eenzelfde stijgende vraag waar. Huize Triest heeft een sociaal restaurant, met een maximumcapaciteit van 60 personen per dag. Voor het werkjaar 09/2006 – 08/2007 zijn er gemiddeld 52 personen per dag die van deze dienst gebruik hebben gemaakt. Voor het werkjaar 09/2007 – 08/2008 waren er gemiddeld 58 personen per dag. Het voedselafhaalpunt, dat enkel op woensdagen open is, en waarvoor je moet voldoen aan een aantal voorwaarden om er gebruik te kunnen van maken, – zoals het aanwezig zijn op woensdag om een eetmaal te nuttigen in het sociaal restaurant – levert aan 150 personen voor de 2 hierboven vermelde periodes.

6 3 Tot slot: indicatorselectie

Schuldhelpverlening is een nieuwe indicator met materiaal voor Gent in 2007 en 2008. De relatieve cijfers worden opgenomen in de eindselectie.

Het cijfermateriaal over voedselbedeling is erg fragmentair en daarom niet geschikt als indicator.

HOOFDSTUK 7 De indicatoren voor armoede in Gent: het overzicht

7 1 Inleidend

In 2009 is de Cel Armoedebestrijding opgericht, als een samenwerking tussen de Stad Gent en het OCMW Gent. Deze cel wil het kruispunt zijn -omtrent armoede- tussen OCMW, Stad Gent, het Lokaal Sociaal Beleid, alle organisaties binnen het welzijns-overleg in het algemeen en armoedeverenigingen in het bijzonder. Een cel ook met een duidelijke opdracht, waarvan dit *indicatorenrapport: met meer cijfers bouwen aan een beleid tegen armoede* een onderdeel is, en niet onbelangrijk in de eerste fase van de werkzaamheden van de Cel Armoedebestrijding. Met dit rapport wordt meteen geambieerd om de feiten over armoede in Gent op te volgen via een monitor, die geregeld wordt geactualiseerd.

Voor de operationalisering van armoede is het vertrekpunt te vinden bij een aantal belangrijke publicaties inzake kansarmoede in België. De Jaarrapporten armoede onder leiding van Jan Vranken, de Interfederale Armoedebarmeter en de publicaties van cijferreeksen in het kader van het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie zijn hierbij de belangrijkste bronnen geweest.

Armoede is een multidimensioneel begrip en realiteit en refereert naar: *“Een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.”* (Vranken, 2009).

Gezien de complexiteit van armoede en de vele levensdomeinen die spelen bij het meten ervan, zijn er keuzes gemaakt. In de eerste plaats beperkt deze indicatorennota zich tot het kwantificeerbare deel van het concept armoede; er wordt op zoek gegaan naar een set van indicatoren die als geheel de realiteit wat vereenvoudigt en overzichtelijker maakt.

De vele levensdomeinen die gelinkt zijn aan armoede zorgen ervoor dat een indicatorenset rond armoede eerder uitgebreid zal zijn. Toch dringt enige omzichtigheid zich op: ‘arm’ zijn in het ene domein is niet noodzakelijk ‘arm’ zijn in een ander domein. De tweede keuze, om binnen domeinen naar situaties van deprivatie op zoek te gaan, impliceert dat er steeds gesproken zal worden over ‘armoederisico’. Bijgevolg zet dit indicatorenrapport niet het geheel van de Gentse armen op papier, maar wel die groepen van mensen waarbij wordt vastgesteld dat het risico op armoede hoog is.

Dit rapport combineert exhaustieve cijfers met indicatoren. Cijfers geven de naakte waarheid, een soort staat van de stad. Indicatoren kunnen daarenboven een instrument zijn voor het beleid en laten toe om de maatschappelijke evolutie van armoede op te meten.

Het cijfermateriaal wordt in deze publicatie geduid. Om de interpreteerbaarheid te vergroten wordt, waar nuttig geacht en waar mogelijk, de vergelijking gemaakt met Vlaanderen en de andere centrumsteden (of een selectie ervan). De Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) en de Vlaamse Stadsmonitor maken op dat vlak veel mogelijk.

Elk hoofdstuk neemt je per domein mee doorheen onderzoek en cijfers, waaruit, in conclusie, een beargumenteerde selectie wordt gemaakt. De gehanteerde selectiecriteria zijn interpreteerbaarheid (zo éénduidig mogelijk) en relevantie (zo dicht mogelijk bij het te meten concept). De indicatoren geven aan of groepen van mensen met een verhoogd armoederisico -in relatieve termen- talrijker worden of net niet.

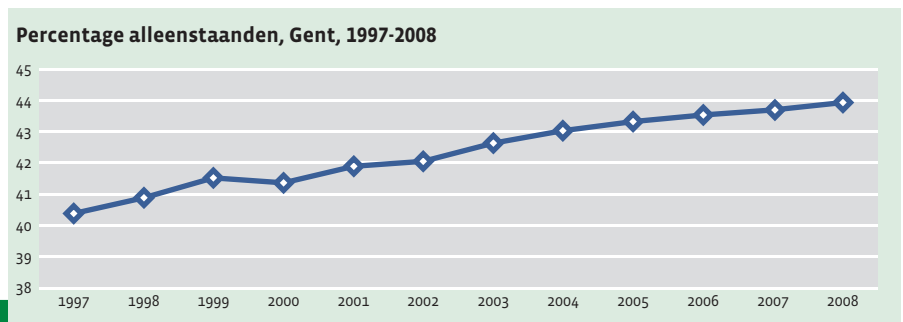
Tenslotte, om in te gaan op het frequent gehanteerde begrip *armoederisico* kan meegegeven worden dat armoederisico gedefinieerd is als het deel van de bevolking dat onder een bepaalde inkomensdrempel, ook wel de armoedegrens valt. Die grens is gerelateerd aan de verdeling van de inkomsten zelf en vastgelegd op 60% van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau. Onderzoek op bovenlokaal niveau (EU-Statistics on Income and Living Conditions) heeft op die manier een aantal bevolkingsgroepen afgebakend als groepen met *verhoogd armoederisico*. Die oe-

fening wordt op Gents niveau niet opnieuw gemaakt: wel worden de afgebakende groepen met verhoogd armoederisico beschouwd als voor Gent te becijferen groepen enerzijds, en anderzijds als focus bij het bespreken van elk domein. Het hier voorgestelde overzicht omvat materiaal dat ook in de hoofdstukken is beschreven, evenwel in relatieve cijfers.

7 2 De geselecteerde indicatoren in vogelvlucht

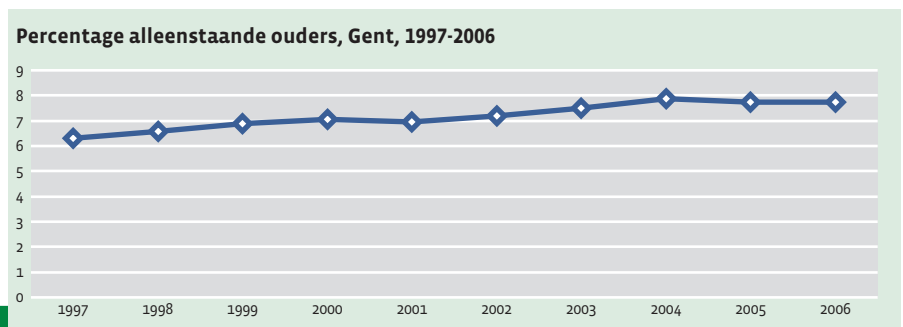
7 2 1 De demografische context

Zicht op de demografische aspecten van de Gentse bevolking gaat van een ruim algemeen kader naar het becijferen van enkele bevolkingsgroepen met een verhoogd armoederisico: alleenstaanden, alleenstaande ouders, etnisch-culturele minderheden en senioren. Senioren zijn als groep meer heterogeen en niet eenduidig af te bakenen als een bevolkingsgroep met verhoogd armoederisico en haalt als indicator dan ook de eindselectie niet. (In een volgend domein wordt een betere indicator gevonden om senioren met verhoogd armoederisico te beschrijven)

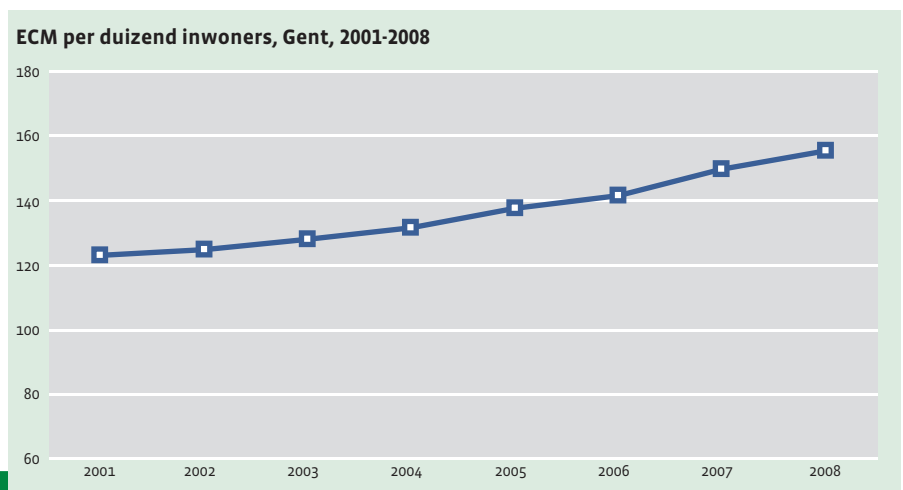
Figuur 27

Bron: Rijksregister – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2008

Figuur 28

Bron: Rijksregister – Vlaanderen, SVR, Lokale statistieken, 2008

Figuur 29

Bron: Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

Voor Gent neemt de groep alleenstaanden en alleenstaande ouders toe in (relatieve) omvang. Voor beide groepen is het aandeel vrij hoog (in de top 3 van de Vlaamse centrumsteden).

De confrontatie met maatschappelijke drempels allerhande is eerder gelinkt met herkomst of etnie, dan met nationaliteit. Daarom wordt gebruik gemaakt van de definitie omtrent etnisch-culturele minderheden (ECM), die als bevolkingsgroep in Gent een stijgende lijn kent.

7 2 2 Inkomens en arbeid

Voor de actieve bevolking is het interessant om het multifactoriële van armoede in te delen in 3 domeinen en circuits. Of, armoede ontstaat als 3 beschermingsmechanismen falen (Van den Bosch, e.a., 2009):

Het eerste mechanisme valt onder demografische ontwikkelingen en gezinsvorming, zoals eerder aan bod gekomen. Gezinsvorming is van groot belang voor inkomens- en welvaartsverdeling. Ook personen zonder eigen inkomen kunnen bestaansonzekerheid mijden door samen te wonen met andere personen met voldoende inkomen. Het tweede mechanisme omvat inkomsten uit arbeid en maatschappelijke participatie via het hebben van werk, welke bestaanszekerheid en relatieve welvaart verzekert. Inkomen en de verdeling ervan zijn steevast eerste insteken als het om het meten van armoede gaat. Een derde mechanisme is dat van de sociale zekerheid in ruime zin, naast werkloosheidsuitkeringen ook sociale bijstand, leefloon en levensminimum.

Van den Bosch (2009) stelt dat deze 3 domeinen/beschermingsmechanismen niet op zichzelf staan. Gezinsvorming beïnvloedt de arbeidsmarktparticipatie, deze beiden hebben een invloed op de sociale zekerheid, terwijl omgekeerd uitkeringen mensen kunnen ontmoedigen om werk te zoeken, of om met een andere persoon te gaan samenwonen.

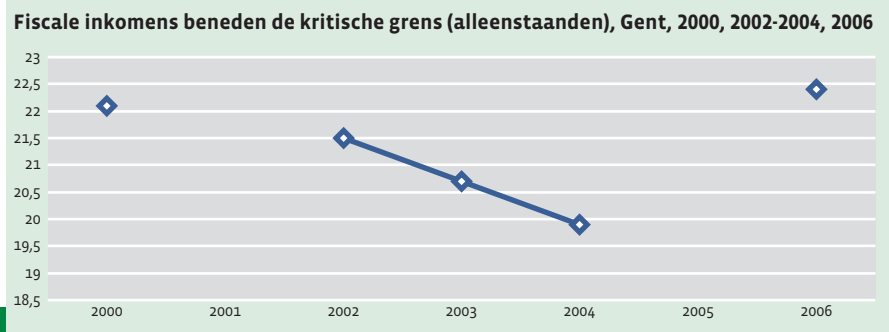
De indicatorselectie is de volgende. Voor wat betreft het tweede mechanisme, is het aandeel fiscale inkomens beneden de kritische grens (het aandeel inkomens van alleenstaanden onder 60 % van het mediaan beschikbare inkomen), de weerhouden indicatie van financiële armoede in Gent. Voor niet-deelname aan arbeid, het derde mechanisme, wordt de werkloosheid bij kansengroepen naar voor geschoven als indicator. De vier weerhouden kansengroepen zijn: jongerenwerklozen, laaggeschoolde werklozen en allochtone werklozen.

Naast werkloosheid bij kansengroepen, worden twee indicatoren geselecteerd waarbij een minimum aan inkomensgarantie geboden wordt aan mensen die niet over voldoende middelen beschikken: (1) leefloongerechtigden en (2) ouderen die recht hebben op inkomensgarantie.

Een volgende interessante cijferreeks, de titularissen met voorkeursregeling in de ziekteverzekering, heeft de laatste jaren qua definitie veranderingen ondergaan. Eenduidige interpreteerbaarheid is daardoor moeilijker. Dit cijfermateriaal is dan ook niet in een indicator verwerkt.

De voor dit deeldomein eerste indicator is 'fiscale inkomens beneden de kritische grens (alleenstaanden)'. Deze indicator concentreert zich op de alleenstaanden omdat dit de potentieel meest kwetsbare groep is. In 2006 is in Gent 22,4 % van de fiscale inkomens van alleenstaanden te vinden onder de kritische grens van 60 % van het mediaaninkomen. Cijfermateriaal van 2002-2004 toont een afname van 21,5 % in 2002 naar 19,9 % in 2004. Na een afname tot 2004, heeft het aandeel in 2006 het niveau van 2000 meer dan geëvenaard.

Onderzoek op Vlaams niveau (Van den Bosch, et al., 2009) heeft aangetoond dat onder gezinnen met een inkomen beneden de armoedelijjn materiële deprivatie aanzienlijk meer voorkomt dan onder de bevolking als geheel. Omgekeerd heeft een meerderheid van de gedepriveerde gezinnen een inkomen boven de armoedelijjn. Deze 'mismatch' tussen deprivatie en inkomensarmoede is een verschijnsel dat in alle onderzoeken wordt vastgesteld.

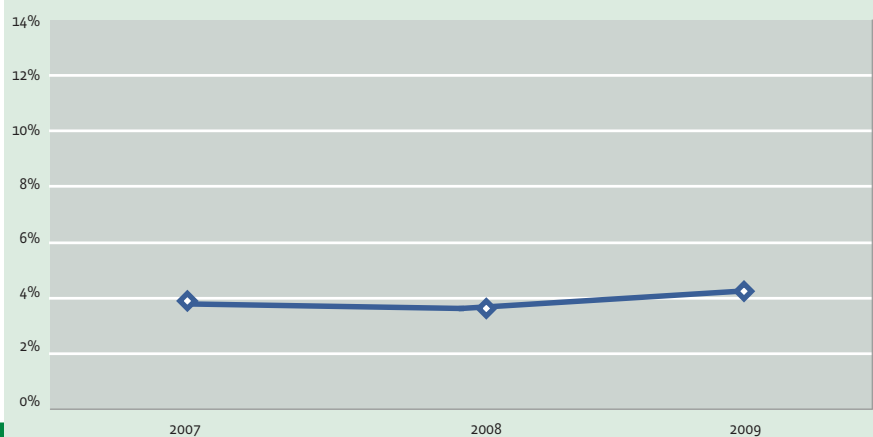

Figuur 30

Bron: ADSEI – Stadsmonitor 2008

Niet-deelname aan werk levert de volgende vier indicatoren. Werklozen in zijn geheel zijn een traditioneel kwetsbare categorie. Algemeen is de werkloosheidsgraad in Vlaanderen en Gent afgenomen voor de periode 1999-2008. Deze daling is grotendeels een conjunctureel gegeven. 2009 (31 maart) toont een toename; de crisis is reeds zichtbaar in de cijfers. Binnen de groep niet werkende werkzoekenden worden ook kansengroepen onderscheiden. De voor dit rapport geselecteerde kansengroepen onder werklozen zijn: werklozen die laagopgeleid zijn, die jongere zijn of allochtoon zijn.

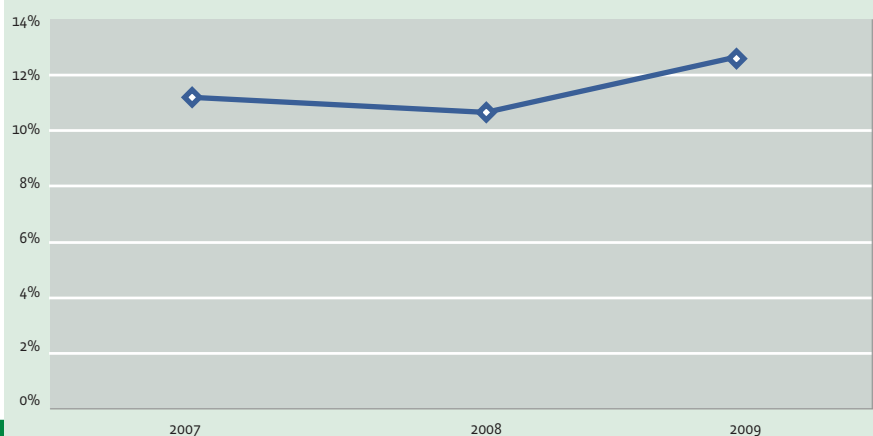
Werkloosheidsgraad bij laaggeschoolden, Gent, 2007-2009.
De verhouding van laaggeschoolde NWWZ (31/3) tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64j) (31/12)

Figuur 31

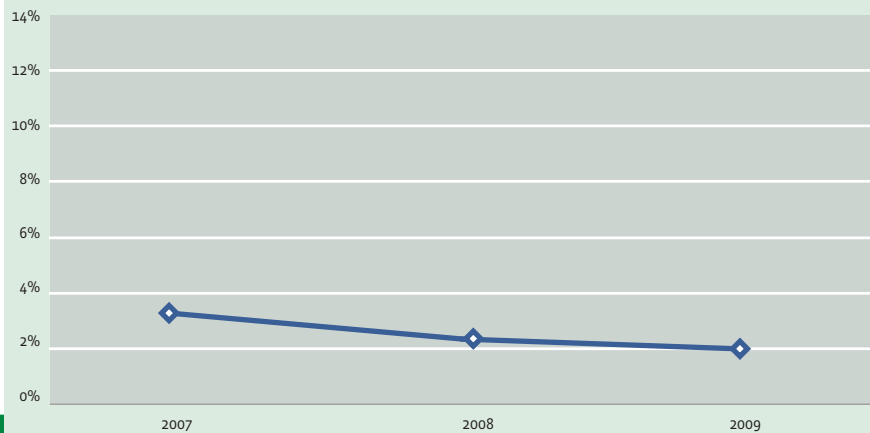
Bron: VDAB, Stad Gent, werklozenkubus, & Rijksregister, Stad Gent, bevolkingskubus, verwerking: Stafdiensten – ABIS - Data-Analyse & GIS.

Werkloosheidsgraad bij jongeren, Gent, 2007-2009.
De verhouding van NWWZ jonger dan 25 jaar (31/3) tot de jongerenbevolking op beroepsactieve leeftijd (18-24j) (31/12)

Figuur 32

Werkloosheidsgraad bij langdurig werklozen, Gent, 2007-2009.
De verhouding van NWWZ met duur > 2 jaar (31/3) tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64j) (31/12)

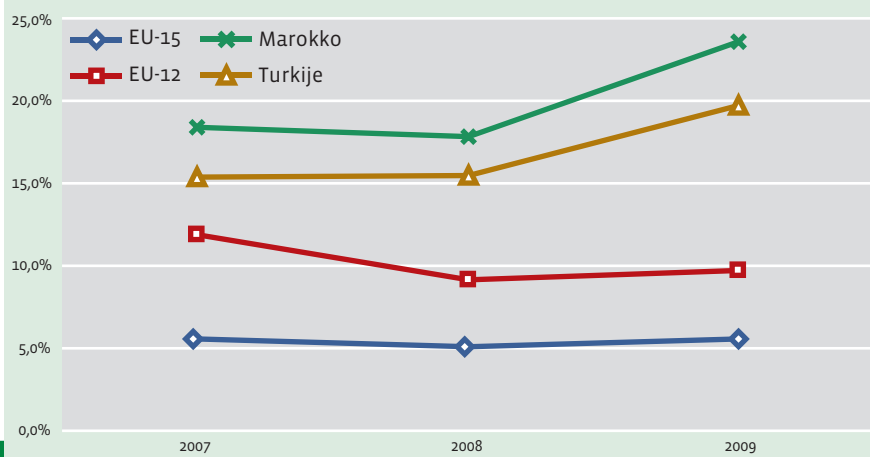

Figuur 33

Werkloosheidsgraden zijn een handig instrument om absolute cijfers in relatieve termen weer te geven. Een belangrijke noot bij het interpreteren is dat de hier gepresenteerde werkloosheidsgraden in de formule niet allemaal dezelfde noemer hebben en bijgevolg niet met elkaar kunnen worden vergeleken.

Voor de werkloosheidsgraad bij de vier kansengroepen is de afname tussen 2007 en 2008 ook te zien, net als de toename tussen 2008 en 2009. Enkel de langdurig werklozen kennen een relatieve afname tussen 2008 en 2009.

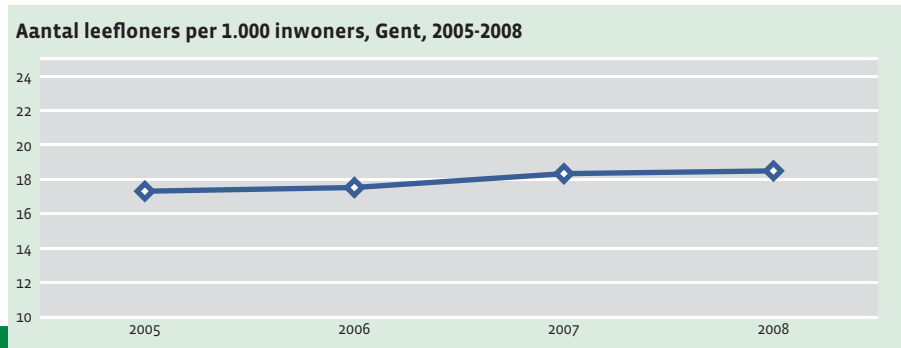
Werkloosheidsgraad naar herkomst, Gent, 2007-2009

Figuur 34

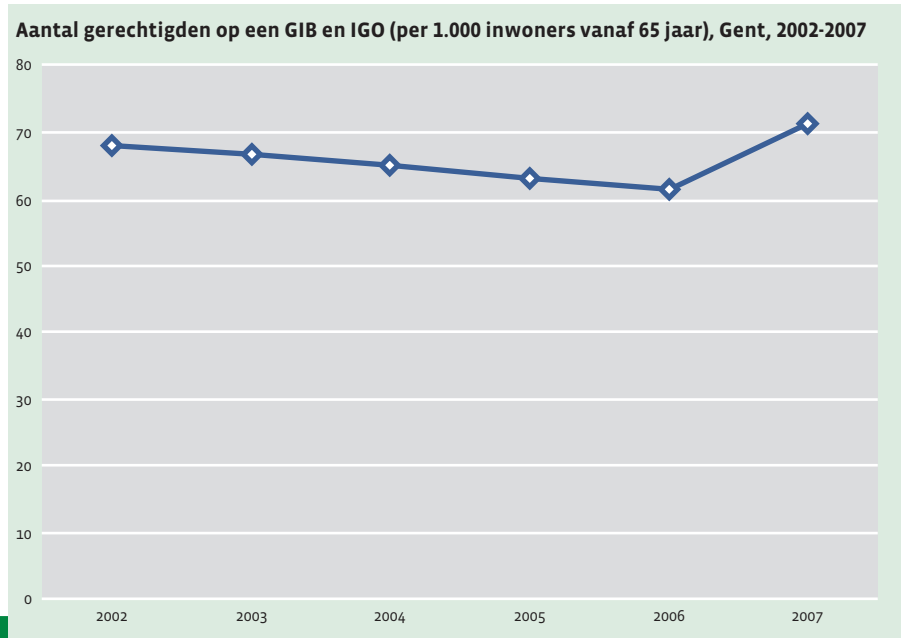
Bron: VDAB, Arvastat – Rijksregister – Stad Gent, Bevolkingskubussen, verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

Hoewel het leefloon een deelaspect is van de OCMW-werking blijft het de meest voor de hand liggende indicator. Het aantal begunstigden bedroeg op 31/12/2008 18,5 personen per 1.000 inwoners, met een jaarlijkse toename. In vergelijking met een aantal centrumsteden valt op dat Gent het grootste aantal leefloners heeft per 1.000 inwoners. OCMW Gent duidt op een aantal verklaringen. Door de inplanting van negen Welzijnsbureaus in de buurt waar mensen wonen, wordt laagdrempeligheid gecreëerd, net als de samenwerking met derden die mee doorverwijzen. De aanwezigheid van studenten in Gent en de grotere instroom van nieuwe EU-burgers in Gent, zijn als gevolg ook concreet in de leefloonstatistieken zichtbaar, wat meteen een volgende verklaring is. Tenslotte wordt gewezen naar het minder strakke schorsingsbeleid.

Figuur 35

Bron: POD Maatschappelijke Integratie

Figuur 36

Bron: Rijksdienst voor Pensioenen – Lokale statistieken

Financiële hulp voor ouderen die niet over voldoende inkomen beschikken (Gewaarbord Inkomen voor Bejaarden (GIB) en de InkomensGarantie voor Ouderen (IGO)) is de indicator die de meest kwetsbaren onder de senioren omvat. 71 op 1.000 65-plusers maakt gebruik van inkomensgarantie. Gent kent een dalend verloop van 2002 tot 2006 en een pertinente toename voor 2007.

7 2 3 Moeilijk te registreren kansengroepen

Dit deel brengt de grootorde aan en de stijgende evolutie, via schattingen, van mensen die feitelijk in Gent leven maar door niet-registratie nergens in de statistieken gevat worden. De titel draagt meteen ook argumentatie aan voor het niet selecteren van een Gentse armoede-indicator. Toch is er de relatief nieuwe registratie (sinds 3/9/2007) van mensen zonder wettig verblijf die dringende medische hulp nodig hebben en zich wenden tot het OCMW. In die zin kan de “medische kaart” als armoede-indicator worden opgenomen, omdat hier een groep mensen opgenomen wordt, die nauwelijks in andere statistieken voorkomen, én gekenmerkt worden door een verhoogd armoederisico.

Het eerste werkjaar (voor de periode 3 september 2007 tot en met 31 augustus 2008) resulteert in 2213 ontvangen aanvragen, waarvan 1902 leidden tot een medische kaart minstens voor een bepaalde periode.

7 2 4 Ongelijkheid in onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting

Een ongelijke verdeling van arbeid en inkomen heeft uiteraard zijn weerslag op tal van andere domeinen. Inkomen dat te laag is om te kunnen meedoen met de rest van

de samenleving is eigenlijk zowel oorzaak als gevolg van een aantal problemen: lage scholing, een zwakke gezondheid, slechte huisvesting en kleinere sociale netwerken die zich bovendien vaak beperken tot personen die zelf ook met armoede worden geconfronteerd. Dit hoofdstuk licht onderwijs, gezondheid en huisvesting eruit, ook hier met de focus op ongelijke verdeling en armoederisico.

Onderwijs

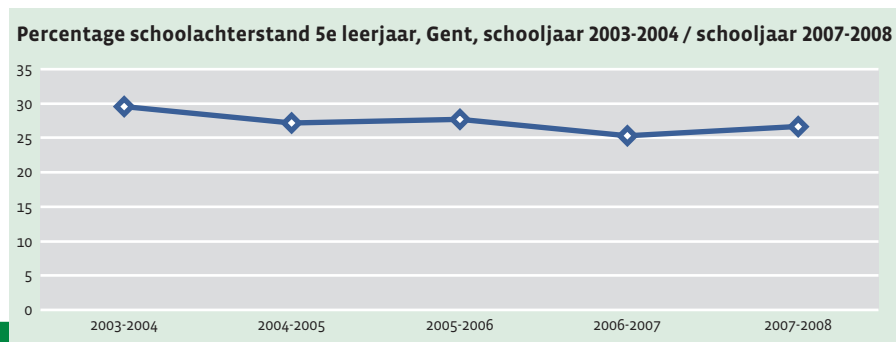
Sociale ongelijkheid in de moderne samenleving wordt voor een groot deel bepaald door de kloof tussen laaggeschoolden en hooggeschoolden. De weerslag daarvan wordt zichtbaar in verschillende maatschappelijke domeinen, zoals de arbeidsmarkt, inkomen, vrijetijdsbesteding, sociale contacten en sociaal netwerk (Cantillon, 1999). Het is welgekend dat de kans om uit armoede te breken vaak gepaard gaat met het behalen van een diploma, zodat toetreden tot de diplomagerichte arbeidsmarkt mogelijk is en de kans op inkomen door werk realiseerbaar is.

De kloof tussen sterke en zwakke leerlingen is bijna nergens zo groot als in Vlaanderen (Campaert, 2008). Voor dit domein wordt stilgestaan bij schoolse achterstand, spijbelgedrag en geletterdheid ('literacy') bij 15-jarigen en volwassenen. Omdat ongelijkheid niet op school 'ontstaat' – kinderen worden in gezinnen geboren met verschillende sociale achtergrond -, komen geboortes in kansarme gezinnen en tienerzwangerschappen ook aan bod.

Omdat laagopgeleiden voor alle domeinen een verhoogd armoederisico hebben, zou, bij indicatorselectie, 'ongekwalificeerde uitstroom', als het percentage scholieren dat de school verlaat zonder kwalificatie, de meest krachtige indicator zijn voor dit domein. Niet-kwalificatie betekent dat deze groep in het volwassen leven in de statistieken verschijnt als 'laagopgeleid', met enkel een kwalificatie lager secundair onderwijs op zak. Ongekwalificeerde uitstroom uit het secundair onderwijs wordt echter op stedelijk niveau niet ontsloten.

De tweede keuze zou vallen op 'het percentage van de volwassen bevolking dat blijft steken in het laagste niveau van laaggeletterdheid', omdat dan daadwerkelijk die volwassenen worden omvat die ook in het dagelijks leven problemen ondervinden qua toegepaste taal- en rekenvaardigheden. Internationaal onderzoek verwerft inzicht in geletterdheidsniveaus op Vlaams niveau, maar echter niet op stedelijk niveau, wat bovendien geen haalbare kaart is, niet in het minst omwille van de kostprijs van dergelijk onderzoek.

Schoolachterstand in het basisonderwijs kan naar voor geschoven worden als een 'second best' indicator. Schoolse vertraging of schoolachterstand is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. Het etiket van 'second best' wordt verleend omwille van de definitie: in de meeste gevallen gaat het bij een schoolachterstand effectief om "zittenblijvers", maar het kan ook betekenen dat kinderen op een hogere leeftijd dan normaal aan het lager onderwijs beginnen. Dit laatste is vooral bij niet-Belgische kinderen het geval, en het verklaart meteen waarom de schoolachterstand hoog kan oplopen. Andere oorzaken waardoor een leerling een schoolachterstand kan oplopen zijn ziekte, leerstoornissen, familiale moeilijkheden, onvoldoende taalbeheersing, atypische studieovergangen enzovoort.

Figuur 37

Bron: Departement Onderwijs en Vorming – Stadsmonitor 2008

Van het totale aantal leerlingen in het lager onderwijs (2008-2009) heeft 27 % een achterstand opgelopen. Het schoolvorderingsproces blijkt bij Belgische jongens en meisjes vrij gelijkaardig te verlopen. Een ander beeld zie je bij nationaliteit. Bij leerlingen van niet-Belgische nationaliteit is het percentage met schoolachterstand 52 %. Meer dan de helft van de niet-Belgische leerlingen heeft dus minstens één jaar schoolachterstand. (23,7 % voor de Belgische kinderen)

Verder valt op dat bij de niet-Belgische schoolbevolking de verschillen tussen jongens en meisjes meer uitgesproken zijn dan bij de Belgische kinderen. (Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2009)

Een vergelijking met de 13 centrumsteden gebeurt voor het schooljaar 2007-2008. Schoolse achterstand in het 5e leerjaar plaatst Gent (27 %) op de tweede plaats, na Antwerpen met 30,5 %.

Voor Gent is voor de schooljaren tussen 2003 en 2007 een dalend verloop te zien; het schooljaar 2007-2008 toont opnieuw een toename.

Gezondheid

Het laatste grote onderzoek rond dit thema is de Belgische gezondheidsenquête uit 2004, waaruit blijkt dat de gezondheidstoestand gelinkt is met de socio-economische status en dat een persoon die zich lager op de socio-economische ladder bevindt en een lagere opleiding heeft over het algemeen een slechtere gezondheid heeft.

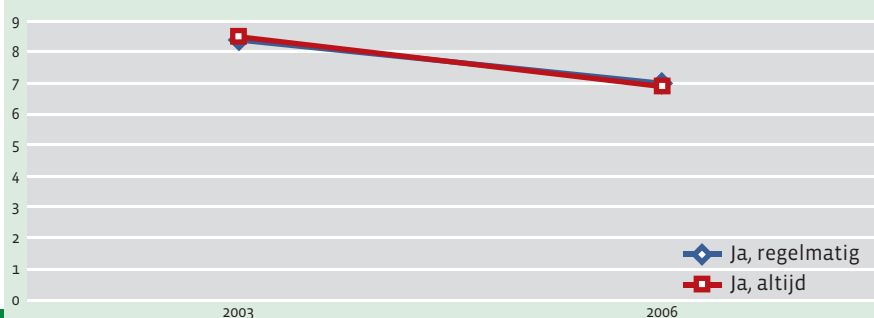
Gezondheid bestaat uit vele componenten en voor elk van deze componenten is ongelijkheid te vinden: levensverwachting, subjectieve en objectieve gezondheid, fysieke en psychische gezondheid, aspecten van leefstijl allerhande, ziektepreventie en het gebruik en de betaalbaarheid van gezondheidszorg.

Vaststellingen van ongelijkheid op Vlaams niveau worden als uitgangspunt genomen, met als bron De sociale staat van Vlaanderen (Bracke e.a., 2009) die alle Vlaamse cijfers en onderzoek bij elkaar in een helder overzicht plaatst. Het Leefbaarheidsonderzoek 2006 geeft een beeld van de Gentenaars, hoewel het ook wachten is op de derde editie van het Leefbaarheidsonderzoek (2010) om statistisch significante evoluties voor Gent te kunnen presenteren.

Qua indicatorselectie wordt geopteerd voor subjectieve ongezondheid: een sterke indicator omdat gepeild wordt naar de perceptie van de eigen gezondheidstoestand, zodat het psychisch welbevinden hierin meegenomen wordt. Objectieve psychische gezondheid is dan de volgende keuze, vanwege de toenemende prevalentie in het algemeen en de grote verschillen tussen bevolkingsgroepen in het bijzonder.

Het Leefbaarheidsonderzoek 2006 toont dat Gentenaars die vinden dat hun leefomstandigheden minder goed zijn dan deze van hun kennissen, significant vaker met een gezondheidsprobleem worden geconfronteerd dan Gentenaars die zeggen het even goed of beter te hebben dan hun kennissen. Naar opleiding en beroepsactief zijn, kunnen significante verschillen worden vastgesteld : hoger opgeleide Gentenaars kampen minder frequent met gezondheidsproblemen; dit geldt eveneens voor personen die over een betaalde job beschikken.

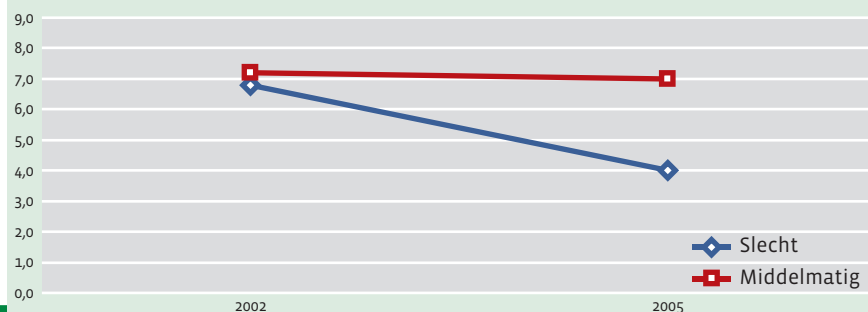
Subjectieve gezondheid: Aandeel van de bevolking dat regelmatig of altijd met een persoonlijk gezondheidsprobleem kampt, Gent, 2003 en 2006

Figuur 38

Bron: Stad Gent, Leefbaarheidsonderzoek 2003 en 2006

Objectieve psychische gezondheid: Psychisch welbevinden volgens de affective balance scale van Bradburn, Gent, 2003 en 2006

Figuur 39

Bron: Stad Gent, Leefbaarheidsonderzoek 2003 en 2006

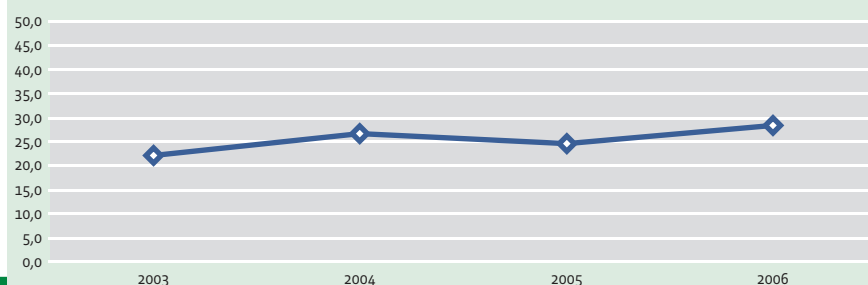
Wonen

De belangrijkste basis voor de beschrijving van de huidige Vlaamse woonsituatie zijn twee bronnen: de 'Woonsurvey 2005' en de 'Uitwendige Schouwing 2005'. Het schetsen van historiek in deze gebeurt op basis van de Socio-Economische Enquête (2001) en de Volkstellingen die daaraan voorafgegaan zijn. Voor Gent heeft er in 2008 een grootschalige woonstudie gelopen, bestaande uit 4 deelstudies, voorgesteld in "Samenvatting van de Gentse Woonstudie" (2009). De private huurmarkt voor het stadscentrum (postcode 9000) werd in 2007 doorgelicht; naast een bevraging van de huurders werd een interne schouwing van de woning georganiseerd.

Ook voor dit domein wordt een selectie gemaakt uit het totale pakket woonaspecten. Focus is ook hier ongelijkheid in wonen en armoederisico voor groepen Gentenaars. Met de sterke link tussen huur en armoederisico, en beperkt materiaal over de private huurmarkt, valt de keuze voor het selecteren van een indicator op de deelmarkt van de sociale huur en het aandeel kandidaat-huurders. Van belang is de bemerking dat het cijfermateriaal zich beperkt tot de koepel van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen en dus sociale huur van de Stad Gent en het OCMW niet in de cijfers opneemt.

Een tweede indicator wordt gevonden bij het OCMW: de gerechtelijke procedure tot uithuiszetting, uitgezet per 1000 inwoners.

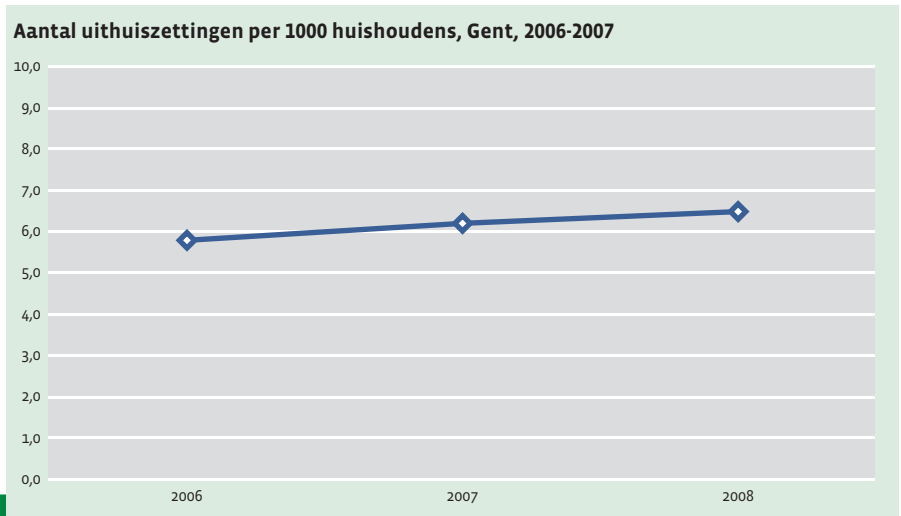
Aantal kandidaat huurders op de wachtlijst per 1.000 inwoners, Gent, 2003-2006

Figuur 40

Bron: Vlaamse Maatschappij Voor Sociaal Wonen – verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

Voor Gent is een toename te zien in het aantal kandidaat huurders voor sociale huur. Inzicht in de wachttijden (mediaan) op dergelijke wachtlijst leert dat er tussen 2005 en 2007 een toename is in duur van 11 maanden naar 1 jaar en 5 maanden.

Figuur 41

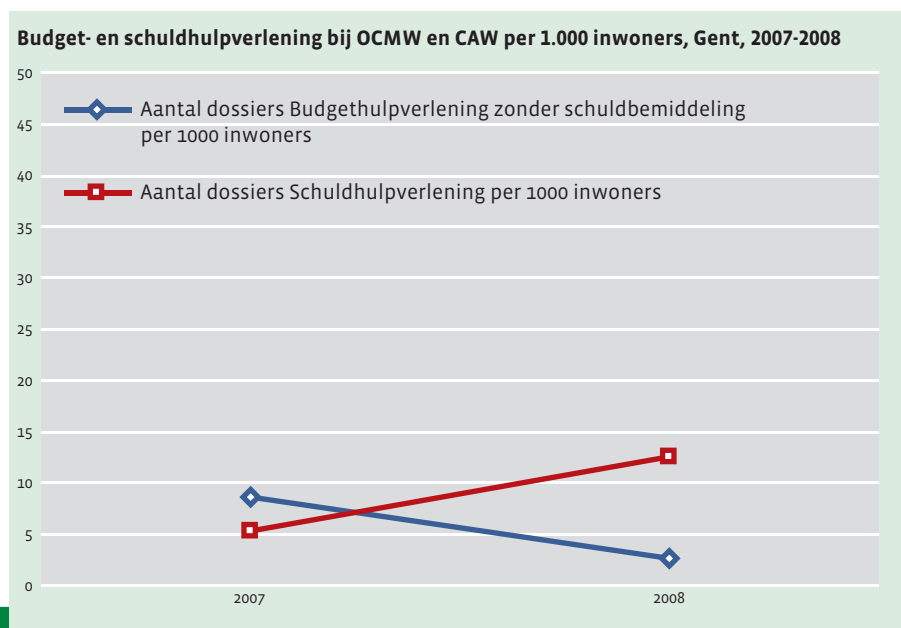
Bron: OCMW Gent, – verwerking: Stafdiensten – ABIS – Data-Analyse & GIS.

Over de gerechtelijke procedures tot uithuiszetting zijn er gegevens beschikbaar op het niveau van Gent: in 2008 zijn 741 uithuiszettingen opgestart.

Er wordt opgemerkt dat het aantal uithuiszettingen per 1.000 huishoudens ieder jaar toeneemt, met andere woorden een steeds groter aandeel huishoudens wordt geconfronteerd met uithuiszettingen.

7 2 5 Hulp

Het 'Adresboek 2009 – met Weinig Geld (over)leven in Gent' biedt toegankelijke informatie rond hulp- en dienstverlening voor mensen met weinig geld. Hulpverleningsinstellingen zijn divers. Niet alleen bouwen hulpverleningsinstellingen en –organisaties hulp uit op verschillende domeinen; ze zijn ook verschillend georganiseerd. De zoektocht naar cijfers (systematisch bijgehouden, voor het volledige grondgebied Gent) geeft niet zoveel resultaat. Een relatief nieuwe registratie is die rond schuldbemiddeling. In Gent zijn er twee erkende organisaties: OCMW en CAW Visserij. Het Vlaams Centrum voor Schuldbemiddeling heeft materiaal voor 2007 en 2008.

Figuur 42

Bron: Vlaams Centrum Schuldbemiddeling

Bovenstaande grafiek laat zien dat er in Gent tussen 2007 en 2008 een verschuiving merkbaar is van budgethulpverlening zonder schulden naar schuldhelpverlening: in 2007 bedroeg het aantal dossiers zonder schuldbemiddeling per 1.000 inwoners 8,6 en het aantal dossiers met schuldhelpverlening 5,4 per 1.000 inwoners (totaal: 14 per 1.000 inwoners). In 2008 is dit respectievelijk 2,7 en 12,6 (totaal 15,3 per 1.000 inwoners).

7 3 Slotbeschouwingen

Databeschikbaarheid is voldoende aanwezig op bovenlokaal niveau, meer dan op lokaal niveau. Academisch onderzoek en reflecties baseren zich doorgaans op die beschikbare bovenlokale databanken. Positief is dat het stedelijk niveau over een veelheid aan registratiesystemen en operationele databanken beschikt; toch blijkt het vaak moeilijk te zijn om op basis daarvan een indicator op te bouwen. Er zijn immers weinig data die meteen voor het volledige grondgebied Gent spreken of voor de totale bevolking; bovendien worden, bij het plan om operationele data te koppelen, verschillen in definities vastgesteld.

Verder is er een verschillend tempo in het ontsluiten en vrijgeven van cijfermateriaal, wat meteen verklaart dat de ene reeks eindigt met een cijfer voor 2009, terwijl in de andere reeks het cijfer van 2006 als het meest recente wordt naar voor geschoven. Armoede meten op een bepaald tijdstip, bv. 1 januari 2008, zou methodologisch de meest correcte gang van zaken zijn, maar is enkel mogelijk met een afgeslankte versie van bovenstaande indicatorenset. Daarvoor is niet geopteerd.

Welbeschouwd kunnen bovenstaande indicatoren in twee groepen worden ingedeeld: indicatoren die peilen naar bevolkingsgroepen met een verhoogd risico op armoede, en indicatoren die bevolkingsgroepen vatten die daadwerkelijk met aspecten van armoede worden geconfronteerd.

Indicatoren – Bevolkingsgroep met verhoogd armoederisico		
Alleenstaanden	1997-2008	Toename
Alleenstaande ouders	1997-2006	Toename
Etnisch Culturele Minderheden	2001-2008	Toename
Fiscale inkomens beneden kritische grens (alleenstaanden)	2002-2004	Afname
	2006	Hoge score
Laaggeschoolde werkzoekenden	2007-2008	Afname
	2008-2009	Toename
Jongere werkzoekenden	2007-2008	Afname
	2008-2009	Toename
Langdurig werkzoekenden	2007-2009	Afname
	2007-2009	Afname
Werkloosheidsgraad niet-Belgische herkomst EN Werkloosheidsgraad Turkse/Marokkaanse herkomst	2007-2009	Afname
	2008-2009	Toename
Schoolse achterstand	2003-2007	Afname
	2007-2008	Toename
Subjectieve gezondheid	2002,2005	Geen significantie
Objectieve psychische gezondheid	2002,2005	Geen significantie
Kandidaat huurders sociale woning	2003-2006	Toename
Indicatoren – Bevolkingsgroep met een expliciete armoedeproblematiek		
Leefloners	2005-2008	Toename
Inkomensgarantie voor Ouderen	2002-2006	Afname
	2006-2007	Toename
Mensen zonder wettig verblijf (Medische Kaart)	Jaarcijfer 3/9/2007 tot 31/8/2008	Nulmeting
Uithuiszetting	2006-2008	Toename
Schuldhelpverlening	2007-2008	Toename

Tabel 28

De kern van de zaak blijft echter: neemt armoede in Gent toe of af? Voor de indicatoren die peilen naar bevolkingsgroepen met een verhoogd risico op armoede, kan gesteld worden dat ze allen een toenemende evolutie kennen, met uitzondering van de langdurig werklozen (en de gezondheidsindicatoren waarover vooralsnog geen uitspraak wordt gedaan). Voor de indicatoren die bevolkingsgroepen vatten die daadwerkelijk met aspecten van armoede worden geconfronteerd, is er sprake van een toename voor alle indicatoren, behalve de telling van ‘mensen zonder wettig verblijf waar nog geen evolutieperspectief aan gekoppeld is.

Om het volledige perspectief te schetsen is voor een aantal indicatoren vastgesteld dat een dergelijke evolutie van armoede-indicatoren niet alleen een Gents verhaal is, maar in de richting wijst van een algemene stedelijke realiteit.

Lexicon

ADSEI

Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. Dit is het voormalige NIS (Nationaal Instituut voor de Statistiek).

Affective scale of Bradburn

De “Gevoels-balans schaal” van Bradburn (1975) bestaat uit tien vragen over hoe men zich in de afgelopen week gevoeld heeft. Omdat het over recente en concrete gevoelens gaat, wordt de rapportage waarschijnlijk minder vertekend door selectieve herinnering en schaamte. Doordat de schaal tien vragen stelt in plaats van één, worden mogelijke verschillen in interpretatie van woorden verdund. Een extra voordeel van deze methode is ook dat het effect van emotionaliteit wordt weggefilterd. Iemand die veel positieve en negatieve gevoelens ervaart kan toch op dezelfde score uitkomen als iemand met een vlakker emotioneel leven. De balans geeft aan in hoeverre positieve gevoelens de negatieve overheersen.

Alleenstaande/Eenpersoonshuishouden

Het begrip eenpersoonshuishouden refereert naar de samenstelling van het huishouden, een particulier huishouden bestaande uit één persoon.

Een alleenstaande is een persoon die alléén zichzelf particulier, d.w.z. niet bedrijfsmatig, voorziet van huisvesting en in dagelijkse levensbehoefte. Alleenstaanden worden in alle burgerlijke staten aangetroffen; zo kunnen gehuwden na het stuklopen van hun relatie (in afwachting van hun scheiding) alleen wonen.

Bron: Berichten aan de Vrienden van de Jan Campert Stichting, Aflevering 16, 2000

Armoedegrens

De armoedegrens is een inkomensdrempel. Die drempel is gerelateerd aan de verdeling van de inkomsten zelf en vastgelegd op 60% van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau.

Het beschikbaar inkomen op individueel niveau wordt afgeleid van het beschikbaar gezinsinkomen dat daartoe gecorrigeerd wordt voor de grootte van het gezin. De mediaan wordt berekend omdat deze in tegenstelling tot het gemiddelde niet beïnvloed wordt door extreme waarden, dus door uitzonderlijk hoge of lage inkomens.

Armoederisico

Het armoederisico wordt gedefinieerd als het deel van de bevolking dat onder een bepaalde inkomensdrempel, ook wel de armoedegrens genaamd, valt.

Bevolkingskubussen

De bevolkingskubus is een online database (intranet Stad Gent) van de bevolking. Het zijn multidimensionale en dynamische tabellen die een ambtenaar zelf kan bewerken door selecties te maken, door andere variabelen in de tabel te zetten, door in te zoomen op details, door meerdere variabelen te combineren in rijen en/of kolommen enz...

De aangegeven bevolkingsaantallen betreft steeds de situatie op 31/12 van het jaar.

Budgetstandaard

Doorgaans begint deze methode met de opstelling van een lijst of ‘korf’ van noodzakelijke goederen en diensten. Per ‘item’ (artikel of dienst) wordt een prijs vastgesteld. De vermenigvuldiging van aantal of hoeveelheid met de prijs levert een bedrag op per onderdeel van het budget, en de optelling van deze bedragen resulteert in het totaal budget.

Storms en Van den Bosch hebben voor de berekening van hun budgetstandaarden drie criteria gehanteerd die richtinggevend waren bij het bepalen van de aard, de hoeveelheid en de prijs van deze goederen en diensten. Ten eerste moeten ze in staat zijn een gezonde leefstijl aan te houden. Ten tweede moeten ze personen in staat stellen autonome keuzes te maken over de invulling van hun verschillende maatschappelijke rollen en ten derde moeten ze aanvaard worden door hen die ervan moeten leven.

M.a.w. er is getracht om niet alleen rekening te houden met de klassieke productcategorieën zoals voeding, kleding, huishoudgoederen enz..., maar ook met de fundamentele behoeften die vervuld moeten zijn opdat mensen minimaal maar menswaardig kunnen participeren in onze samenleving.

Bruto geboortecijfer

Dit is het aantal levendgeborenen per 1000 personen per jaar.

Bruto sterftecijfer

Dit is het jaarlijks aantal sterfgevallen per 1000 personen.

CAW

Centrum Algemeen Welzijnswerk.

Centrumsteden

In het Vlaamse Gewest worden 13 centrumsteden onderscheiden. Deze steden liggen volgens het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen in een grootstedelijk of regionaal stedelijk gebied. Het begrip ‘centrumstad’ is geen aanduiding voor de steden met de meeste inwoners. Een centrumstad oefent een centrale functie uit voor zijn omgeving, onder andere op het vlak van werkgelegenheid, verzorging, onderwijs, cultuur en ontspanning. De 13 centrumsteden die door de Vlaamse overheid zijn aangeduid in het kader van haar stedenbeleid zijn Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, en Turnhout. Iedere stad heeft uiteraard zijn eigen kenmerken.²⁰

In het Indicatoren rapport Armoede wordt er, daar waar opportuun, ingezoomd op volgende 4 centrumsteden: Antwerpen, Gent, Kortrijk en Leuven. Het betreffen 4 studentensteden, maar met verschillende schaalgrootte.

Dakloosheid

Bij dakloosheid gaat het over iemand die niet over een eigen woongelegenheden beschikt, die niet de middelen heeft om op eigen kracht hiervoor te zorgen en die dus geen verblijfplaats heeft

Dringende Medische Hulp

Vreemdelingen die geen wettig verblijfsstatuut (meer) hebben, hebben geen recht meer op volledig maatschappelijke dienstverlening (leefloon of levensminimum). Zij hebben wel recht op de vergoeding van “dringende medische hulp”. Deze omvatten een vergoeding bij:

- Medische zorgen van zowel preventieve als curatieve aard; ook nazorg kan hieronder worden opgenomen.
- Deze medische hulp mag zowel ambulante (bv. Door huisarts of kinesist) als in een verplegingsinstelling (bv. Ziekenhuis) worden gegeven
- Kosten van voeding, kleding en huisvesting niet onder dringende medische hulp vallen.

Het OCMW betaalt de kosten van de dringende medische hulp terug.

Etnisch-Culturele Minderheden (ECM)²¹

Alle personen die niet de Belgische nationaliteit hebben, ingeschreven in het bevolkingsregister van de stad met uitzondering:

- Onderdanen van de lidstaten van de Europese Unie (15)
- Onderdanen van Andorra, Australië, Canada, Hong Kong, IJsland, Japan, Liechtenstein, Malta, Monaco, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, San Marino, VSA, Zwitserland

Ook alle personen van vreemde origine uit het bevolkingsregister die na 1 januari 1985 de Belgische nationaliteit hebben verkregen, behoren tot ECM, uitgezonderd diegenen met een vorige nationaliteit uit bovenstaande uitzonderingslijst.

Ook alle personen ingeschreven in het wachtregister behoren tot de ECM.

EU-SILC

EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions) is een enquête naar inkomens en levensomstandigheden en een belangrijk instrument om zowel op Belgisch als op Europees niveau armoede en sociale uitsluiting in kaart te brengen. Sinds 2004 is wettelijk vastgelegd dat jaarlijks in alle Europese landen vergelijkbare

²⁰ Definitie: Vlaamse Gewest, APS, Vlaamse statistieken, strategisch management en surveyonderzoek, http://aps.vlaanderen.be/statistiek/dossiers2004-06_stedelijke-omgeving.htm

²¹ Definitie Integratiedienst, Stad Gent (Departement Bevolking en Welzijn)

en actuele transversale en longitudinale gegevens over de inkomens en het niveau van de structuur van de armoede en sociale uitsluiting op nationaal en Europees niveau wordt gepubliceerd. SILC richt zich enkel op private huishoudens. Aan de hand van SILC wordt het armoederisico berekend.

Equivalent inkomen

Wordt gedefinieerd als het totaal beschikbaar inkomen van het huishouden gedeeld door zijn "equivalente omvang" om rekening te houden met de omvang en de samenstelling van het huishouden. Op die manier kan het inkomen van een koppel met twee kinderen vergeleken worden met het inkomen van een alleenstaande.²²

²² Bron: NAPIncl 2005-2006, Indicatoren

Fiscaal inkomen

Het fiscaal inkomen is het totale netto belastbaar inkomen. Deze laatste bestaat uit alle netto inkomsten min de aftrekbare uitgaven. Het geheel van netto inkomsten is de som van alle netto inkomsten uit de categorieën inkomsten van onroerende goederen, inkomsten en opbrengsten van roerende goederen en kapitalen, bedrijfsinkomsten en diverse inkomsten. De gegevens aangaande fiscaal inkomen zijn gebaseerd op de fiscale statistieken. De statistieken zijn gebaseerd op inkomens die op het kohier werden ingeschreven. Een nadeel van de fiscale statistieken is dat de gene die geen aangifte moeten doen er niet in zijn opgenomen. Een ander probleem is dat de inkomenseenheid de fiscale aangifte is, en niet het huishouden. Gehuwden en wettelijk samenwonenden hebben samen één aangifte voor hun belastbaar inkomen, in tegenstelling tot feitelijk samenwonenden, die elk afzonderlijk een belastingaangifte doorgeven.

Fiscaal inkomen beneden de kritische grens

Aandeel inkomens van alleenstaanden onder de 60 % van het mediaaninkomen.

Geletterdheid

De basisvaardigheden van de bevolking vormen een belangrijke parameter in de competitiviteit van een land. Vroeger moest men zich tevreden stellen met scholingsgraad als maatstaf. Nu is de aandacht meer gericht op wat mensen echt kennen en kunnen in de alledaagse werkelijkheid. De IALS (International Adult Literacy Survey) gebruikt deze basisvaardigheden als uitgangspunt.

Personen bevatten voldoende leer- en schrijfvaardigheid die noodzakelijk zijn ten behoeve van de eigen ontwikkeling en die van hun gemeenschap.

Gewaarbord inkomen voor bejaarden (GIB)

GIB is een soort leefloon dat wordt toegekend vanaf de leeftijd van 65 jaar. De voorwaarden om van dit inkomen te kunnen genieten zijn vrijwel dezelfde als die voor leefloon. Iedere toekenning wordt voorafgegaan door een onderzoek naar bestaansmiddelen. Gewaarborgd inkomen voor bejaarden is vervangen door Inkomensgarantie voor Ouderen. Het betreft statistieken op 1 januari van ieder jaar. Het betreft een administratieve registratie door de Rijksdienst voor Pensioenen.

Gezinsverdunning

Dit is de daling van het aantal personen per huishouden.

Grijze druk

De grijze druk geeft een indruk van het aantal 'ouderen/senioren' (in principe niet werkend) dat moet worden onderhouden door de productiviteit van het in werkende deel van de bevolking.

Gezondheidsenquête in België door Interview

Enquête met als doel het:

1. Identificeren van gezondheidsprioriteiten
2. Beschrijven van de gezondheid en de gezondheidsnoden van de bevolking
3. Schatten van prevalentie en verdeling van gezondheidsindicatoren
4. Analyseren van sociale (on)gelijkheid in gezondheid en in de toegang tot gezondheidsdiensten
5. Bestuderen van het gebruik van gezondheidszorgen en zijn determinanten
6. Vaststellen van mogelijke trends in de gezondheidstoestand van de bevolking

Huishouden

Het huishouden bestaat (1) uit een persoon die gewoonlijk alleen leeft, ofwel (2) uit twee of meer personen, al dan niet met elkaar verwant, die gewoonlijk in dezelfde woning wonen en er samenleven. Het aantal huishoudens wordt geteld o.b.v. van registratie in het Rijksregister, het geeft dikwijls niet de feitelijke situatie weer.

Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)

De inkomensgarantie voor ouderen is een financiële hulp voor ouderen (65 plus) die niet over voldoende middelen beschikken. Het is een minimuminkomen dat de overheid verstrekt. De inkomensgarantie kan worden toegekend vanaf de leeftijd van 65 jaar. Om in aanmerking te komen, moet je daadwerkelijk in België wonen. Het zijn statistieken op 1 januari van ieder jaar, bijgehouden door de Rijksdienst voor Pensioenen.

Interfederale Armoedebaarometer

Dit instrument heeft als voornaamste doel om het verschijnsel armoede beter bekend te maken in België. De Armoedebaarometer toont aan hoe wijdverspreid armoede is en verduidelijkt enkele essentiële kenmerken ervan.

Het instrument heeft als doel om jaarlijks op inter-federaal niveau te meten hoe het land evolueert inzake armoede.

De armoedebaarometer is opgebouwd rond vijftien indicatoren die de verschillende facetten van armoede en sociale onzekerheid meten: inkomsten en schulden, gezondheidszorg, werk, onderwijs, huisvesting, niet-monetaire deelname,....

Kind en Gezin: toetsingscriteria kansarme gezinnen

1. Beschikbaar maandinkomen

Onregelmatig maandinkomen, beschikbaar inkomen (min schulden) lager dan bedrag leefloon, leven van werkloosheidsuitkering en/of leefloon. Bedrag leefloon voor gezin met kinderen € 834, 14 (al dan niet alleenstaande ouder).

We maken geen onderscheid naar het aantal kinderen ten laste en houden geen rekening met de kinderbijslag.

2. Opleiding ouders

Lager Onderwijs, Beroepsonderwijs, Buitengewoon Onderwijs, niet beëindigd lager secundair onderwijs en/of analfaabeet.

3. Arbeidsituatie ouders

Precaire tewerkstelling, werkloosheid van beide ouders of van de alleenstaande ouder en/of werkzaam in beschutte werkplaats.

4. Laag stimulatieniveau

Laag stimulatieniveau kinderen, niet of onregelmatig volgen van kleuteronderwijs en/of moeilijkheden verzorging kinderen.

5. Huisvesting

Verkrotte, ongezonde en/of onveilige woning; te klein en/of te weinig nutsvoorzieningen.

6. Gezondheid

Zwakke gezondheid van de gezinsleden, gebrek aan kennis en deelname aan de gezondheidszorg, chronische ziektes en/of handicaps in het gezin.

(Bron: Kind en Gezin)

Leefbaarheidsonderzoek

Het Leefbaarheidsonderzoek ging in 2003 en in 2006 na hoe leefbaar de Gentenaars de buurt vinden waarin ze wonen. Daarbij is een representatief staal van de Gentse bevolking in de leeftijdscategorie 10-79 jaar ondervraagd.

Het onderzoek beschrijft verschillende facetten van leefbaarheid. Dit gaat om de woningkwaliteit, kwaliteit van de woonomgeving, veiligheid, aanwezigheid van voorzieningen (winkel, bank, postkantoor...), kwaliteit van de sociale relaties, de mate van buurtbinding en de relatie tot de Stad inzake buurtaangelegenheden.

In deze publicatie wordt gerefereerd naar Leefbaarheidsonderzoek 2003 en 2006. Statistische significantie voor de resultaten van 2003, 2006 en 2010 zijn pas mogelijk bij de publicatie van de derde editie van het Leefbaarheidsonderzoek (2010).

Leefloon

Mensen kunnen door onvoorziene omstandigheden (faillissement, ziekte, ontslag, familiale problemen,...) financieel in moeilijkheden komen en aan de rand van armoede komen te staan. Het leefloon (vroegere bestaansminimum) is in zo gevallen de allerlaatste reddingsboei. Het betreft een financiële bijdrage. Het wordt uitgekeerd door het OCMW en moet er voor zorgen dat deze kwetsbare mensen maatschappelijk geïntegreerd blijven. Het leefloon is één van manieren van sociale bijstand binnen de regeling Recht op Maatschappelijke Integratie (RMI). Naast het leefloon kan RMI ook ingevuld worden via een tewerkstellingsmaatregel met tussenkomst van het OCMW.

Levensminimum

Vreemdelingen die een asielaanvraag ingediend hebben of ingeschreven zijn in het vreemdelingenregister, hebben geen recht op RMI, maar kunnen een beroep doen op het Recht op Maatschappelijke Hulp (RMH). RMH kan verschillende vormen aannemen: financiële steun, een tewerkstellingsmaatregel en/of medische hulp. De financiële steun wordt in dit geval ook wel eens levensminimum genoemd. De bedragen van een levensminimum zijn dezelfde als die van het leefloon.

Mediaan inkomen

Het inkomen van de aangifte die zich in het midden van de reeks bevindt, na rangschikking van de aangiften volgens toenemend inkomen.

Daar de inkomensverdeling erg scheef is, is het mediaaninkomen een betere indicatie voor het doorsnee welvaartsniveau dan het gemiddeld inkomen.

Medische kaart

OCMW onderzoekt of personen zonder wettig verblijf in aanmerking komen voor een medische kaart. Met deze medische kaart kan de persoon vervolgens bij de apotheek en zorgverstrekkers terecht voor dringende medische zorgen.

Migrant

Een persoon die emigreert of immigrereert en op die manier van officiële verblijfplaats verandert

Migratiesaldo, verhuissaldo

Het migratiesaldo is het verschil tussen het aantal ingeweken (geïmmigreerde) en uitgeweken (geëmigreerde) personen. Een gebied met een positief migratiesaldo heeft meer inwijkelingen dan uitwijkelingen en vertoont dus een "vestigingsoverschot". Een negatief migratiesaldo betekent dat er meer mensen het gebied, de stad verlaten dan er nieuwe mensen zich komen vestigen.

Migreren, migratie

In de omgangstaal wordt het woord "migreren" meestal geassocieerd met vreemdelingen uit het buitenland die in België komen wonen of met mensen die uit België vertrekken om zich 'elders' in het buitenland te vestigen.

De term 'migreren' (migratie) heeft echter een bredere, meer algemene betekenis: verhuizen naar een nieuwe officiële verblijfplaats.

NAPIncl

Nationaal Actieplan Sociale Inclusie. NAPIncl is een onderdeel van het Strategisch Rapport over de sociale bescherming en insluiting dat gecoördineerd wordt door de FOD Sociale Zekerheid en dat de federale maatregelen verzamelt die voorzien zijn op het vlak van sociale insluiting, gezondheidszorg en pensioenen.

Het laatste NAPIncl (NAPIncl 2008-2010) geeft een overzicht van de maatregelen die tijdens de periode 2008-2010 zullen uitgevoerd worden in het kader van de Open Methode van Coördinatie.

Natuurlijke groei

De natuurlijke groei (ook natuurlijke bevolkingsgroei of natuurlijk saldo) is het verschil tussen het aantal geboorten en het aantal sterfgevallen. Bij een positieve natuurlijke groei overstijgen de geboorten de sterften, en neemt de bevolking toe. Bij een negatief natuurlijke groei zijn er meer sterften dan geboorten.

Netto groei of netto bevolkingsgroei

De netto groei is de som van de natuurlijke groei en het migratiesaldo.

Niet-Belgen

Niet-Belgen zijn alle mensen die een andere nationaliteit hebben dan ‘Belg’ zijn en die zo in het rijksregister zijn ingeschreven.

VDAB heeft een categorie “origine” opgemaakt.

Vanaf de cijfers over januari 2007 is de indeling naar origine gebaseerd op de huidige en de vorige nationaliteit.

Allochtone werkzoekenden worden statistisch gedefinieerd als werkzoekenden die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen. De VDAB krijgt deze gegevens uit het Rijksregister. Hierdoor kunnen nieuwe Belgen met een vorige nationaliteit uit een niet EU-land als “allochtoon” gedetecteerd worden.

Er wordt een indeling gemaakt in nwwz met autochtone en allochtone origine.

De autochtone nwwz worden verder opgedeeld in EU-15, EU-12 en EVA.

EU-15: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden.

EU-12 (toetreding na 2004): Bulgarije, Cyprus*, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta*, Polen, Roemenië, Slovenië, Slowakije en Tsjechië. (voor 2007 werden Malta en Cyprus bij de EU-15 geteld. Dit was afgestemd op de toenmalige indeling naar nationaliteit waarbij gekeken werd naar de arbeidskaartverplichting.)

EVA: IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland. De EVA is de Europese Vrijhandelsassociatie, een samenwerkingsverband tussen voornoemde landen (beter bekend onder de Engelstalige afkorting EFTA).

De allochtone nwwz worden per continent opgedeeld.

Behalve bij de EVA-landen en de overige landen (incl. Oceanië) wordt telkens de top drie met de meest voorkomende origine weergegeven.

De manier van indelen volgens nationaliteit of origine is voortaan identiek.

Voor 2007 was de indeling naar origine gebaseerd op nationaliteit, de vrijwillige registratie als allochtoon en door de studiedienst ontwikkeld naamsherkeningsprogramma. Hierdoor kon een groot deel van de werkzoekenden met een Belgische nationaliteit toch als “allochtoon” gedetecteerd worden.

NWWZ

De RVA telt het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVW) in de loop van de laatste maand van ieder kwartaal. Het gaat meer bepaald om een telling in fysieke eenheden, met andere woorden om een telling van de effectief betaalde uitkeringen in de loop van de laatste maand van het betreffende kwartaal. De RVA telt het aantal UVW's naar werkloosheidsduur, nationaliteit, gewest van de woonplaats en geslacht. De cijfers omtrent de UVW's maken een vergelijking tussen de gewesten mogelijk.

De niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) worden geteld bij de VDAB.

De niet-werkende werkzoekenden omvatten vier categorieën: (1) de werkzoekenden met een werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA), (2) de werkzoekenden in wachttijd, (3) de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en (4) andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden. De VDAB telt op het einde van elke maand het aantal NWWZ naar werkloosheidsduur, nationaliteit, etniciteit, onderwijsniveau, leeftijd en geslacht. Deze statistieken zijn te vinden op de website van de VDAB (ARVASTAT).

NWWZ - definitie allochtoon

Vanaf de cijfers over januari 2007 is de VDAB indeling naar origine gebaseerd op de huidige en de vorige nationaliteit. Allochtone werkzoekenden worden gedefinieerd als werkzoekenden die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen. De VDAB krijgt deze gegevens uit het Rijksregister. Hierdoor kunnen nieuwe Belgen met een vorige nationaliteit uit een niet EU-land als “allochtoon” gedetecteerd worden.

Vóór 2007 was de indeling naar origine gebaseerd op nationaliteit, de vrijwillige registratie als allochtoon en een door de studiedienst ontwikkeld naamsherkeningsprogramma. Hierdoor kon een groot deel van de werkzoekenden met een Belgische

nationaliteit toch als “allochtoon” gedetecteerd worden. Het ontwikkelde naamherkenningsprogramma detecteerde echter enkel Maghrebijnse (Marokko, Algerije en Tunesië) en Turkse namen. NWWZ met een andere origine konden enkel via vrijwillige registratie geïdentificeerd worden. Doordat vanaf 2007 van alle NWWZ de voormalige nationaliteit gekend is (indien van toepassing), zijn er sindsdien heel wat NWWZ (meestal nieuwe Belgen) vanuit de (voormalige) categorie EU-17 verschoven naar de (nieuwe) categorie EU-12 of naar de allochtonen.

Overlevingspensioen

Het overlevingspensioen wordt aan weduwen of weduwnaars toegekend naargelang het beroepsverleden van de overleden echtgenoot. De toekenningsvoorwaarden berusten op de leeftijd van de overlevende echtgenoot, de duur van het huwelijk of de uit het huwelijk gesproten kinderen, de verblijfplaats of nog het uitoefenen van den beroepsbezigheid in hoofde van de begunstigde.

OMNIO

Personen met een laag gezinsinkomen kunnen het Omnio-statuut krijgen. Hierdoor hebben ze onder meer recht op een hogere terugbetaling van hun ziektekosten. OMNIO is bedoeld voor arbeiders, bedienden, zelfstandigen, werklozen, zieken,... met een moeilijke financiële gezinssituatie. Dit statuut bestaat sinds 1 juli 2007. De voordelen worden gekoppeld aan het inkomen, ongeacht de inkomensbron (in tegenstelling tot het WIGW-statuut).

De indicator over voorkeursregeling in de gezondheidszorg is relevant voor de strijd tegen materiële armoede en inkomensongelijkheid.

Vanuit armoedebelief en wetenschappelijk onderzoek in het kader van armoede, geeft de statistiek zicht op het totaal aantal personen en hun eventuele hoedanigheid, leeftijd, geslacht,... dat over een relatief laag inkomen beschikt. De statistiek, als administratieve registratie, kan vergeleken worden met de statistieken over het aantal individuen dat onder de relatieve armoededrempel leeft van 60 % van het mediaan inkomen.

Ongekwalficeerde uitstroom

Wetenschappelijke term voor jongeren die het onderwijs verlaten zonder diploma. Er bestaan meerdere definities aangaande ongekwalificeerde uitstroom, gezien er steeds wordt gerefereerd naar een diploma. Afhankelijk van het type diploma, kan men verschillende definities aanmaken.

In deze studie gaat het om het aandeel 18 tot 24 jarigen die de derde graad secundair onderwijs niet hebben voltooid en in de referentieperiode van 4 weken geen opleiding hebben gevolgd. Onder de houders van ten hoogste een diploma lager secundair onderwijs wordt iedereen verstaan die geen diploma ASO, KSO, TSO van de derde graad van het voltijds secundair onderwijs of geen getuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad voltijds gewoon BSO heeft behaald, of de equivalenten op Europees niveau.

Opleiding (vorming) wordt ruim opgevat en omvat zowel een opleiding in het reguliere onderwijs als erbuiten. De aard van de opleiding speelt geen rol. Het hoeft dus niet noodzakelijk over beroepsgerichte opleidingen te gaan.

Rijksregister

Het Rijksregister is een computerbestand dat wordt beheerd in real-time; ieder persoon in het bestand krijgt een uniek nummer. Gegevens uit de bevolkingsregisters over al de burgers die in het land verblijven, worden erin samengebracht: geboorten, overlijdens, wijzigingen van verblijfplaats, maar ook huwelijken, enz., alsook bepaalde eigenschappen zoals nationaliteit en geboortedatum.

Sinds 1988 worden de officiële bevolkingscijfers berekend op basis van de gegevens van het Rijksregister.

Schoolse vertraging of schoolachterstand

Schoolse vertraging is de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van een zelfde geboortjaar. Bij schoolse vertraging beschouwt men binnen een bepaald leerjaar enerzijds het aantal leerlingen van een bepaalde generatie dat normaal gevorderd is (aangevuld met de leerlingen met voorsprong uit

volgende generaties) en anderzijds het aantal leerlingen met achterstand uit vorige generaties. Die groepen samen vormen immers 100 %.

Sociale huisvesting

Sociale huisvesting omvat alle niet private huisvesting. Sociale huisvesting is geen collectieve huisvesting (vb. rusthuizen, klooster,...). Daarin zijn zowel de gegevens van de Gentse erkende vennootschappen van de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij (VHM), als de gegevens betreffende de woningen van Stad en OCMW.

SVR (Studiedienst Vlaamse Regering)

Studiedienst Vlaamse Regering verricht wetenschappelijk onderbouwde en op onafhankelijke wijze onderzoek over demografische, sociaalmaatschappelijke en macro-economische thema's, vertrekkende vanuit een beleidsrelevante vraagstelling. De Studiedienst heeft tevens een coördinerende rol op het gebied van monitoring van het algemeen Vlaams Beleid en de externe omgeving (indicatoren).

De SVR ondersteunt de Vlaamse Regering en haar diensten als ze vragen hebben over methoden en technieken van statistiek, surveyonderzoek, monitoring, toekomstverkenning en beleidsevaluatieonderzoek. De Studiedienst is eveneens de draaischijf voor vraag en aanbod van openbare statistieken over Vlaanderen.

Stadsmonitor

Stadsmonitor is een uitgave van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, tot stand gekomen via een samenwerking tussen het team Stedenbeleid en de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR). Deze monitor is een meet- en leerinstrument dat de discussie over zowel het lokale als het Vlaamse stedenbeleid helpt onderbouwen. Aan de hand van een resem omgevingsindicatoren, waaronder subjectieve, biedt de Stadsmonitor waardevolle informatie over de evoluties in steden en worden de pijnpunten en opportuniteiten zichtbaar die het toekomstig beleid kunnen helpen bepalen en aansturen.

Subjectieve gezondheid

Subjectieve gezondheid wordt gemeten aan de hand van een vragenlijst/het stellen van vragen aan een representatieve steekproef van de bevolking. De respondent geeft aan hoe hij zijn algemene gezondheidstoestand ervaart. O.b.v. van deze antwoorden wordt de 'subjectieve gezondheid' berekend.

Subjectieve inkomensbeleving

Deze wordt bekomen op basis van een bevraging bij een representatief staal van de bevolking. De subjectieve inkomensbeleving wordt vergeleken met de objectieve inkomensbeleving, welke het effectieve inkomen is van de persoon/huishouden. Bij subjectieve inkomensbeleving wordt gepeild in welke mate een persoon/huishouden met zijn inkomen "de eindjes aan elkaar kan knopen" of wordt gevraagd naar de bevinding of men een betere of slechtere economische situatie heeft dan familie/vrienden/kenissen.

Tienerzwangerschap

Er wordt over tienerzwangerschap gesproken bij zwangerschap bij vrouwen jonger dan 20 jaar.

Titularissen met voorkeursregeling in de ziekteverzekering

Het betreft de statistiek van het aantal personen, dat omwille van een relatief laag inkomen een voorkeursregeling geniet in de ziekteverzekering. De cijfergegevens worden ter beschikking gesteld door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ). Er wordt vanaf 2005 onderscheid gemaakt tussen titularissen (zij die het recht openen) en hun personen ten laste. De som van de twee geeft het volledig aantal personen dat geniet van de voorkeursregeling in de ziekteverzekering. Voordien bevat de statistiek enkel de titularissen.

In grote lijnen hebben de volgende categorieën recht op een verhoogde tussenkomst in de terugbetaling van hun medische kosten binnen de ziekteverzekering:

1. Weduwnaars en weduwen, invaliden, gepensioneerden en (volle) wezen (m.a.w. de oude WIGW-categorieën) en hun personen ten laste

2. Gerechtigden op een leefloon en personen die steun ontvangen van een OCMW die geheel of gedeeltelijk ten laste wordt genomen door de federale staat en hun personen ten laste
3. Gerechtigden op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden of die het recht op rentebijslag behouden of op de inkomensgarantie voor ouderen en hun personen ten laste
4. Gerechtigden aan wie een tegemoetkoming aan gehandicapten wordt verleend en hun personen ten laste
5. Kinderen die recht hebben op verhoogde kinderbijslag (regeling loonarbeiders en zelfstandigen) en hun eventuele personen ten laste
6. Gerechtigden die ten minste 50 jaar zijn en sinds tenminste één jaar de hoedanigheid van volledig werkloze hebben als bedoeld in de werkloosheidsreglementering en hun personen ten laste
7. Gerechtigden en hun personen ten laste die via de Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden en de Dienst Overzeese Sociale Zekerheid genieten van de voorkeursregeling.
8. Alle gezinnen met een inkomen onder het grensbedrag.

Er is wel een strenge inkomensvoorwaarde: het recht kan pas toegekend worden voor zover het belastbare bruto gezinsinkomen op jaarbasis van het jaar voordien het bedrag van 14.057,18 euro (01/01/2008) voor de gerechtigde (titularis), verhoogd met 2.602,36 euro (01/01/2008) voor elke persoon ten laste, niet overschrijdt.²³ Deze laatste komt overeen met het sinds 2007 bestaande Omnio – statuut (zie infra)

²³ Bron : Vlaamse Gemeenschap, SVR, Meta-datafiche <http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereksen/3155.htm>

Thuisloosheid

Een problematiek van een groep mensen waarbij ten gevolge van een aftakelingsproces de noodzakelijke ankerpunten met de samenleving werden verbroken. Daardoor zijn ze beland in een toestand van persoonlijke, relationele en maatschappelijke kwetsbaarheid. Thuisloosheid uit zich vooral in het ontbreken van een woonst, van werk, van bestaansmiddelen en van relationele verbanden, waardoor de thuisloze meestal niet meer in staat is zich verder zelfstandig te handhaven in de samenleving. Thuisloosheid is meer dan enkel een woonprobleem.

Vlaamse Wooncode

De Vlaamse Wooncode kan worden gezien als de grondwet voor het woonbeleid in Vlaanderen. Ze geeft immers het kader van het woonbeleid. Het centrale uitgangspunt van de Vlaamse Wooncode is het recht op een behoorlijke huisvesting voor iedere burger. Het uiteindelijke doel is de verwezenlijking van dit recht door de beschikbaarheid van aangepaste woningen, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en woonzekerheid.

Vergrijzing

Proces van groeiend aandeel van ouderen in de bevolking. De leeftijdsgroep ‘ouderen’ kan divers bepaald worden. Vaak gebruikt men de 60-plussers (60 en ouder) of de 65-plussers (65 en ouder).

Wachtregister

Het Rijksregister bestaat uit het Bevolkingsregister en Wachtregister. In het wachtregister worden vreemdelingen ingeschreven die zich vluchteling verklaren of die vragen om als vluchteling te worden erkend. In feite betreft het dus de nog niet erkende asielzoekers.

Werkintensiteit van het huishouden

Is een indicator die gemeten wordt op basis van de EU-SILC bevraging. Deze indicator meet de verhouding van het aantal gewerkte maanden (van alle leden van het huishouden in de leeftijdscategorie 16-64 jaar) op het aantal werkbare maanden. Zo kan men de invloed nagaan van het aantal gewerkte maanden van het huishouden op het armoederisico.²⁴

²⁴ http://www.armoedebestrijding.be/cijfers_aantal_armen.htm

Werkloosheid bij kansengroepen.

De aandacht voor laaggeschoolde werklozen en allochtone werklozen wordt bepaald door de combinatie van twee kenmerken die risicoverhogend werken voor armoede: laaggeschoold zijn en werkloos zijn, en allochtoon (ECM) zijn en werkloos zijn. Vanuit

deze inhoudelijke argumentatie worden deze twee kansgroepen weerhouden in de eindselectie.

Voor de andere kansgroepen gaat het om 1 kenmerk dat een verhoogd risico op armoede met zich meebrengt.

De aandacht voor langdurig werklozen wordt ingegeven door een afname van kansen op arbeidsmarktreïntegratie en dus impliciet ook een verhoogde kans op armoede.

De aandacht voor jongerenwerkloosheid wordt beargumenteerd vanuit het overgangsproces van onderwijs naar arbeidsmarkt dat vaak als lang en precair wordt beschreven. De eerste stappen op de arbeidsmarkt kunnen in sterke mate de verdere arbeidsloopbaan en –kansen bepalen, evengoed de kans om al dan niet in armoede verzeild te geraken. (Jaarboek Armoede 2008)

Voor het arbeidsmarktbeleid (zie beleidsbrieven werk op www.werk.be) zijn de kansgroepen, naast kortgeschoolden (of laaggeschoolden) en alloctonen, ook nog 50-plussers en personen met een arbeidshandicap.

Argumentatie om een selectie te maken uit deze vier kansgroepen wordt gezocht in de realiteit van de Gentse werklozen (NWWZ) en de samenstelling ervan (08/2009-maandcijfer). Met een totaal aantal werklozen van 14.594, zijn er

- 5.951 langdurig werklozen (waarvan 3.259 laaggeschoold; rest: 2.692)
- 3.318 jonger dan 25 jaar (waarvan 1.687 laaggeschoold; rest: 1.631)
- 2.277 ouder dan 50 jaar (waarvan 1.259 laaggeschoold; rest: 1.018)
- 1.783 personen met arbeidshandicap (waarvan 1.397 laaggeschoold; rest: 386)

Het selectie criterium wordt gesteld op 'meer dan 10% van de NWWZ', wat maakt dat de groepen langdurig werklozen en jonge werklozen toegevoegd worden aan de groepen laaggeschoolde werklozen en alloctone werklozen.

Werkzaamheidsgraad

De werkzaamheidsgraad meet het aandeel werkenden in de beroepsbevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar). Onder 'werkenden' verstaan we iedereen die in een bepaalde referentieweek minstens één uur betaalde arbeid heeft verricht (definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie). De "werkenden" wordt gemeten aan de hand van de Enquête naar Arbeidskrachten (FOD Economie – ADSEI).

Er zijn verschillen met betrekking tot de afbakening van arbeidsleeftijd, uitgaande van de Belgische realiteit is dat 18-64 jaar, voor internationale vergelijkingen wordt evenwel 15-64 jaar gebruikt. Afgaande op de leeftijdscategorieën in de tabellen is gekozen voor de internationale standaard.

Het Steunpunt WSE gebruikt de categorie 15-64 jaar.

Verouderingsindex

Verouderingsindex is de verhouding van het aantal ouderen (65plussers) op het aantal jongeren (0 tot 19 jaar).

De verouderingsindex laat in het bijzonder toe de evolutie van het aantal ouderen ten opzichte van het aantal jongeren te kwantificeren en de ontgroening- en vergrijzingstendens precies te becijferen.

VRIND

VRIND staat voor Vlaamse Regionale Indicatoren en is een publicatie van de Studiedienst Vlaamse Regering. Sinds 1994 schetst VRIND aan de hand van talrijke beleids- en omgevingsindicatoren een zo volledig mogelijk beeld van de Vlaamse samenleving.

Zigeuners

Voyageurs stammen af van de autochtoon trekkende bevolking: mensen die voortdurend rondtrokken en onderweg de kost verdienden met allerlei ambulante activiteiten. Ze spreken Nederlands, maar gebruiken soms nog Bargoense woorden.

De Manoesjen kwamen in de 15de eeuw naar onze streken. Door de eeuwen heen integreerden ze zich gedeeltelijk in de omgeving en de maatschappij rondom hen. Ze spreken Manoesj en Nederlands.

De Roms kwamen eind 19de – begin 20ste eeuw naar hier vanuit Oost-Europa. Ze vallen op door hun traditionele levenswijze en kledij. Ze trekken rond van voorjaar tot najaar in familiegroepen. Hun eerste taal is het Romanés, een taal verwant aan het Manoesj. Hun tweede taal is het Frans. Jongeren spreken ook Nederlands.²⁵

Figuren

Figuur 1	Evolutie van de totale bevolking, Gent, 1977-2008	13
Figuur 2	Evolutie van de leeftijdsgroepen 0-19 / 20-64 / 65+, Gent, 1977-2008	13
Figuur 3	Evolutie van de natuurlijke groei, Gent, 1977-2008	14
Figuur 4	Evolutie van de vergrijzing en de verwitting, Gent, 1996-2008	15
Figuur 5	Percentage van de alleenstaanden in de 13 centrumsteden, 1997-2008	17
Figuur 6	Evolutie van de alleenstaanden versus de gehuwden/samenwonenden, Gent, 1999-2008	17
Figuur 7	Bevolkingspiramide van de Belgen en de niet-Belgen, Gent, 31/12/2008	19
Figuur 8	Verdeling van de niet-Belgische bevolking, Gent, 2008	19
Figuur 9	Evolutie van het bruto-geboorte en het bruto-sterftecijfer bij Belgen en niet-Belgen, Gent, 1990-2008	20
Figuur 10	Evolutie van de natuurlijke groei bij Belgen en niet-Belgen, Gent, 1990-2008	20
Figuur 11	Etnisch-culturele minderheden, per 1.000 inwoners, Gent, 2001-2008 (31/12)	21
Figuur 12	Totalen van de budgetstandaard en vergelijking met de SILC-armoedenorm en met het wettelijk minimum	24
Figuur 13	Werkzaamheidsgraad vrouwen in Gent	25
Figuur 14	Werkzaamheidsgraad mannen in Gent	25
Figuur 15	Evolutie van het aantal werkzoekenden (werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WUZA) + Andere), Gent, Antwerpen, Leuven, Kortrijk, 1999-2009	29
Figuur 16	De werkloosheidsgraad, 4 centrumsteden, 1997-2007	29
Figuur 17	Evolutie van het aandeel werkloze jongeren op het totaal van de werkzoekenden, Gent, Antwerpen, Leuven, Kortrijk, 1999-2009	30
Figuur 18	Evolutie van het aandeel werkloze laaggeschoolden op het totaal van de werkzoekenden, Gent, Antwerpen, Leuven, Kortrijk, 1999-2009	30
Figuur 19	Evolutie van het aandeel langdurig werklozen (minstens 2 jaar) op het totaal van de werkzoekenden, Gent, Antwerpen, Leuven en Kortrijk, 1999-2009	31
Figuur 20	Werkloosheidsgraad volgens herkomst, Gent, 2007-2009 (31/03)	31
Figuur 21	Evolutie van aantal leefloners (per 1000 inwoners), 4 centrumsteden, 2003-2007	32
Figuur 22	Aandeel gerechtigden op een GB en IGO per 1000 inwoners, vanaf 65 jaar, 4 centrumsteden, 2002-2007	34
Figuur 23	Evolutie van het aantal gerechtigden op het GIB en het IGO in Vlaanderen	34
Figuur 24	Evolutie van het aantal gerechtigden op het IGO in 4 centrumsteden	35
Figuur 25	Evolutie van het aantal gerechtigden op het GIB in 4 centrumsteden	35
Figuur 26	Aandeel (%) inwoners dat recht heeft op de voorkeursregeling in de ziekteverzekering, 4 centrumsteden, 2005-2008	36
Figuur 27	Percentage alleenstaanden, Gent, 1997-2008	60
Figuur 28	Percentage alleenstaande ouders, Gent, 1997-2006	60
Figuur 29	ECM per duizend inwoners, Gent, 2001-2008	60
Figuur 30	Fiscale inkomens beneden de kritische grens (alleenstaanden), Gent, 2000, 2002-2004, 2006	62
Figuur 31	Werkloosheidsgraad bij laaggeschoolden, Gent, 2007-2009. De verhouding van laaggeschoolde NWWZ (31/3) tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64j) (31/12)	62
Figuur 32	Werkloosheidsgraad bij jongeren, Gent, 2007-2009. De verhouding van NWWZ jonger dan 25 jaar (31/3) tot de jongerenbevolking op beroepsactieve leeftijd (18-24j) (31/12)	62
Figuur 33	Werkloosheidsgraad bij langdurig werklozen, Gent, 2007-2009. De verhouding van NWWZ met duur > 2 jaar (31/3) tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64j) (31/12)	63
Figuur 34	Werkloosheidsgraad naar herkomst, Gent, 2007-2009	63
Figuur 35	Aantal leefloners per 1.000 inwoners, Gent, 2005-2008	64
Figuur 36	Aantal gerechtigden op een GIB en IGO (per 1.000 inwoners vanaf 65 jaar), Gent, 2002-2007	64
Figuur 37	Percentage schoolachterstand 5e leerjaar, Gent, schooljaar 2003-2004 / schooljaar 2007-2008	65
Figuur 38	Subjectieve gezondheid: Aandeel van de bevolking dat regelmatig of altijd met een persoonlijk gezondheidsprobleem kampt, Gent, 2003 en 2006	66
Figuur 39	Objectieve psychische gezondheid: Psychisch welbevinden volgens de affectieve balance/scale van Bradburn, Gent, 2003 en 2006	67
Figuur 40	Aantal kandidaat huurders op de wachtlijst per 1.000 inwoners, Gent, 2003-2006	67
Figuur 41	Aantal uithuiszettingen per 1000 inwoners, Gent, 2006-2007	68
Figuur 42	Budget- en schuldhulpverlening bij OCMW en CAW per 1.000 inwoners, Gent, 2007-2008	68

Tabellen

Tabel 1	Grijze druk in 4 centrumsteden en Vlaams Gewest 2000-2008	15
Tabel 2	Percentage van de alleenstaande ouders in de 13 centrumsteden, 1997-2006	18
Tabel 3	De belangrijkste nationaliteiten, Gent, 31/12/2008	19
Tabel 4	Het armoederisico volgens herkomst, België, 2001	21
Tabel 5	Absolute waarde van de armoederisicogrenzen op basis van EU-SILC (inkomens 2006), België, 2009	23
Tabel 6	De gemiddelde en mediane netto belastbare inkomens, Vlaanderen en Gent, 1999-2006	26
Tabel 7	Aandeel laagste en hoogste inkomens, Vlaanderen, 2001-2005	27
Tabel 8	Aandeel laagste en hoogste inkomens, Gent, 2001-2005	27
Tabel 9	Aandeel laagste en hoogste inkomens, Antwerpen, 2001-2005	27
Tabel 10	Aandeel laagste en hoogste inkomens, Kortrijk, 2001-2005	27
Tabel 11	Aandeel laagste en hoogste inkomens, Leuven, 2001-2005	27
Tabel 12	Fiscale inkomens beneden de kritische grens (alleenstaanden), 4 centrumsteden, 2000, 2002, 2000-2004, 2006	28
Tabel 13	Aantal begunstigden van het leefloon en levensminimum per 1000 inwoners, Gent, 2005-2008	32
Tabel 14	Maandbedragen minimumpensioenen	35
Tabel 15	Socio-economisch profiel van thuislozen (in %), 1982-2002-2004-2005-2006-2007, Vlaanderen	38
Tabel 16	Aantal geboortes in kansarme gezinnen, Gent, 1997-2007	41
Tabel 17	Aandeel geboortes in kansarme gezinnen op het totaal aantal geboortes (in %), Gent, 1997-2007	42
Tabel 18	Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs (in %), centrumsteden, 2003-2008	44
Tabel 19	Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs (in %), centrumsteden, 2003-2008	44
Tabel 20	Verhouding aantal sociale woningen op het aantal woningen, Gent, 2006-2008.	52
Tabel 21	Aantal kandidaat huurders van sociale woningen, Gent, 2003-2007	52
Tabel 22	Wachttijden voor toewijzing sociale huurwoning (mediaan), 4 centrumsteden, 2005-2006	52
Tabel 23	Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen (mediaan) 4 centrumsteden, 2005-2006	53
Tabel 24	Aantal uithuiszettingen, Gent, 2006-2008	53
Tabel 25	Budget en schuldhulpverlening OCMW Gent, Gent, 2007-2008	55
Tabel 26	Budget en schuldhulpverlening CAW Visserij, Gent, 2007-2008	55
Tabel 27	Budget en schuldhulpverlening OCMW Gent + CAW Visserij, Gent, 2007-2008	56
Tabel 28	Overzicht indicatoren	69

BIBLIOGRAFIE

- Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) (2007). *Wie is arm in België?* Brussel: Federale Overheidsdienst Economie.
- Bossuyt, N., & Van Oyen, H. (2001). *Gezondheidsverwachting volgens socio-economische gradient in België*. Brussel.
- Bossuyt, N., Van Oyen, H., & Gadeyne, S. (2004). Socio economic inequalities in healthy life expectancy in Belgium. *Public Health, 118*, 3 -10.
- Bouverne – De Bie, M. (2003). Een rechtenbenadering als referentiekader. In M. Bouverne – De Bie, A. Claeys & A. De Cock (Eds.), *Armoede en participatie*. Gent: Academia Press.
- Bracke, P., Casselman, J., De Lepeleire, J., De Maeseneer, J., Godemont, J., Goorden, J., et al. (2009). Zorgen voor gezondheid in Vlaanderen. Ontwikkeling, stand van zaken, dilemma's. In Vanderleyden Lieve, Callens Marc & Nopp Jo (Eds.), *De Sociale staat van Vlaanderen 2009* (pp. 155-198). Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Bracke, P., & Wauterickx, N. (2003). Klachten van angst en depressiviteit in een representatieve steekproef van de Belgische bevolking. *Archives of Public Health, 61* (5), 223-247.
- Bral, L., Doyen, G., Schelfaut, H., Tubex, S., & Vanderhasselt, A. (2009). *Stadsmonitor 2008. Een monitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden*. Brussel: Agentschap voor Binnenlands Bestuur.
- Campaert, G. (2008). Ongelijke kansen in het onderwijs. In J. Vranken, G. Campaert, K. De Boyser, C. Dewilde & D. Dierckx (Eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2008*. Leuven: Acco.
- Campaert, G., Dierckx, D., & Vranken, J. (2009). *Rapport Armoedebareometer 2009*.
- Cantillon, B. (Ed.). (1999). *De Welvaartstaat in de Kering*. Kapellen: Uitegeverij Pelckmans.
- Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck (2009). Aantal Vlaamse tienerouders bleef stabiel in 2008. Persbericht, <http://webh01.ua.ac.be/csb/?pg=51&id=581>
- Christelijke Mutualiteit (2008). Gezondheidsongelijkheid. *CM-Informatie, 233*, september.
- De Munck, S., Portzky, G., & van Heeringen, C. (2007). *WHO/EURO Multicentre Study of Suicidal Behaviour: Jaarverslag 2007*: Universiteit Gent: Eenheid voor Zelfmoordonderzoek.
- De Wilde, M. (2008). Onderzoeksnota: tienerzwangerschappen in België in cijfers van 1996 tot 2005. *Tijdschrift voor Sociologie, 1*, 89-103.
- De Wilde, M. (2009) Aantal Vlaamse tienerouders bleef stabiel in 2008.
- FOD Economie ADSEI (2007). SILC-enquête (<http://www.statbel.fgov.be/silc/>)
- FOD Economie ADSEI (2008). Armoede in België. Persbericht, http://www.statbel.fgov.be/press/pr128_nl.pdf
- Groenez, S., Nicaise, I., De Rick, K. (2009). De ongelijke weg door het onderwijs. In L. Vanderleyden, M. Callens & J. Noppe (Eds.), *De sociale staat van Vlaanderen 2009*. Brussel: Studiedienst Vlaamse Regering.
- Heylen, K., Le Roy, M., Vandekerckhove, B., & Winters, S. (2007). *Wonen in Vlaanderen. De resultaten van de Woonsurvey 2005 en Uitwendige Woningbeschuwing 2005*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Departement Ruimtelijke Ordening – Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.
- Hirtt, N., Nicaise, I., & De Zutter, D. (2007). *De school van de ongelijkheid*. Berchem: uitgeverij epo vzw.
- Levecque, K. (2003). Armoede en depressie: (g)een evident verband. In V. Jan (Ed.), *Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 2003* (pp. 155-173). Leuven: Acco.
- Levecque, K., Lodewyckx, I., & Bracke, P. (2008). Psychological distress, depression and generalised anxiety in Turkish and Moroccan immigrants in Belgium : A general population study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*.

- Minister van Maatschappelijke Integratie (2008). *Omzendbrief 2008-09-01 Aanpassing van de bedragen die tot de federale wetgeving met betrekking tot het maatschappelijk welzijn behoren, op 1 september 2008.*
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). Statistieken. Ministerie van Onderwijs en Vorming.
- Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad (2008). *Brussels Armoederapport, Welzijnsbarometer.* Brussel-Hoofdstad: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.
- Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel van Brussel-Hoofdstad (2008). *Brussels Armoederapport 2008, Armoede en (ver)ouderen.* Brussel-Hoofdstad: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.
- OECD, & Statistics Canada (1995). *Literacy, Economy and Society. Results of the First International Adult Literacy Survey,* Parijs en Ottawa
- OECD, & Statistics Canada (1997). *Literacy Skills for the Knowledge Society: Further Results from International Adult Literacy Survey.* Parijs en Ottawa.
- OECD, & Statistics Canada (2000). *Literacy in the Information Age: Final Report of the International Adult Literacy Survey.* Parijs en Ottawa.
- Peeters, J. (16-032009). Arme peuters ook taalarm. *De Standaard.*
- Pironet, E. (2009, Om grijze haren van te krijgen <http://www.knack.be/blog/ewald-pironet/71-22-4904/om-grijze-haren-van-te-krijgen.html>.
- POD Maatschappelijke Integratie – Armoedebestrijding – Sociale Economie en Grootstedenbeleid (2009). *Algemene Statistieken,* www.mi-is.be.
- POD Maatschappelijke Integratie – Armoedebestrijding – Sociale Economie en Grootstedenbeleid, & Staatssecretaris voor Armoedebestrijding (2008). *De Interfederale Armoedebarmometer 2008.* Brussel: FOD Sociale Zekerheid, POD Maatschappelijke Integratie.
- POD Maatschappelijke Integratie – Armoedebestrijding – Sociale Economie en Grootstedenbeleid, & Staatssecretaris voor Armoedebestrijding (2009). *De Interfederale Armoedebarmometer 2009.* Brussels: FOD Sociale Zekerheid, POD Maatschappelijke Integratie.
- Roesems, T., De Spiegelaere, M., & Feyaerts, G. (2008). *Welzijnsbarometer. Brussels armoederapport 2008:* Observatorium voor gezondheid en welzijn Brussel.
- Samenlevingsopbouw vzw (2009). *Met weinig geld (over)leven in Gent – adresboek 2009.* Gent: Druk in de Weer,.
- Stad Gent – Werkgroep Duurzame Ontwikkeling (2006). *Leefbaarheidsonderzoek bij de inwoners van de verschillende wijken van de Stad Gent, aan de hand van een Leefbaarheidsmonitor, 2de editie.* Gent: Stad Gent in samenwerking met Sum Research.
- Stad Gent – Departement Onderwijs (2008). *Studentenaantallen.* Gent: Stad Gent.
- Stad Gent (2008). *Demografische gegevens, Demografische gegevens 2008.* Gent: Stad Gent – Dienst Burgerzaken,.
- Stad Gent (2009). *Gent: woonstad, nieuwe woontrends. Samenvatting van de Gentse woonstudie.* Gent: Stad Gent.
- Stad Gent – Integratiedienst (2009), *Anders kan ook samen: Het Gents beleidsplan etnische-culturele diversiteit.* Gent: Stad Gent
- Storms, B., & Van den Bosch, K. (2009). *Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen.*
- Studiedienst van de Vlaamse Regering (2008). *Armoede en sociale uitsluiting.* In Studiedienst Vlaamse Regering (Ed.), *VRIND 2008.* Brussel.
- Studiedienst Vlaamse Regering (2009). *Algemene omgevingsanalyse voor Vlaanderen 2009.* Brussel: Studiedienst Vlaamse Regering.
- Symoens, S., & Bracke, P. (2007). *Balanceren op de scheidingslijn tussen werk en gezin : werkgezin conflict en tevredenheid in Vlaanderen en andere Westerse landen.* In Studiedienst

- van de Vlaamse Regering (Ed.), *Vlaanderen gepeild!* Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Van Damme, D., Van de Poele, L., & Verhasselt, E. (1997). *Hoe geletterd/gecijferd is Vlaanderen? Functionele taal- en rekenvaardigheden van Vlamingen in internationaal perspectief*. Leuven/Apeldoorn: Garant.
- Van den Bosch, K., Vandenbroucke, P., Cantillon, B., & Pacolet, J. (2009). Inkomensverdeling en armoede: over groei, stabiliteit en de kloof tussen werkenden en uitkeringstrekkers. In L. Vanderleyden, M. Callens & J. Noppe (Eds.), *De sociale staat van Vlaanderen 2009*. Brussel: Studiedienst Vlaamse Regering.
- van der Lucht, F., & H, V. (Eds.). (2002). *Gezondheid in de grote steden : Achterstanden en kansen* (Vol. Rapport 270555003). Den Haag: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Van Haarlem, A. (2008). Armoede en sociale uitsluiting ontrafeld. In J. Vranken, G. Campaert, K. De Boyser, C. Dewilde & D. Dierckx (Eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2008*. Leuven: Acco.
- Van Hootegem, G., De Winne, S., Forrier, A., Marescaux, E., Sels, L., & Huys, R. (2009). Bezig Vlaanderen. In L. Vanderleyden, M. Callens & J. Noppe (Eds.), *De Sociale Staat van Vlaanderen 2009*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Van Menxel, G. (2002). Is er nog plaats voor armoedebestrijding in het nieuwe lokaal sociaal beleid? In J. Vranken, K. G. De Boyser, Dirk & G. van Menxel (Eds.), *Armoede & sociale uitsluiting. Jaarboek 2002*. Leuven: Acco.
- Van Menxel, G., Lescauwat, D., & Parys, I. (2003). *Verbinding verbroken.: thuisloosheid en algemeen wezlijnswerk in Vlaanderen 2003*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk.
- Van Rijsselberghe, L., Portzky, G., & Van Heeringen, C. (2009). Zelfbeschadigend gedrag bij adolescenten in Vlaanderen. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 9, 629-640.
- Van Robaey, B., Perrin, N., Levecque, K., & Dewilde, C. (Eds.). (2006). *De Internationale dimensie, ook in eigen land*. Antwerpen: Acco.
- Van Robaey, B., Vranken, J., Perrin, N., Martiniello M., (2007), *Armoede bij personen van buitenlandse herkomst. Rapport van een onderzoek over de relatie tussen migratie en armoede*, Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad, Centre d'Etudes de l'Ethnicité et des Migrations, Antwerpen en Luik.
- Vanderleyden, L., Callens, M., & Noppe, J. (Eds.). (2009). *De Sociale Staat van Vlaanderen 2009*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering.
- Verhaeghe, J. P. (2008). LOP Gent BaO: Evolutie in GOK-cijfers 2002-2005-2008.
- Verhasselt, E. (2002). *Literacy Rules : Flanders and the Netherlands in The International Adult Literacy Survey*. Gent: Academia Press.
- Vlaams Agentschap Zorg en gezondheid (2006). *Middelengebruik in Vlaanderen: een stand van zaken*. Paper presented at the Gezondheidsconferentie Tabak, alcohol en drugs.
- Vogelaer, D. (2002). Stedelijke woondynamiek van de Belgische bevolking en haar gezinnen. In Federaal Planbureau (Eds.), Working Paper 13-02
- Vranken, J. (2006). Inleiding. In J. Vranken, K. De Boyser & D. Dierckx (Eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*. Leuven: Acco.
- Vranken, J., De Boyser, K., & Dierckx, D. (Eds.). (2006). *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006*. Leuven: Acco.
- Wauterickx, N., Gouwy, A., & Bracke, P. (2005). Huwelijksveranderingen en depressiviteit: een longitudinale studie. *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*, 3, 553-576.
- Willems, S., Snauwaert, B., & De Maeseneer, J. (2007). *Opstellen gezondheidsprofiel Bloemekenswijk*. Gent: Universiteit Gent: Vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg.

Bijlagen

BEDRAGEN WERKLOOSHEIDSUITKERINGEN

Werkloosheidsuitkeringen zonder anciënniteitstoelag					Werkloosheidsuitkeringen met anciënniteitstoelag					Wacht- of overbruggingsuitkeringen		
Bedragen geldig vanaf 01/05/2009					Bedragen geldig vanaf 01/05/2009					Bedragen geldig vanaf 01/01/2009		
Per Dag		Per maand								P/Dag	P/Mnd	
Mini- mum	Maxi- mum	Mini- mum	Maxi- mum		Gezinshoofden (A)					Gezinshoofden (A)		
						40,62	48,67	1.056,12	1.265,42		37,02	962,52
Gezinshoofden (A)												
1° periode (maand 1-6)	38	50,92	988	1.323,92	Alleenstaanden (N)					Alleenstaanden (N)		
1° periode (Maand 7-12)	38	47,46	988	1.233,96	50 > 54 jaar	33,99	40,28	883,74	1.047,28	< 18 jaar	10,52	273,52
2° periode	38	44,35	988	1.153,1	vanaf 55 jaar	37,35	44,35	971,1	1.153,1	18 > 20 jaar	16,53	429,78
										21 >	27,38	711,88
Alleenstaanden (N)					Samenwonenden (B)							
1° Periode (maand 1-6)	31,93	50,92	830,18	1.323,92	Nieuwe regeling					Samenwonenden (B)		
1° Periode (maand 7-12)	31,93	47,46	830,18	1.233,96	(2° Periode)					Gewoon bedrag		
2° Periode	31,93	39,17	830,18	1.018,42	50 > 54 jaar	27,61	33,26	717,86	864,76	< 18 jaar	9,02	234,52
					55 > 57 jaar	30,77	36,96	800,02	960,96	vanaf 18 jaar	14,38	373,88
Samenwonenden (B)					vanaf 58 jaar							
1° Periode (maand 1-6)	23,93	50,92	622,18	1.323,92						Bevoorrecht bedrag		
1° Periode (maand 7-12)	23,93	47,46	622,18	1.233,96	Forfaitperiode					< 18 jaar	9,54	248,04
2° Periode	23,93	29,56	622,18	768,56	Gewoon		20,32		528,32	vanaf 18 jaar	15,34	398,84
					Bevoorrecht		25,59		665,34			
Forfaitperiode												
Gewoon		16,86			438,36							
Bevoorrecht		22,13			575,38							

CATEGORIEËN LEEFLONERS

Het OCMW hanteert 6 verschillende categorieën van leefloners:

het leefloon verleend aan studenten,

het geactiveerd leefloon: verleend aan personen die tewerkgesteld zijn in bv. een wep plus contract of in het systeem van de Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschappen (PWA's)

Het leefloon verleend aan ex-daklozen

Leefloon in de vorm van tewerkstelling Artikel 60, § 7 van de OCMW-wet: deze wet geeft het OCMW de opdracht al het nodige te doen om een betrekking te vinden voor een begunstigde: wanneer een persoon het bewijs moet leveren van een periode van tewerkstelling om het volledige voordeel van bepaalde sociale uitkeringen te verkrijgen (doorgaans gaat het om werkloosheidsuitkeringen); OF teneinde de werkervaring van de betrokkene te bevorderen.

In voorkomend geval verschaft het OCMW deze vorm van dienstverlening door zelf als werkgever op te treden.

De werknemers die krachtens een arbeidsovereenkomst met het OCMW verbonden zijn, kunnen door dit OCMW ter beschikking worden gesteld van een gebruiker.

Leefloongerechtigde ingeschreven in bevolkingsregister

Leefloongerechtigde niet ingeschreven in bevolkingsregister